

KOMUNIKAT KOMISJI

Wytyczne Komisji dotyczące wyłączenia z zakresu stosowania art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju zawieranych przez producentów rolnych na podstawie art. 210a rozporządzenia (UE) nr 1308/2013

(C/2023/1446)

Spis Treści

	<i>Strona</i>
1.	Wprowadzenie 3
1.1.	Kontekst ogólny 3
1.1.1.	Kontekst polityczny 3
1.1.2.	Wyłączenie z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE ustanowione w art. 210a 4
1.2.	Kontekst prawny wyłączenia 5
1.2.1.	Art. 210a ma zastosowanie wyłącznie do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają konkurencję 5
1.2.2.	W odniesieniu do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają konkurencję i nie spełniają warunków określonych w art. 210a, można skorzystać z innych przepisów 5
1.3.	Cel i zakres niniejszych wytycznych 6
2.	Zakres podmiotowy art. 210a oraz produkty objęte tym przepisem 6
2.1.	Definicja przedsiębiorstwa i porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, o których mowa w art. 210a 6
2.2.	Zakres podmiotowy art. 210a 7
2.3.	Produkty objęte zakresem art. 210a 11
3.	Zakres przedmiotowy art. 210a 11
3.1.	Cele zrównoważonego rozwoju zgodnie z art. 210a 12
3.2.	Normy zrównoważonego rozwoju stosowane zgodnie z art. 210a 14
3.2.1.	W porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju należy określić normę zrównoważonego rozwoju związaną z celem w zakresie zrównoważonego rozwoju. 14
3.2.2.	Rezultaty, jakie przynoszą normy zrównoważonego rozwoju, powinny być konkretne i wymierne lub, w razie braku możliwości, możliwe do zaobserwowania i opisanie 14
3.2.3.	Normy zrównoważonego rozwoju muszą być wyższe niż stosowna norma obowiązkowa ... 15
4.	Ograniczenia konkurencji 17
4.1.	Czym jest ograniczenie konkurencji? 17
4.2.	Co nie jest ograniczeniem konkurencji? 18
5.	Niezbędność, o której mowa w art. 210a 19
5.1.	Wprowadzenie 19
5.2.	Pojęcie niezbędności 20

5.3.	Etap 1 – Niezbędność porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju	21
5.3.1.	Czy działanie indywidualne w równym stopniu gwarantuje osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju?	23
5.3.2.	Niezbędność postanowień porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju	25
5.4.	Etap 2 – Niezbędność ograniczeń konkurencji	27
5.4.1.	Charakter ograniczenia	28
5.4.2.	Intensywność ograniczenia	29
5.5.	Przykłady stosowania kryterium niezbędności	32
6.	Zakres czasowy art. 210a	36
6.1.	Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju zawarte przed publikacją wytycznych	36
6.2.	Siła wyższa	36
6.3.	Okres przejściowy	37
6.4.	Nieosiągnięcie normy	37
6.5.	Bieżący i ciągły przegląd kryterium niezbędności	38
6.5.1.	W jakich przypadkach kryterium niezbędności może przestać być spełnione?	38
6.5.2.	Jakie są możliwości stron w przypadku uznania, że ograniczenia nie są już niezbędne?	40
7.	System wydawania opinii na podstawie art. 210a ust. 6.	40
7.1.	Wnioskodawcy	40
7.2.	Treść wniosku	41
7.3.	Ocena Komisji i treść opinii	41
7.4.	Termin na wydanie opinii	42
7.5.	Zmiana okoliczności po przyjęciu opinii	42
7.6.	Skutki opinii	43
8.	Interwencja <i>ex post</i> krajowych organów ochrony konkurencji i Komisji na podstawie art. 210a ust. 7. ...	43
8.1.	Zagrożenie celów WPR	43
8.2.	Wykluczenie konkurencji	45
8.3.	Aspekty proceduralne	46
9.	Ciężar dowodu dotyczący spełnienia warunków określonych w art. 210a	47
Załącznik A –	Drzewo decyzyjne na potrzeby oceny na podstawie art. 210a	48
Załącznik B –	Drzewo decyzyjne na potrzeby oceny kryterium niezbędności	49
Załącznik C –	Glosariusz	50
Załącznik D –	Art. 210a rozporządzenia (UE) nr 1308/2013 – Inicjatywy wertykalne i horyzontalne na rzecz zrównoważonego rozwoju	52

Załącznik E – Przykłady ograniczeń konkurencji	53
1. Ograniczenia dotyczące cen	53
2. Ograniczenia dotyczące produkcji	54
3. Ograniczenia dotyczące środków produkcji	54
4. Ograniczenia dotyczące klientów, dostawców lub terytoriów	55
5. Ograniczenia dotyczące wymiany informacji	56
6. Ograniczenia dotyczące sposobu ustanawiania norm zrównoważonego rozwoju	57

1. WPROWADZENIE

1.1. Kontekst ogólny

1.1.1. Kontekst polityczny

- (1) Niniejsze wytyczne mają na celu wyjaśnienie warunków stosowania art. 210a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 ⁽¹⁾ („rozporządzenie o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych”), który został wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2117 ⁽²⁾ („art. 210a”).
- (2) Art. 210a wprowadzono w ramach reformy wspólnej polityki rolnej Unii („WPR”), przeprowadzonej w 2021 r., z myślą o wsparciu przejścia na zrównoważony system żywnościowy w Unii i wzmocnieniu pozycji producentów w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych.
- (3) Do zrównoważonego rozwoju odniesiono się w art. 3 ust. 3 i 5 oraz art. 21 ust. 2 lit. f) Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz w art. 11 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Jest on również jednym z celów priorytetowych ogólnej polityki UE. Ponadto Komisja zobowiązała się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych ⁽³⁾. Zgodnie z tym zobowiązaniem w Europejskim Zielonym Ładzie określono strategię na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie UE w bardziej sprawiedliwe i lepiej prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671).

⁽²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2117 z dnia 2 grudnia 2021 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1308/2013 ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych, (UE) nr 1151/2012 w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych, (UE) nr 251/2014 w sprawie definicji, opisu, prezentacji, etykietowania i ochrony oznaczeń geograficznych aromatyzowanych produktów sektora wina i (UE) nr 228/2013 ustanawiające szczególne środki w dziedzinie rolnictwa na rzecz regionów najbardziej oddalonych w Unii Europejskiej (Dz.U. L 435 z 6.12.2021, s. 262).

⁽³⁾ Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 25 września 2015 r., 70/1, Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

⁽⁴⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Europejski Zielony Ład (COM(2019) 640 final).

- (4) Dwie główne strategie przewidziane w Zielonym Ładzie są istotne dla łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 ⁽⁷⁾ określa cel polegający na odwróceniu procesu utraty różnorodności biologicznej poprzez inwestowanie w ochronę i odbudowę zasobów przyrodniczych. Strategia „Od pola do stołu” ⁽⁸⁾ w sposób całościowy odnosi się do wyzwań związanych ze zrównoważonymi systemami żywnościowymi. Dotyczy to zrównoważonej produkcji żywności, zrównoważonych praktyk w zakresie przetwórstwa spożywczego i zrównoważonego handlu żywnością, ale także zrównoważonej konsumpcji żywności, zdrowej diety i marnotrawienia żywności. Transformacja w kierunku zrównoważonego systemu żywnościowego może przynieść korzyści środowiskowe, zdrowotne, społeczne, a także zyski gospodarcze.
- (5) W tych dwóch strategiach przewidzianych w Zielonym Ładzie wymieniono szereg niewiążących celów ilościowych służących zwiększeniu zrównoważonego charakteru rolnictwa do 2030 r., w tym cele dotyczące: (i) zmniejszenia całkowitej sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych przeznaczonych dla zwierząt utrzymywanych w warunkach fermowych i w dziedzinie akwakultury; (ii) zmniejszenia ogólnego stosowania i ryzyka dotyczącego pestycydów chemicznych oraz stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów; (iii) zmniejszenia strat składników pokarmowych spowodowanych stosowaniem nawozów; (iv) zwiększenia ilości gruntów przeznaczonych na rolnictwo ekologiczne oraz (v) zwiększenia ilości gruntów, na których występują elementy krajobrazu o wysokiej różnorodności ⁽⁹⁾. W strategiach tych omówiono szereg działań, w tym inicjatyw ustawodawczych, mających na celu osiągnięcie wymienionych celów.
- (6) Podmioty gospodarcze działające w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych, zwłaszcza producenci indywidualni produktów rolnych („producenci”), odgrywają zasadniczą rolę w realizacji wspomnianych strategii, przestrzegając obowiązkowych norm unijnych i krajowych. Mogą oni również wzmocnić zrównoważony charakter, wykraczając poza obowiązkowe normy unijne i krajowe.
- (7) Jak wskazano w motywie 62 preambuły rozporządzenia (UE) 2021/2117, niektóre inicjatywy wertykalne i horyzontalne dotyczące produktów rolnych i spożywczych, mające na celu stosowanie bardziej rygorystycznych wymogów niż wymogi obowiązkowe, mogą mieć pozytywny wpływ na cele zrównoważonego rozwoju ⁽¹⁰⁾. Ponadto takie inicjatywy mogą również umocnić pozycję producentów w łańcuchu dostaw i zwiększyć ich siłę przetargową ⁽¹¹⁾.
- (8) Jednocześnie podmioty gospodarcze działające w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych mogą być zniechęcone do podejmowania współpracy ze względu na konieczność poniesienia nakładów finansowych oraz z powodu obaw dotyczących stosowania art. 101 ust. 1 TFUE do takiej współpracy.

1.1.2. Wyłączenie z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE ustanowione w art. 210a

- (9) W art. 210a ustanowiono wyłączenie z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE. Ten pierwszy został przyjęty przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 42 TFUE. Zakres art. 210a obejmuje porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki producentów produktów rolnych, które odnoszą się do produkcji rolnej lub handlu produktami rolnymi i których celem jest stosowanie normy zrównoważonego rozwoju wyższej niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym. Mogą to być porozumienia między producentami („porozumienia horyzontalne”) albo między producentami a innymi podmiotami gospodarczymi na różnych poziomach łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych („porozumienia wertykalne”).
- (10) Do celów niniejszych wytycznych termin „porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju” oznacza dowolny rodzaj porozumienia, decyzji lub uzgodnionej praktyki z udziałem producentów, o charakterze zarówno horyzontalnym, jak i wertykalnym, które odnoszą się do produkcji rolnej lub handlu produktami rolnymi i których celem jest stosowanie normy zrównoważonego rozwoju wyższej niż norma przewidziana w prawie unijnym lub krajowym, niezależnie od formy współpracy.
- (11) Zawieranie porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które spełniają warunki przewidziane w art. 210a, jest wyłączone z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE oraz nie wymaga wydania uprzedniej decyzji.

⁽⁷⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 Przywracanie przyrody do naszego życia (COM(2020) 380 final).

⁽⁸⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia „Od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381 final).

⁽⁹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia (COM(2020) 380 final).

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671).

⁽¹¹⁾ Ibid.

1.2. Kontekst prawny wyłączenia

1.2.1. *Art. 210a ma zastosowanie wyłącznie do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają konkurencję*

- (12) W art. 101 ust. 1 TFUE ustanowiono ogólny zakaz porozumień, decyzji związków przedsiębiorstw i uzgodnionych praktyk, które ograniczają konkurencję. Jeżeli porozumienie ogranicza konkurencję, jest nieważne z mocy prawa i może narazić strony na grzywny, chyba że kwalifikuje się do wyłączenia na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE, do wyłączenia na podstawie art. 210a lub do innego wyłączenia z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE. Art. 101 ust. 1 TFUE ma zastosowanie do porozumień, które mogą wpływać na wymianę handlową między państwami członkowskimi i które mogą odczuwalnie ograniczać konkurencję. Art. 210a ma zastosowanie wyłącznie do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju objętych art. 101 ust. 1 TFUE. Nie ma zatem zastosowania do porozumień, które podlegają systemowi *de minimis* ⁽¹⁰⁾ lub które nie mają wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi ⁽¹¹⁾.
- (13) W pewnych warunkach porozumienia dotyczące norm zrównoważonego rozwoju mogą ograniczać konkurencję. W art. 210a wyłączono z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE niektóre rodzaje porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które spełniają warunki określone w art. 210a.
- (14) Podobnie jak w przypadku wszystkich wyjątków od ogólnej zasady zakres art. 210a podlega wykładni ścisłej, dokonywanej z uwzględnieniem celów wyłączenia ⁽¹²⁾. Cele i warunki stosowania art. 210a, a także ograniczenia jego stosowania wynikają wyłącznie z rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych.
- (15) Rodzaje porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które mogą być objęte zakresem art. 101 ust. 1 TFUE, omówiono w sekcji 4 niniejszych wytycznych.

1.2.2. *W odniesieniu do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają konkurencję i nie spełniają warunków określonych w art. 210a, można skorzystać z innych przepisów*

- (16) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają konkurencję, ale nie spełniają warunków określonych w art. 210a, mogą podlegać wyłączeniu z zakazu ustanowionego w art. 101 ust. 1 TFUE, jeżeli podlegają innym wyłączeniom z zakresu stosowania tego artykułu.
- (17) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają konkurencję i nie wchodzą w zakres art. 210a ani innych wyłączeń przewidzianych w rozporządzeniu o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych, podlegają art. 101 ust. 1 TFUE. Producenci i podmioty gospodarcze powinni poddać takie porozumienia analizie w świetle wytycznych horyzontalnych i wytycznych wertykalnych ⁽¹³⁾ oraz rozważyć, czy zawierane przez nich porozumienia mogą zostać objęte wyłączeniem na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE, w tym na podstawie któregośkolwiek z rozporządzeń w sprawie wyłączeń grupowych ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Komunikat Komisji – Zawiadomienie w sprawie porozumień o mniejszym znaczeniu, które nie ograniczają odczuwalnie konkurencji na mocy art. 101 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zawiadomienie *de minimis*) (Dz.U. C 291 z 30.8.2014, s. 1).

⁽¹¹⁾ Zawiadomienie Komisji – Wytyczne w sprawie pojęcia wpływu na handel zawarte w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.U. C 101 z 27.4.2004, s. 81).

⁽¹²⁾ Zob. w tym zakresie wyrok z dnia 14 listopada 2017 r., APVE i in., C-671/15, EU:C:2017:860, pkt 45 i 46.

⁽¹³⁾ Komunikat Komisji, Zatwierdzenie treści projektu komunikatu Komisji – Zawiadomienie Komisji: Wytyczne w sprawie ograniczeń wertykalnych, 2021/C 359/02, C/2021/5038.

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie (EWG) nr 2821/71 Rady z dnia 20 grudnia 1971 r. w sprawie stosowania art. 85 ust. 3 Traktatu do kategorii porozumień, decyzji i praktyk uzgodnionych (Dz.U. L 285 z 29.12.1971, s. 46); rozporządzenie Komisji (UE) nr 1217/2010 z dnia 14 grudnia 2010 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii porozumień badawczo-rozwojowych (Dz.U. L 335 z 18.12.2010, s. 36); rozporządzenie Komisji (UE) nr 1218/2010 z dnia 14 grudnia 2010 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii porozumień specjalizacyjnych (Dz.U. L 335 z 18.12.2010, s. 43); rozporządzenie Rady nr 19/65/EWG z dnia 2 marca 1965 r. w sprawie stosowania art. 85 ust. 3 Traktatu do pewnych kategorii porozumień i praktyk uzgodnionych (Dz.U. 36 z 6.3.1965, s. 533); rozporządzenie Rady (WE) nr 1215/1999 z dnia 10 czerwca 1999 r. zmieniające rozporządzenie nr 19/65/EWG w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 Traktatu do niektórych kategorii porozumień i praktyk uzgodnionych (Dz.U. L 148 z 15.6.1999, s. 1); rozporządzenie Komisji (UE) nr 461/2010 z dnia 27 maja 2010 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych w sektorze pojazdów silnikowych (Dz.U. L 129 z 28.5.2010, s. 52); rozporządzenie Komisji (UE) 2022/720 z dnia 10 maja 2022 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych (Dz.U. L 134 z 11.5.2022, s. 4).

1.3. Cel i zakres niniejszych wytycznych

- (18) Niniejsze wytyczne mają na celu zapewnienie pewności prawa poprzez pomoc producentom i podmiotom gospodarczym działającym w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych w ocenie zawieranych przez nich porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju⁽¹⁵⁾. Mają one również dostarczyć sądom krajowym i krajowym organom ochrony konkurencji wskazówek dotyczących stosowania art. 210a. Wskazówki te odnoszą się do: (i) zakresu podmiotowego art. 210a oraz produktów objętych tym przepisem; (ii) zakresu przedmiotowego art. 210a; (iii) rodzajów ograniczeń konkurencji, które są wyłączone z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE na podstawie art. 210a; (iv) pojęcia niezbędności, o której mowa w art. 210a; (v) zakresu czasowego art. 210a; (vi) procedury zwracania się do Komisji z wnioskiem o wydanie opinii na temat tego, czy dane porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju spełnia wymogi określone w art. 210a; (vii) warunków dotyczących interwencji *ex post* Komisji i krajowych organów ochrony konkurencji oraz (viii) ciężaru dowodu dotyczącego wykazania, czy spełniono warunki określone w art. 210a. Zważywszy na znaczną potencjalną różnorodność rodzajów i kombinacji porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju oraz okoliczności rynkowych, w których porozumienia te mogą być zawierane, niemożliwe jest przedstawienie konkretnych rozwiązań każdego potencjalnego problemu. Niniejsze wytyczne nie stanowią zatem „listy kontrolnej”, którą można by stosować w sposób mechaniczny. Każde porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju należy oceniać w jego szczególnym kontekście gospodarczym i prawnym.
- (19) Chociaż niniejsze wytyczne mają na celu pomóc producentom i podmiotom gospodarczym na różnych poziomach łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych, którzy rozważają zawarcie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub którzy zawarli już takie porozumienie, to do interpretacji art. 210a uprawniony jest wyłącznie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
- (20) Oprócz art. 210a również art. 172b, 209, 210 i 222 rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych wyłączają niektóre porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE. Przepisy te zawierają różne wymogi i służą różnym celom. W niektórych przypadkach porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może spełniać warunki określone zarówno w art. 210a, jak i w innym przepisie rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych. Zakres zastosowania każdego z przepisów należy oceniać oddzielnie.

2. ZAKRES PODMIOTOWY ART. 210A ORAZ PRODUKTY OBJĘTE TYM PRZEPISEM

2.1. Definicja przedsiębiorstwa i porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, o których mowa w art. 210a

- (21) Trybunał Sprawiedliwości zdefiniował „przedsiębiorstwo” jako „każdą jednostkę złożoną z elementów osobowych, materialnych i niematerialnych, wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od jej formy prawnej i sposobu finansowania”⁽¹⁶⁾. Każda osoba fizyczna lub prawna jest przedsiębiorstwem, jeżeli oferuje produkty lub usługi na rynku. Przedsiębiorstwem może być pojedynczy rolnik, rodzinne gospodarstwo rolne, spółdzielnia rolnicza, zakład przetwórstwa spożywczego lub międzynarodowa sieć sprzedawców detalicznych. W niektórych przypadkach przedsiębiorstwami są organy publiczne, jeżeli prowadzą działalność gospodarczą, która nie jest zadaniem stanowiącym część podstawowych funkcji państwa⁽¹⁷⁾.
- (22) Ponieważ termin „przedsiębiorstwo” jest pojęciem ekonomicznym, jedno przedsiębiorstwo może obejmować wiele podmiotów prawnych⁽¹⁸⁾. Oznacza to, że porozumienie między spółką dominującą a będącą w całości jej własnością spółką zależną lub między dwiema spółkami zależnymi będącymi w całości własnością tej samej spółki dominującej nie może stanowić naruszenia art. 101 ust. 1 TFUE, ponieważ takie porozumienie nie jest zawierane między różnymi przedsiębiorstwami⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁵⁾ Zob. również załącznik A – Drzewo decyzyjne na potrzeby oceny na podstawie art. 210a.

⁽¹⁶⁾ Wyrok z dnia 16 czerwca 1987 r., Komisja/Włochy, sprawa 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, pkt 7; wyrok z dnia 18 czerwca 1998 r., Komisja/Włochy, sprawa 35/86, ECLI:EU:C:1998:303, pkt 36; wyrok z dnia 12 września 2000 r., Pavlov i in., sprawy od C-180/98 do C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, pkt 75; wyrok z dnia 25 marca 2021 r., Deutsche Telekom/Komisja, C-152/19 P, ECLI:EU:C:2021:238, pkt 72.

⁽¹⁷⁾ Wyrok z dnia 18 marca 1997 r., Diego Cali & Figli Srl/Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG), C-343/95, ECLI:EU:C:1997:160, pkt 22.

⁽¹⁸⁾ Wspólne wykonywanie działalności gospodarczej zazwyczaj ocenia się, badając istnienie funkcjonalnych, gospodarczych i organicznych powiązań między podmiotami. Zob. na przykład wyrok z dnia 16 grudnia 2010 r., AceaElectrabel Produzione SpA/Komisja, sprawa C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787, pkt 47–55; wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., Ministero dell’Economia e delle Finanze/Cassa di Risparmio di Firenze SpA i in., C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, pkt 112.

⁽¹⁹⁾ Wyrok z dnia 24 października 1996 r., Viho Europe BV/Komisja, C-73/95 P, ECLI:EU:C:1996:405, pkt 15–18.

- (23) „Porozumienie” obejmuje każdy akt, w którym co najmniej dwa przedsiębiorstwa wyrażają zgodną wolę współpracy⁽²⁰⁾. Forma wyrażenia tej woli nie ma znaczenia. Porozumieniem może być podpisana i poświadczona notarialnie umowa, „dżentelmeńska umowa” lub wymiana emotikonów w wiadomościach tekstowych.
- (24) „Związek przedsiębiorstw” oznacza podmiot, niezależnie od jego formy, który składa się z przedsiębiorstw tego samego ogólnego rodzaju i czyni siebie odpowiedzialnym za reprezentowanie i obronę ich wspólnych interesów wobec innych podmiotów gospodarczych, organów rządowych i ogółu społeczeństwa⁽²¹⁾. Przykładami związków są: stowarzyszenia branżowe, samorządy zawodowe i organy regulacyjne oraz spółdzielnie, które same nie prowadzą działalności gospodarczej w dziedzinie, którą koordynują. „Decyzja związku” jest szerokim pojęciem, które obejmuje: (i) regulaminy; (ii) formalne decyzje, które są wiążące dla co najmniej jednego członka; (iii) kodeksy postępowania oraz (iv) niewiążące zalecenia, które odzwierciedlają zobowiązanie ze strony związku do koordynowania postępowania jego członków na rynku zgodnie z warunkami zalecenia.
- (25) „Praktyka uzgodniona” stanowi formę koordynacji między przedsiębiorstwami, w ramach której nie zawierają one porozumienia, lecz świadomie zastępują konkurencję wraz z jej zagrożeniami praktyczną współpracą⁽²²⁾. Na przykład celowa wymiana informacji poufnych między konkurentami może umożliwić im mniej zacieklej konkurencję, nawet jeżeli konkurenci nigdy otwarcie nie omawiali kwestii ograniczenia konkurencji między sobą.
- (26) W praktyce rozróżnienie na „porozumienia”, „decyzje związków” i „uzgodnione praktyki” ma ograniczoną przydatność. Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że terminy te się pokrywają, „obejmują mające taki sam charakter formy zмовy różniące się od siebie jedynie intensywnością i formami, w których się przejawiają”⁽²³⁾.

Przykład 1: Producent zaczyna certyfikować wszystkie swoje truskawki jako wolne od pestycydów i nalicza za nie wyższą cenę. Konkurujący z nim producent zauważa, że pierwszy producent sprzedaje wszystkie swoje truskawki po wyższej cenie i zaczyna postępować tak samo. Wkrótce inni producenci zaczynają robić to samo i mogą naliczać wyższą cenę, ponieważ wszyscy oni potwierdzają, że ich truskawki są wolne od pestycydów. W takiej sytuacji nie zawarto porozumienia: każdy producent działa niezależnie, biorąc pod uwagę obecne lub zakładane postępowanie swoich konkurentów.

Przykład 2: Grupa producentów spotyka się w celu omówienia sposobów na zwiększenie zrównoważonego charakteru uprawy truskawek. Omawiają sposób, w jaki mogliby zaprzestać stosowania pestycydów na swoich truskawkach, ale obawiają się, że jeśli zrobią to sami, inni konkurenci podetną im ceny. Wszyscy stwierdzają, że nie będą stosować pestycydów w kolejnym sezonie, jeśli pozostali zgodzą się zobowiązać do tego samego. Nie sporządzają pisemnego dokumentu potwierdzającego to zobowiązanie. Żaden z producentów nie stosuje pestycydów na swoich truskawkach w następnym roku. Jest to porozumienie. Chociaż nie zostało ono zawarte w formie pisemnej, producenci jasno wyrazili swój zamiar postępowania na rynku w określony sposób, zarówno wypowiadając się na spotkaniu, jak i faktycznie wykonując to, do czego się zobowiązali.

2.2. Zakres podmiotowy art. 210a

- (27) Art. 210a ma zastosowanie do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, których stroną jest co najmniej jeden producent produktów rolnych i które są zawierane z innymi producentami (porozumienia horyzontalne) lub z co najmniej jednym podmiotem gospodarczym na różnych poziomach łańcucha dostaw żywności (porozumienia wertykalne), w tym na poziomie dystrybucji, sprzedaży hurtowej i detalicznej.

⁽²⁰⁾ Wyrok z dnia 6 stycznia 2004 r., BAI i Komisja/Bayer, C-2/01 P i C-3/01 P, ECLI:EU:C:2004:2, pkt 97.

⁽²¹⁾ Opinia rzecznika generalnego Légera z dnia 10 lipca 2001 r., Wouters, C-309/99, EU:C:2001:390, pkt 61.

⁽²²⁾ Wyrok z dnia 14 stycznia 2021 r., Kilpailu- ja kuluttajavirasto, sprawa C-450/19, ECLI:EU:C:2021:10, pkt 22.

⁽²³⁾ Wyrok z dnia 8 lipca 1999 r., Komisja/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, pkt 131.

Przykład: Porozumienie horyzontalne może dotyczyć na przykład zobowiązania się przez konkurujących ze sobą producentów do hodowania drobiu wyłącznie zgodnie z konkretnymi normami dobrostanu zwierząt, które są wyższe niż normy przewidziane w prawie Unii lub prawie krajowym. Porozumienie wertykalne może dotyczyć na przykład zobowiązania się przez niektórych producentów i dystrybutorów do wprowadzania do obrotu wyłącznie drobiu hodowanego zgodnie z konkretnymi normami zrównoważonego rozwoju, które są wyższe niż normy przewidziane w prawie Unii lub prawie krajowym.

- (28) Stroną porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju musi być co najmniej jeden producent produktów rolnych. Stronami mogą być również inne podmioty gospodarcze na różnych poziomach łańcucha dostaw żywności, w tym na poziomie produkcji, przetwarzania, dystrybucji i handlu. Niniejsze wytyczne odnoszą się w sposób ogólny do stron porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju jako „podmiotów gospodarczych”. W praktyce do celów art. 210a istotne są różne rodzaje podmiotów gospodarczych:
- (a) producenci: producenci produktów rolnych zdefiniowani w załączniku I do TFUE i bardziej szczegółowo określone w załączniku I do rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych. Należą do nich producenci surowych produktów rolnych oraz producenci określonych przetworzonych produktów rolnych (np. przetwórcy cukru produkujący cukier lub młynarze produkujący mąkę) ⁽²⁴⁾;
  - (b) podmioty gospodarcze na „poziomie produkcji”: dostawcy środków produkcji rolnej takich jak nasiona, pestycydy, sprzęt i roboty oraz dostawcy opakowań w zakresie, w jakim wszyscy ci dostawcy odgrywają rolę w stosowaniu norm zrównoważonego rozwoju określonych w sekcji 3.2 dzięki realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju;
  - (c) podmioty gospodarcze na „poziomie przetwarzania”: podmioty gospodarcze, określane także jako „przetwórcy” lub „wytwórcy”, które przetwarzają produkty rolne w celu wyprodukowania innych produktów wymienionych w załączniku I do TFUE ⁽²⁵⁾, w zakresie, w jakim chcą one przyczynić się do osiągnięcia norm zrównoważonego rozwoju określonych w sekcji 3.2 dzięki realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju;
  - (d) podmioty gospodarcze na „poziomie handlu, w tym dystrybucji”: handlowcy, hurtownicy, sprzedawcy detaliczni i dostawcy usług gastronomicznych, w tym podmioty gospodarcze takie jak hotele, restauracje i kawiarnie oraz przedsiębiorstwa transportowe i logistyczne w zakresie, w jakim te podmioty gospodarcze chcą przyczynić się do osiągnięcia norm zrównoważonego rozwoju określonych w sekcji 3.2 dzięki realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.
- (29) Podmioty gospodarcze działające na rynku zarówno jako producenci, jak i podmioty gospodarcze działające na innych poziomach łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych, na przykład sprzedawcy detaliczni, mogą uczestniczyć w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju jako producenci, pod warunkiem że rzeczywiście działają w tym charakterze. W przeciwnym razie stroną porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju musi być co najmniej jeden inny producent.
- (30) O ile spełnione są warunki określone w art. 210a, porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju mogą być porozumieniami dwustronnymi, na przykład między producentami a sprzedawcami detalicznymi; porozumieniami trójstronnymi, na przykład między producentami, przetwórcami a dystrybutorami; a nawet porozumieniami wielostronnymi z udziałem podmiotów gospodarczych działających na więcej niż trzech poziomach łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych.
- (31) Stronami porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju mogą być pojedyncze podmioty gospodarcze oraz związki lub inne podmioty zbiorowe zrzeszające producentów lub inne przedsiębiorstwa, o których mowa w pkt (28), niezależnie od ich charakteru prawnego lub tego, czy są formalnie uznane na mocy prawa Unii lub prawa krajowego, pod warunkiem że co najmniej jedną ze stron porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju jest producent lub związek producentów. Takimi podmiotami zbiorowymi mogą być na przykład organizacje producentów, zrzeszenia organizacji producentów lub organizacje międzybranżowe, lub spółdzielnie rolnicze.

⁽²⁴⁾ Uczestnictwo w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju producentów produktów przetworzonych wymienionych w załączniku I do TFUE niekoniecznie oznacza jednoczesne uczestnictwo w porozumieniu producentów produktów podstawowych, które są niezbędne do produkcji tych produktów przetworzonych. Na przykład w przypadku porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju z producentami cukru z buraków cukrowych plantatorzy buraków cukrowych nie muszą również być stroną tego porozumienia.

⁽²⁵⁾ Proces ten może obejmować kilka kolejnych etapów przetwarzania.

- (32) Podmioty zbiorowe mogą również opracować porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju bez współpracy z jakimkolwiek innym podmiotem w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych. Biorąc pod uwagę, że przynajmniej jedna ze stron porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju musi być producentem lub związkiem producentów, obowiązujące przepisy regulujące podejmowanie decyzji w tych organizacjach, w szczególności przepisy zawarte w ich statucie, muszą zapewniać rzeczywisty udział producentów w porozumieniu na wszystkich szczeblach organizacji oraz przestrzeganie wymogów określonych w art. 210a. Na przykład producenci w organizacji międzybranżowej mogą być również reprezentowani przez związki zawodowe lub inne organizacje zbiorowo reprezentujące interesy producentów, jeżeli tak wynika ze statutu lub innych stosunków umownych ⁽²⁶⁾.

Przykład: Organizacja międzybranżowa działająca w branży serowarskiej reprezentuje trzy poziomy łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych: producentów mleka, producentów serów i dystrybutorów. Regulamin organizacji międzybranżowej stanowi, że może ona zawrzeć porozumienie lub podjąć decyzję po wyrażeniu zgody przez większość członków na każdym poziomie. Przy zawieraniu porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju w ramach organizacji międzybranżowej w odniesieniu do bardziej zrównoważonej produkcji i dystrybucji sera większość, tzn. 70 % producentów mleka (pierwszy poziom), 60 % producentów sera (drugi poziom) oraz 55 % dystrybutorów mleka i sera (trzeci poziom) głosuje za zawarciem porozumienia. W tym scenariuszu organy decyzyjne organizacji międzybranżowej mogą zawrzeć porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, które jest wiążące dla wszystkich członków organizacji. Do celów stosowania art. 210a wszyscy producenci i dystrybutorzy, którzy są członkami organizacji międzybranżowej, bezpośrednio albo pośrednio za pośrednictwem swoich organów przedstawicielskich i stowarzyszeń, są stronami porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, w tym ci, którzy nie głosowali za zawarciem porozumienia.

- (33) Nie ma znaczenia, czy strona porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju ma siedzibę w UE czy poza nią. Istotne jest, że porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju jest realizowane w Unii, choćby tylko częściowo, lub może mieć natychmiastowy, znaczący i przewidywalny wpływ na konkurencję na rynku wewnętrznym ⁽²⁷⁾. Na przykład jeżeli wśród stron porozumienia znajdują się producenci nasion kakaowca z siedzibą poza Unią, którzy sprzedają swoje produkty dystrybutorom w celu dalszej odsprzedaży w Unii, porozumienie to może stanowić porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju objęte zakresem art. 210a.
- (34) Sama zgodność z normą zrównoważonego rozwoju nie jest wystarczająca, aby uznać ją za porozumienie do celów stosowania art. 210a. Aby zgodność z normą zrównoważonego rozwoju mogła być podstawą do zawarcia porozumienia, konieczne jest podjęcie dodatkowego działania, a mianowicie wyrażenie przez zainteresowane podmioty gospodarcze działające w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych zamiaru wspólnej realizacji porozumienia, czyli zgodnej woli. W praktyce różnica między porozumieniem w sprawie przyjęcia normy zrównoważonego rozwoju a samą zgodnością z normą polega na tym, że w przypadku samej zgodności podmiot gospodarczy może w każdej chwili podjąć jednostronną decyzję o zaprzestaniu stosowania normy.
- (35) Podmiot gospodarczy staje się stroną porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju do celów art. 210a, jeżeli w kwestii porozumienia istnieje zgodna wola z innymi stronami. Zgodna wola powinna stanowić wierne odzwierciedlenie woli stron ⁽²⁸⁾.
- (36) Aby porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju wchodziło w zakres art. 210a ust. 2, jego stroną musi być co najmniej jeden producent. Producenci są zatem istotnymi stronami porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, chociaż inicjatywa ich zawarcia może pochodzić od innych podmiotów gospodarczych. Producenci, którzy są stroną porozumienia, w czasie jego przygotowywania muszą być zaangażowani w negocjacje, przyjęcie i wdrożenie normy.
- (37) Producenci mogą zostać stronami porozumienia na późniejszym etapie, mimo że nie uczestniczyli w negocjacjach lub przyjęciu porozumienia, pod warunkiem że wyrażą zgodną wolę przestrzegania porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. W takim przypadku przestrzeganie przez producenta lub producentów porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju musi podlegać przepisom dotyczącym zakresu czasowego porozumienia (zob. sekcja 6).

⁽²⁶⁾ Wyrok z dnia 15 czerwca 2023 r., Saint-Louis Sucre, ECLI:EU:C:2023:486, C-183/22, pkt 38 i nast.

⁽²⁷⁾ Zob. w tym zakresie wyrok z dnia 6 września 2017 r., Intel, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:632, pkt 40–45 i przytoczone tam orzecznictwo.

⁽²⁸⁾ Zob. w tym zakresie wyrok z dnia 26 października 2000 r., Bayer AG/Komisja, T-41/96, ECLI:EU:T:2000:242, pkt 69; wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., Komisja/Volkswagen, C-74/04 P, ECLI:EU:C:2006:460, pkt 39; wyrok z dnia 30 kwietnia 2009 r., CD-Contact Data GmbH, T-18/03, ECLI:EU:T:2009:132, pkt 48.

Przykład 1: Aby propagować zrównoważoną uprawę jabłek, grupa sieci supermarketów, które łącznie odpowiadają za 70 % hurtowych zakupów jabłek w danym państwie członkowskim, uzgodniła, że będzie kupować wyłącznie jabłka certyfikowane jako wolne od pestycydów. Ponieważ grupa ta odpowiada za duży odsetek zakupów, większość producentów jabłek sądzi, że nie ma wyboru i musi przestrzegać norm wyznaczonych przez grupę sieci supermarketów, aby nie dopuścić do wykluczenia swoich produktów z rynku. Zaprzestają oni stosowania pestycydów i certyfikują swoje jabłka jako wolne od pestycydów, zamiast ryzykować, że nie będą mogli sprzedać swojej produkcji jabłek. Między sieciami supermarketów wyraźnie istnieje porozumienie. Producenci jabłek nie są jednak stronami tego porozumienia. Chociaż producenci ci dostarczają produkty spełniające normę zrównoważonego rozwoju, sami nie uzgadniali z sieciami supermarketów treści tej normy, a ich decyzja o przestrzeganiu normy nie jest uwarunkowana przestrzeganiem tej normy przez innych producentów jabłek. W związku z tym producenci ci nie będą stroną porozumienia zawartego między grupą sieci supermarketów. Nie oznacza to jednak, że w przyszłości ci producenci nie będą mogli zostać stronami porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju z sieciami supermarketów.

Przykład 2: W nieco innym scenariuszu grupa sieci supermarketów uzgadnia, że będzie kupować wyłącznie jabłka certyfikowane jako wolne od pestycydów. Organizacja producentów jabłek opracowuje znak certyfikujący potwierdzający, że produkty jej członków są wolne od pestycydów. Organizacja ta udziela licencji na wykorzystanie znaku certyfikującego na opakowaniach supermarketów oraz w ich materiałach marketingowych. Opłaty licencyjne są rozdzielane między producentów będących członkami organizacji. W tym przypadku organizacja jest związkiem producentów, którzy podjęli decyzję o przyjęciu i udostępnianiu znaku certyfikującego. Decyzja ta stanowi porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju między producentami. Ponadto w tym samym porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju może być przewidziane zawarcie umowy licencyjnej między organizacją a supermarketami.

- (38) O ile porozumienia w sprawie norm zrównoważonego rozwoju dotyczące produktów rolnych mogą wiązać się z wprowadzeniem korzystnych zmian w *produkcji*, art. 210a ma też zastosowanie do porozumień w sprawie norm zrównoważonego rozwoju, które odnoszą się do *handlu* produktami rolnymi. Również w przypadku tych ostatnich wymagany jest udział w porozumieniu co najmniej jednego producenta.

Przykład 1: Producenci gruszek i grupa hurtowników zawierają porozumienie. Zgodnie z tym porozumieniem producenci będą stosować techniki produkcji, które wyeliminują stosowanie zabiegów chemicznych poprawiających trwałość gruszek, ale będą skutkować powstawaniem większej ilości odpadów żywnościowych, ponieważ takie techniki produkcji zwiększą ryzyko pojawienia się szkod na gruszkach lub zepsucia owoców przed dotarciem do konsumenta. Aby zapewnić utrzymanie gruszek w dobrym stanie przed dostarczeniem ich do sprzedawców detalicznych, hurtownicy muszą zmienić warunki magazynowania i wprowadzić wymagane modyfikacje budowlane. W takim przypadku poprawa w zakresie zrównoważonego rozwoju odnosi się zarówno do produkcji produktów rolnych, jak i handlu nimi. Art. 210a miałby zastosowanie do tej części porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, która dotyczy wprowadzonych przez hurtowników zmian warunków magazynowania, ponieważ część ta byłaby nierozdzielnie związana z udostępnieniem na rynku bardziej zrównoważonego produktu.

Przykład 2: Grupa sprzedawców detalicznych i hurtowych zawiera porozumienie w sprawie korzystania z systemu pojemników pochodzących z recyklingu do transportu i przechowywania świeżych owoców i warzyw w sklepach. Chociaż porozumienie dotyczy normy zrównoważonego rozwoju, która może być bardziej rygorystyczna niż norma przewidziana w prawie, art. 210a nie ma zastosowania, ponieważ stroną porozumienia nie jest żaden producent.

Przykład 3: Grupa sprzedawców detalicznych i producentów żywności zawiera porozumienie w sprawie inicjatywy na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym w celu stworzenia wspólnego systemu zbiórki odpadów. Sprzedawcy detaliczni zobowiązują się do zbierania swoich odpadów, które następnie przerabiają na nawozy, a producenci zobowiązują się do wykorzystywania tych nawozów w prowadzonej przez siebie produkcji. Ponieważ porozumienie obejmuje zobowiązanie producentów do wykorzystania nawozu wytworzonego w ramach systemu zbiórki odpadów, zastosowanie ma art. 210a.

2.3. Produkty objęte zakresem art. 210a

- (39) Aby porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju wchodziło w zakres art. 210a, musi ono: (i) dotyczyć co najmniej jednego produktu rolnego wymienionego w załączniku I do TFUE, innego niż produkty rybołówstwa i akwakultury („produkty wymienione w załączniku I”); oraz (ii) odnosić się do produkcji tego produktu lub handlu tym produktem.
- (40) Ograniczenie zastosowania art. 210a do produktów rolnych wynika z zakresu art. 1 rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych, który obejmuje wyłącznie rolne produkty spożywcze, a zatem są z niego wyłączone wszystkie inne produkty spożywcze („produkty niewymienione w załączniku I”).
- (41) Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może być ważne także wówczas, gdy dotyczy zarówno produktów wymienionych w załączniku I, jak i produktów niewymienionych w załączniku I. Wyłączenie na podstawie art. 210a będzie miało jednak zastosowanie jedynie do części porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju związanej z produktami wymienionymi w załączniku I.

Przykład 1: Porozumienie dotyczy zrównoważonego pakowania słoju w wodoodporne worki transportowe w pełni nadające się do recyklingu oraz piwa w beczki wykonane w całości z metali pochodzących z recyklingu. W takim przypadku art. 210a będzie miał zastosowanie wyłącznie do części porozumienia dotyczącej słoju, ponieważ piwo jest produktem niewymienionym w załączniku I.

Przykład 2: Porozumienie dotyczy dostaw odpadów żywnościowych pochodzących z kilku restauracji i od producentów, którzy je zaopatrują. Odpady te będą następnie wykorzystywane do produkcji i wprowadzania do obrotu biopaliw. Art. 210a ma zastosowanie wyłącznie do części porozumienia dotyczącej dostaw odpadów do produkcji biopaliw, a nie do wprowadzania do obrotu biopaliw niewymienionych w załączniku I.

Przykład 3: Przedmiotem porozumienia jest dostawa drobiu wyprodukowanego w sposób zrównoważony do stołówek. Porozumienie zostało zawarte z producentami drobiu, którzy dostarczają drób producentom gotowych dań oraz z organizacją reprezentującą stołówki, które kupują gotowe dania od producentów dań. W takim przypadku art. 210a miałyby zastosowanie wyłącznie do tej części porozumienia, która dotyczy dostaw drobiu do producentów gotowych dań, a nie do części odnoszącej się do dostaw gotowych dań do stołówek. Produktem wymienionym w załączniku I jest wyłącznie mięso drobiowe; gotowe posiłki zawierające to mięso nie są takim produktem.

Przykład 4: Porozumienie dotyczy dostaw pomidorów, grzybów, warzyw i ziół ze zrównoważonych upraw, wykorzystywanych do produkcji różnych sosów, takich jak pesto, sos pomidorowy z grzybami, sos pomidorowy z bakłażanem, cebulą i kaparami, a także wprowadzania tych sosów do obrotu. W takim przypadku art. 210a miałyby zastosowanie wyłącznie do części porozumienia dotyczącej produkcji i dostaw pomidorów, grzybów i ziół ze zrównoważonych upraw, a nie wprowadzania do obrotu sosów, ponieważ sosy nie są wymienione w załączniku I.

3. ZAKRES PRZEDMIOTOWY ART. 210A

- (42) Należy dokonać rozróżnienia między celami w zakresie zrównoważonego rozwoju wymienionymi w art. 210a ust. 3, normami zrównoważonego rozwoju, których spełnienie jest niezbędne do osiągnięcia tych celów, oraz środkami wykonawczymi określonymi w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju w celu spełnienia tych norm.

Przykład: Celem w zakresie zrównoważonego rozwoju mogłoby być zapobieganie erozji gleby. Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju służyłoby wprowadzeniu normy, która mogłaby obejmować wyznaczenie wymiernych celów szczegółowych w postaci kryteriów ilościowych lub jakościowych bardziej rygorystycznych niż norma obowiązkowa, np. stosowanie w zimie uprawy okrywowej w celu uniknięcia erozji gleby. Porozumienie mogłoby obejmować konkretne środki wykonawcze, takie jak obowiązek wykorzystywania określonych maszyn lub urządzeń, wdrażania narzędzi zarządzania ryzykiem lub wspierania rozpowszechniania wiedzy technicznej, w tym prowadzenia szkoleń, doradztwa, współpracy i wymiany wiedzy, technologii cyfrowych lub praktyk zrównoważonej gospodarki składnikami odżywczymi.

3.1. Cele zrównoważonego rozwoju zgodnie z art. 210a

- (43) Aby spełnić warunki określone w art. 210a, porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju musi służyć osiągnięciu normy zrównoważonego rozwoju, która przyczynia się do realizacji co najmniej jednego z następujących celów w zakresie zrównoważonego rozwoju:
- (a) cele środowiskowe, w tym łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do tej zmiany; zrównoważone wykorzystanie i ochrona krajobrazów, wody i gleby; przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zmniejszenie ilości odpadów żywnościowych; zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola; oraz ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów;
  - (b) wytwarzanie produktów rolnych w sposób, który ogranicza stosowanie pestycydów i polega na zarządzaniu ryzykiem związanym z takim stosowaniem lub zmniejsza ryzyko oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe w produkcji rolnej;
  - (c) zdrowie zwierząt i dobrostan zwierząt.
- (44) Przykłady celów środowiskowych wymienionych w art. 210a ust. 3 lit. a) mają charakter ilustracyjny; mogą istnieć różne rodzaje i warianty tych celów. Na przykład cel w zakresie zrównoważonego rozwoju wchodzący w zakres art. 210a może stanowić każdy cel, do osiągnięcia którego dąży podmiot gospodarczy i który ma pozytywny wpływ na środowisko w związku z produkcją i przetwarzaniem produktów rolnych lub na handel produktami rolnymi, w tym ich dystrybucję. Cele wymienione w art. 210a ust. 3 lit. b) i c) są jednak wyczerpujące.

Przykłady celów w zakresie zrównoważonego rozwoju wchodzące w zakres art. 210a:

Przykład 1: Chociaż nie wskazano tego wyraźnie w art. 210a ust. 3, ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, poprawa jakości powietrza i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych odnoszą się do celów środowiskowych. W związku z tym są one objęte zakresem art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 2: Chociaż w art. 210a ust. 3 nie wskazano wyraźnie unikania zanieczyszczeń plastikiem, dotyczy ono celu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym i celu zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli. Cel ten jest zatem objęty zakresem stosowania art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 3: Poprawa odporności gleby na erozję, zwiększenie bioróżnorodności gleby, poprawa składu gleby oraz zapewnienie ochrony środowiska morskiego są związane z celem polegającym na zrównoważonym wykorzystaniu i ochronie krajobrazów, wody i gleby. Cele te są zatem objęte zakresem stosowania art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 4: Łagodzenie wpływu praktyk związanych z nawadnianiem na zasoby wodne i ekosystemy, oszczędzanie wody i ochrona jakości wody są związane z celem polegającym na zrównoważonym wykorzystaniu wody. W związku z tym są one objęte zakresem art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 5: Zmniejszenie ilości odpadów, np. gospodarowanie produktami ubocznymi, przepływami pozostałości i odpadami żywnościowymi i ich waloryzacja, na przykład przez zwiększenie zasobooszczędności lub promowanie innowacyjnych rozwiązań, jest związane z celem polegającym na przejściu na gospodarkę o obiegu zamkniętym. W związku z tym jest objęte zakresem art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 6: Do celów środowiskowych należą: poprawa naturalnego procesu ekologicznego w rolnictwie, w tym obiegu składników odżywczych, i żyzności gleby, naturalna kontrola szkodników roślin oraz kwarantanna i ochrona wody przy wykorzystaniu technik takich jak kompostowanie, uprawa okrywowa i wykorzystywanie pożytecznych owadów. W związku z tym są one objęte zakresem art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 7: Łagodzenie skutków niekorzystnych warunków pogodowych i działania adaptacyjne to rodzaje celów środowiskowych. W związku z tym są one objęte zakresem art. 210a ust. 3 lit. a).

Przykład 8: Poprawa jakości życia zwierząt, w tym ich stanu emocjonalnego, możliwości przejawiania pewnych normalnych zachowań oraz zapewnienie im wystarczającej ilości miejsca, odpowiednich udogodnień i możliwości przebywania w towarzystwie innych zwierząt należących do tego samego gatunku, wchodzi w zakres celu dotyczącego dobrostanu zwierząt określonego w art. 210a ust. 3 lit. c).

Przykład 9: Ochrona zwierząt przed urazami i chorobami za pomocą odpowiednich praktyk zapobiegawczych, szybkiej diagnostyki i leczenia wchodzi w zakres celu dotyczącego zdrowia zwierząt określonego w art. 210a ust. 3 lit. c).

- (45) Celem normy zrównoważonego rozwoju może być przyczynianie się do co najmniej jednego z celów, o których mowa w art. 210a ust. 3.
- (46) Aby pomóc w ocenie, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju spełnia warunki wyłączenia na mocy art. 210a, w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju należy określić cel lub cele w zakresie zrównoważonego rozwoju, do których osiągnięcia ma się przyczyniać norma zrównoważonego rozwoju.
- (47) Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma przyczynić się do osiągnięcia kilku celów, z których niektóre nie są objęte zakresem art. 210a ust. 3, jedynie cele wymienione w art. 210a ust. 3 są istotne dla oceny tego, czy dane porozumienie wchodzi w zakres art. 210a.
- (48) Norma zrównoważonego rozwoju może służyć osiągnięciu celów, które nie są objęte zakresem art. 210a ust. 3. Mogą one obejmować cele społeczne, takie jak warunki pracy pracowników gospodarstw rolnych lub zapewnienie zdrowej i odżywczej diety konsumentom, lub cele gospodarcze, takie jak rozwój marek, które zapewniają bardziej sprawiedliwe wynagrodzenie rolnikom. W takich przypadkach aspektów normy zrównoważonego rozwoju, które mają przyczynić się do osiągnięcia tych celów społecznych lub gospodarczych, nie można brać pod uwagę przy ocenie, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju spełnia warunki wyłączenia na mocy art. 210a, szczególnie tego, czy ograniczenia konkurencji w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju są niezbędne do spełnienia normy zrównoważonego rozwoju, jak wyjaśniono dalej w sekcji 5.

Przykłady porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju służących osiągnięciu celów, które wchodzą w zakres art. 210a:

Przykład 1: Producenci zboża zawierają z przetwórcami zboża porozumienie, zgodnie z którym producenci zboża dokonują poprawy cech krajobrazu, np. przez stosowanie żywopłotów, a w zamian za działania podjęte przez producentów zboża na rzecz zrównoważonego rozwoju przetwórcy zgadzają się płacić wyższą cenę za ich produkty. Może to wejść w zakres celu ochrony i odbudowy różnorodności biologicznej i ekosystemów określonego w art. 210a ust. 3 lit. a), jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma przyczynić się do osiągnięcia tego celu.

Przykład 2: Producenci miodu i przetwórcy miodu pitnego uzgadniają, że będą wprowadzać do obrotu produkty z miodu pozyskiwanego z uli, w przypadku których stosuje się wyłącznie niechemiczne środki zwalczania warrozy. Takie porozumienie może wchodzić w zakres celu dotyczącego zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt określonego w art. 210a ust. 3 lit. c), jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma przyczynić się do osiągnięcia tego celu.

Przykład 3: Producenci zboża uzgadniają, że będą stosować techniki rolnictwa precyzyjnego, aby ograniczyć stosowanie pestycydów i nawozów. Może to wchodzić w zakres celów środowiskowych określonych w art. 210a ust. 3, jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma przyczynić się do osiągnięcia tego celu.

Przykład 4: Producenci i przetwórcy produktów mlecznych zawierają porozumienie dotyczące wypasu krów mlecznych w celu poprawy jakości życia zwierząt. Może to wchodzić w zakres celu dotyczącego dobrostanu zwierząt określonego w art. 210a ust. 3 lit. c), jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma przyczynić się do osiągnięcia tego celu.

Przykłady porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju służących osiągnięciu celów, które albo nie wchodzą w zakres art. 210a, albo wchodzą w jego zakres częściowo:

Przykład 1: Producenci i przetwórcy produktów mlecznych zgadzają się rozwijać marki zapewniające bardziej sprawiedliwe wynagrodzenie dla producentów. Wzrost przychodów producentów produktów mlecznych może prowadzić do wzrostu inwestycji służących osiągnięciu celów środowiskowych lub dotyczących dobrostanu zwierząt. Jeżeli celem porozumienia ma być zapewnienie bardziej sprawiedliwego wynagrodzenia dla producentów, cel ten nie wchodziłby w zakres celów objętych art. 210a ust. 3.

Przykład 2: Producenci i przetwórcy produktów mlecznych uzgadniają jednocześnie, że dążą do poprawy dobrostanu zwierząt i że chcą zapewnić sprawiedliwe warunki pracy pracownikom gospodarstw. Wyłączenie na podstawie art. 210a może dotyczyć jedynie tych aspektów porozumienia, które mają zapewnić osiągnięcie celów objętych art. 210a ust. 3, takich jak dobrostan zwierząt. W ocenie nie można natomiast uwzględnić pozostałych aspektów takich jak sprawiedliwe warunki pracy dla pracowników gospodarstw.

3.2. Normy zrównoważonego rozwoju stosowane zgodnie z art. 210a

3.2.1. *W porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju należy określić normę zrównoważonego rozwoju związaną z celem w zakresie zrównoważonego rozwoju.*

(49) W porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju, które spełnia warunki określone w art. 210a, należy określić normę zrównoważonego rozwoju, której strony porozumienia mają przestrzegać, aby przyczynić się do realizacji co najmniej jednego z celów w zakresie zrównoważonego rozwoju wymienionych w art. 210a ust. 3.

(50) Normą zrównoważonego rozwoju może być norma, która istniała już wcześniej, norma opracowana na potrzeby porozumienia przez jego strony lub norma ustanowiona przez osoby trzecie.

(51) Normy zrównoważonego rozwoju mogą określać cel, który należy osiągnąć, narzucając konkretne technologie czy metody produkcji lub nie narzucając żadnych takich metod czy technologii. W związku z tym strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju mogą nie tylko musieć zobowiązać się do osiągnięcia celu lub celów ustanowionych przez normę, lecz również do stosowania konkretnej technologii lub praktyki produkcyjnej służących osiągnięciu tych celów, np. metod ochrony gleby i praktyk związanych z wypasaniem zwierząt.

(52) Przyjęcie normy zrównoważonego rozwoju może prowadzić do utworzenia dobrowolnego oznakowania, logo lub marki w odniesieniu do produktów, które spełniają wymogi określone w normie.

(53) Wyłączeniem określonym w art. 210a może być objęta jedynie ta część produkcji produktów rolnych będących przedmiotem porozumienia, która spełnia normę zrównoważonego rozwoju.

Przykład: Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma na celu ograniczenie stosowania pestycydów o 8 %. Producent będący stroną porozumienia prowadzi działalność w dwóch różnych lokalizacjach geograficznych. W jednej z tych lokalizacji producent zobowiązuje się do spełnienia normy, natomiast w drugiej producent kontynuuje maksymalne wykorzystanie pestycydów. Z wyłączenia określonego w art. 210a może skorzystać jedynie ta lokalizacja, w której producent zamierza spełnić normę.

(54) Przy ocenie, czy norma zrównoważonego rozwoju wchodzi w zakres art. 210a, nie ma znaczenia, czy w ramach porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju korzysta się lub korzystano z finansowania unijnego lub krajowego. Fakt, że wdrożenie danej normy odbywa się przy wsparciu środków unijnych lub krajowych, ma jednak znaczenie dla oceny niezbędności ograniczeń konkurencji opisanych w sekcji 5.

3.2.2. *Rezultaty, jakie przynoszą normy zrównoważonego rozwoju, powinny być konkretne i wymierne lub, w razie braku możliwości, możliwe do zaobserwowania i opisanie*

(55) W normie zrównoważonego rozwoju można ustanowić cele ujęte ilościowo lub konkretne metody lub praktyki, które należy przyjąć. Na przykład norma może nakazać niestosowanie określonego środka produkcji lub określonej praktyki rolniczej.

(56) Rezultaty uzyskane dzięki stosowaniu normy zrównoważonego rozwoju muszą być konkretne i wymierne. Jeżeli ilościowe określenie rezultatów w kategoriach liczbowych jest niemożliwe, rezultaty te powinny jednak być możliwe do zaobserwowania i opisanie. W takich przypadkach nie ma potrzeby ilościowego określania wpływu, jaki ma osiągnąć porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju.

Przykład 1: Porozumienie, którego celem jest ograniczenie stosowania pestycydów, określa normę przewidującą zmniejszenie zużycia pestycydów o 40 %. W takim przypadku konieczne byłoby wykazanie, że zastosowanie normy przynosi wymierne ograniczenie stosowania pestycydów. Nie byłoby jednak konieczne wykazanie, że ograniczenie stosowania pestycydów przez indywidualnych producentów doprowadziło do poprawy jakości wody w regionie, np. do ograniczenia przenikania pestycydów do wód gruntowych.

Przykład 2: Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma na celu zwiększenie różnorodności biologicznej dzięki uprawie niektórych roślin dziko rosnących i odmian pierwotnych przyjaznych dla owadów, ilościowe określenie rezultatów w postaci zwiększonej bioróżnorodności może być niemożliwe. Podjęte działania i uzyskane rezultaty muszą być jednak możliwe do opisanego, choć niekoniecznie w kategoriach liczbowych: na przykład strony powinny określić, które rośliny są bardziej przyjazne dla owadów lub które odmiany pierwotne powinny być zasadzone.

3.2.3. Normy zrównoważonego rozwoju muszą być wyższe niż stosowna norma obowiązkowa

- (57) Norma zrównoważonego rozwoju, do której stosowania ma doprowadzić porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, wchodząc w zakres art. 210a, musi być wyższa niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym. Oznacza to, że norma zrównoważonego rozwoju musi nakładać wymogi związane ze zrównoważonym rozwojem, które przekraczają wymogi przewidziane w istniejącej normie obowiązkowej. Jeżeli ani prawo Unii, ani prawo krajowe nie nakłada konkretnego wymogu w zakresie zrównoważonego rozwoju, porozumienie musi wprowadzać wymogi w zakresie zrównoważonego rozwoju.
- (58) Norma obowiązkowa to norma ustanowiona na szczeblu Unii lub państwa członkowskiego określająca poziomy, substancje, produkty lub techniki, które poszczególni producenci lub poszczególne podmioty gospodarcze powinni osiągnąć, z których powinni korzystać lub których powinni unikać. Norm lub celów, które są wiążące dla państw członkowskich, lecz nie dla poszczególnych przedsiębiorstw, nie uważa się za normy obowiązkowe na potrzeby stosowania art. 210a.

Przykład celu wiążącego dla państw członkowskich, ale nie dla poszczególnych przedsiębiorstw: wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów⁽²⁹⁾ wyznacza cele służące zmniejszeniu do 2030 r. o 50 % zarówno ogólnego stosowania pestycydów chemicznych, jak i związanego z nimi ryzyka, a także stosowania „bardziej niebezpiecznych” pestycydów. Chociaż cele te byłyby wiążące dla państw członkowskich, nie byłyby wiążące dla poszczególnych przedsiębiorstw. W związku z tym cele te nie zostałyby uznane za normy obowiązkowe do celów art. 210a.

Przykład celu wiążącego dla regionu, ale nie dla poszczególnych przedsiębiorstw: w scenariuszu, w którym przyjęto wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów, dany region mógłby podjąć decyzję o wyznaczeniu sobie celu polegającego na stopniowym ograniczeniu stosowania pestycydów o 50 % do 2030 r. Chociaż taka decyzja byłaby wiążąca dla regionu, nie byłaby wiążąca dla poszczególnych przedsiębiorstw. W związku z tym taka decyzja nie zostałaby uznana za normę obowiązkową do celów art. 210a.

Przykład celu wiążącego dla poszczególnych przedsiębiorstw: W scenariuszu, w którym przyjęto wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów, państwo członkowskie mogłoby podjąć decyzję o nałożeniu na producentów wiążącego wymogu stopniowego ograniczenia stosowania pestycydów (np. o 30/50/70 %) w różnych sektorach do 2030 r. Takie przepisy krajowe byłyby wiążące dla poszczególnych przedsiębiorstw i w związku z tym byłyby uznawane za normy obowiązkowe do celów art. 210a.

- (59) Niezależnie od tego, czy stronami porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju są podmioty gospodarcze spoza UE, normy obowiązkowe należy rozumieć jako normy unijne lub normy określone przez państwa członkowskie. W przypadku gdy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju odnosi się do normy państwa spoza UE, aby możliwe było skorzystanie z wyłączenia na mocy art. 210a, norma państwa spoza UE musi być bardziej rygorystyczna niż odpowiednia obowiązkowa norma unijna lub, w przypadku jej braku, obowiązkowe normy ustanowione w państwach członkowskich.

Przykład 1: Producent kakao z państwa spoza UE zawiera z unijnym wytwórcą czekolady porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, którego celem jest spełnienie normy bardziej rygorystycznej niż obowiązkowa norma unijna lub norma ustanowiona w państwie członkowskim. Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może zatem skorzystać z wyłączenia na podstawie art. 210a.

⁽²⁹⁾ Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/2115 (COM(2022) 305 final).

Przykład 2: Producent kakao z państwa spoza UE zawiera z unijnym wytwórcą czekolady porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, którego celem jest spełnienie normy bardziej rygorystycznej niż obowiązkowa norma ustanowiona w państwie spoza UE. Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może korzystać z wyłączenia na mocy art. 210a tylko w zakresie, w jakim spełnia ono normę, która jest bardziej rygorystyczna niż obowiązkowa norma unijna lub, w przypadku jej braku, obowiązkowa norma ustanowiona w państwie członkowskim.

- (60) Jeżeli obowiązkowa norma ustanowiona w państwie członkowskim jest bardziej rygorystyczna lub ma wyższy poziom ambicji niż odpowiadająca jej norma unijna, producenci i podmioty gospodarcze prowadzący działalność w tym państwie członkowskim muszą przestrzegać tej wyższej normy.
- (61) W zależności od porządku prawnego każdego z państw członkowskich norma obowiązkowa może obowiązywać na poziomie regionalnym lub lokalnym. Normę obowiązkową należy rozumieć jako odpowiednią normę do celów art. 210a, jeżeli została ona ustalona na szczeblu regionalnym lub lokalnym, a odnośna produkcja lub wymiana handlowa w ramach porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju odbywa się w tym konkretnym regionie lub lokalizacji. Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju obejmuje kilka regionów lub miejsca, z których każdy podlega innym obowiązkowym normom, norma określona w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju powinna być bardziej rygorystyczna niż mająca zastosowanie norma dla danego regionu lub danej lokalizacji, w którym lub w której odbywa się produkcja lub wymiana handlowa objęta porozumieniem. Na przykład jeżeli porozumienie ma na celu poprawę zrównoważonej produkcji jabłek, odpowiednią normą będzie norma mająca zastosowanie do regionu lub miejsca, w którym odbywa się produkcja jabłek.
- (62) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju mogą obejmować systemy jakości określone w rozporządzeniu (UE) nr 1151/2012⁽³⁰⁾, rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) 2019/33⁽³¹⁾ lub znaki jakości, które podlegają właściwemu prawu krajowemu, lecz jedynie w takim stopniu, w jakim te systemy i znaki odzwierciedlają wyższe normy zrównoważonego rozwoju niż normy przewidziane w prawie Unii lub prawie krajowym.
- (63) W przypadku braku obowiązkowych norm na poziomie unijnym lub krajowym porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju mające na celu zwiększenie poziomu zrównoważonego rozwoju kwalifikują się do wyłączenia na mocy art. 210a. Ta sama zasada ma zastosowanie do porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju mających na celu przyspieszenie przejścia na obowiązkowe normy unijne lub krajowe, które albo przyjęto albo uzgodniono, lecz które jeszcze nie weszły w życie, lub wczesnego przekształcenia na takie normy. Podmioty gospodarcze muszą mieć na uwadze, że stałe stosowanie tych samych praktyk produkcyjnych i handlowych przed wejściem w życie porozumienia i po jego wejściu w życie, tj. niewprowadzenie ulepszeń w postaci stosowania bardziej zrównoważonych praktyk produkcyjnych lub handlowych, może postawić pod znakiem zapytania spełnienie kryterium niezbędności, opisanego w sekcji 5 poniżej. Mogą jednak wystąpić sytuacje, w których podmioty gospodarcze zaczną napotykać znacznie większe trudności w utrzymaniu tych samych praktyk produkcyjnych i handlowych (znacznie wyższe koszty, znaczne ograniczenia dostępu do podstawowych środków produkcji itp.), co potencjalnie uzasadniałoby potrzebę współpracy.
- (64) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju nie będą już wchodzić w zakres art. 210a od chwili wejścia w życie równoważnych lub bardziej ambitnych norm unijnych lub krajowych (zob. sekcja 6.5).
- (65) Ze względu na dużą różnorodność rodzajów i kombinacji obowiązkowych norm zrównoważonego rozwoju na poziomie unijnym i krajowym odnoszących się do każdego z celów w zakresie zrównoważonego rozwoju określonych w art. 210a ust. 3 nie jest możliwe ustanowienie w niniejszych wytycznych wyczerpującego wykazu norm zrównoważonego rozwoju przewidzianych w prawie Unii lub prawie krajowym.
- (66) Podobnie nie jest możliwe wskazanie w niniejszych wytycznych minimalnej wartości, o jaką przyjęta norma zrównoważonego rozwoju musi przekraczać obowiązkową normę. Wartość, o jaką norma zrównoważonego rozwoju przekracza obowiązkową normę, będzie trzeba raczej oceniać indywidualnie dla każdego przypadku, uwzględniając ograniczenia konkurencji nakładane porozumieniem w sprawie zrównoważonego rozwoju oraz to, czy takie ograniczenia są niezbędne (zob. sekcja 5).

⁽³⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz.U. L 343 z 14.12.2012, s. 1).

⁽³¹⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2019/33 z dnia 17 października 2018 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do wniosków o objęcie ochroną nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych i określeń tradycyjnych w sektorze wina, procedury zgłaszania sprzeciwu, ograniczeń stosowania, zmian w specyfikacji produktu, unieważnienia ochrony oraz etykietowania i prezentacji (Dz.U. L 9 z 11.1.2019, s. 2).

Przykład 1: Producenci i podmioty gospodarcze uzgadniają, że ograniczą o 50 % odpady żywnościowe w produkcji i przetwarzaniu grochu dzięki optymalizacji technik zbioru, inwestowaniu w bardziej wydajne możliwości przechowywania i poprawie opakowań. Nie istnieje żadna obowiązkowa norma zrównoważonego rozwoju ustanowiona na poziomie unijnym dotycząca ograniczania odpadów żywnościowych ani żadna mająca zastosowanie krajowa norma zrównoważonego rozwoju. W takim przypadku norma zrównoważonego rozwoju byłaby wyższa niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym.

Przykład 2: Producenci i sprzedawcy detaliczni mleka uzgadniają, że będą wspierać przechodzenie na produkcję ekologiczną mleka przewidzianą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 ⁽³²⁾. Chociaż w rozporządzeniu (UE) 2018/848 określono metody produkcji, które rolnicy muszą stosować, aby mogli oznakować swoje produkty jako ekologiczne, metody te nie stanowią norm obowiązkowych na poziomie unijnym ani krajowym. W takim przypadku norma, zgodnie z którą wymaga się produkcji mleka zgodnie z metodami produkcji ekologicznej, byłaby wyższa od normy przewidzianej w prawie Unii lub prawie krajowym.

4. Ograniczenia konkurencji

- (67) W niniejszej sekcji wyjaśniono rodzaje ograniczeń, które mogą wchodzić w zakres stosowania art. 101 ust. 1 TFUE i które mogą być w związku z tym potencjalnie objęte wyłączeniem na podstawie art. 210a, jeżeli spełniają warunki określone w art. 210a.
- (68) W sekcji tej nie omówiono, czy ograniczenia konkurencji, które mogą wchodzić w zakres stosowania art. 101 ust. 1 TFUE, mogą również spełniać warunki wyłączenia na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE. Nie ma ona również na celu wyczerpującego omówienia tego, kiedy porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju ograniczają konkurencję lub kiedy tego nie robią.

4.1. Czym jest ograniczenie konkurencji?

- (69) Najważniejszym pojęciem warunkującym zrozumienie tego, co stanowi ograniczenie konkurencji, jest pojęcie parametrów konkurencji. Przedsiębiorstwa konkurują ze sobą, składając klientom atrakcyjniejszą ofertę niż alternatywni dostawcy w danych okolicznościach. Chociaż cena może stanowić dla niektórych kupujących najważniejszy czynnik, inne czynniki mogą również odgrywać rolę w tym zakresie. Na przykład jeden dostawca może oferować produkt lepszej jakości, lepsze funkcje, większą różnorodność, lepszą obsługę, większą innowacyjność. Na zdolność dostawcy do obniżenia ceny lub poprawy funkcji mogą wpływać niektóre czynniki, takie jak zdolność dostawcy do wytworzenia określonego poziomu produkcji po niższych kosztach niż jego konkurenci, wydajniejsze metody produkcji i technologie, źródła zaopatrzenia, transport i logistyka. Takie czynniki cenowe i pozacenowe określa się zbiorczo jako „parametry konkurencji”.
- (70) Porozumienie ogranicza konkurencję w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE, jeżeli może mieć wpływ na istotne parametry konkurencji na danym rynku. Porozumienie może ograniczać konkurencję, ponieważ zawiera wyraźny lub dorozumiany obowiązek niekonkurowania pod względem co najmniej jednego parametru konkurencji. Porozumienie może również ograniczać konkurencję poprzez zmniejszenie rywalizacji między stronami porozumienia lub między tymi stronami a osobami trzecimi ⁽³³⁾. W załączniku E przedstawiono przegląd niektórych głównych rodzajów ograniczeń konkurencji, które można znaleźć w porozumieniach w sprawie zrównoważonego rozwoju, oraz opis tego, jak poszczególne rodzaje ograniczeń mogą być stosowane w praktyce.
- (71) W niektórych przypadkach dane porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju można z uwagi na sam jego charakter uznać za ograniczenie konkurencji. Na przykład porozumienie między grupą konkurujących przedsiębiorstw, zgodnie z którym każde z nich będzie przyjmować te same ceny względem ich odpowiednich klientów, może z natury ograniczać konkurencję.

⁽³²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz.U. L 150 z 14.6.2018, s. 1).

⁽³³⁾ Wytyczne w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 Traktatu (Dz.U. C 101 z 27.4.2004, s. 97) („wytyczne w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 TFUE”). Zamieszczenie w tytule odniesienia do art. 81 ust. 3 wynika z faktu, że zawiadomienie wydano przed przyjęciem Traktatu z Lizbony. Po przyjęciu Traktatu z Lizbony art. 81 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską stał się art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

- (72) W innych przypadkach, o ile porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju nie można uznać za ograniczenie konkurencji z uwagi na sam jego charakter, o tyle może ono jednak skutkować ograniczeniem konkurencji. W takich przypadkach to, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może ograniczyć konkurencję, będzie zależeć od kilku czynników, w tym od udziału w rynku, którego dotyczy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, lub od tego, czy istnieją inne przedsiębiorstwa, które byłyby w stanie rozpocząć produkcję konkurencyjnych produktów. Wynika to z faktu, że jeżeli istnieje wystarczająca liczba producentów nieobjętych porozumieniem w sprawie zrównoważonego rozwoju, klienci wciąż będą mieli do dyspozycji konkurencyjne rozwiązania alternatywne, w związku z czym takie porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji.
- (73) Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może zawierać wiele ograniczeń konkurencji. Na przykład inicjatywa na rzecz dobrostanu zwierząt może zawierać konkretne porozumienie dotyczące obowiązkowej dodatkowej opłaty, którą należy wypłacić rolnikom przestrzegającym określonych kryteriów w zakresie dobrostanu zwierząt, w przypadku gdy porozumienie dotyczące dodatkowej opłaty jest porozumieniem dotyczącym części składowej ceny. Kryteria te mogą również obejmować wymogi dotyczące wielkości powierzchni dostępnej dla poszczególnych zwierząt, co może ograniczyć możliwości w zakresie liczby zwierząt w chowie (ograniczenie dotyczące produkcji), lub mogą określać konkretne wymogi związane z żywieniem (ograniczenie dotyczące środków produkcji).
- (74) Dla uznania porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju za ograniczenie konkurencji w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE nie ma znaczenia liczba ograniczeń zawartych w tym porozumieniu, jeżeli zawiera ono co najmniej jedno takie ograniczenie.

Przykład porozumienia, które ogranicza konkurencję: Aby ograniczyć zanieczyszczenie i chronić sieci rzeczne, rolnicy uprawiający soję w danym regionie chcą zaprzestać stosowania nawozów sztucznych. Jednak ze względu na potencjalne zmniejszenie plonów i straty finansowe związane z samodzielnym wprowadzeniem takiej inicjatywy zgadzają się nie tylko zaprzestać stosowania nawozów chemicznych, ale również podwyższyć ceny za tonę w celu utrzymania dotychczasowego poziomu rentowności. Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju prawdopodobnie ograniczy konkurencję, ponieważ będzie ograniczać zdolność rolników do ustalania własnych cen sprzedaży.

Przykład porozumienia, które prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji: Grupa rolników, którzy chcieliby zaprzestać stosowania nawozów sztucznych, tworzy znak jakości dotyczący „soi uprawianej w sposób zrównoważony”, którą wytwarza się bez użycia nawozów sztucznych. Wyeliminowanie stosowania nawozów sztucznych prawdopodobnie spowoduje zmniejszenie plonów, co może doprowadzić do spadku dochodów gospodarstw rolnych. W związku z tym grupa intensywnie inwestuje w zwiększanie wiedzy konsumentów na temat znaku jakości i korzyści dla środowiska, jakie przynosi wyeliminowanie nawozów sztucznych, aby przekonać ich, że „soja uprawiana w sposób zrównoważony” jest warta więcej niż soja uprawiana z użyciem nawozów sztucznych. Każdy rolnik, który potwierdzi, że uprawia soję bez stosowania nawozów sztucznych, może uczestniczyć w programie i może też opuścić go w dowolnym momencie. W odróżnieniu od sytuacji z poprzedniego przykładu brak tu postanowień dotyczących ustalania cen.

To porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. Może się zdarzyć, że program skutkuje ograniczeniem konkurencji, jeżeli znaczna liczba producentów soi dołączy do programu, co istotnie ograniczy klientom, którzy nie chcą kupować soi uprawianej w sposób zrównoważony, możliwość kupowania innej soi. Jeżeli jednak do programu dołączy tylko nieznaczna liczba producentów soi, na przykład producenci odpowiadający za mniej niż 10 % dostaw, ewentualne ograniczenie konkurencji będzie prawdopodobnie nieistotne, gdyż wynikające z tego ograniczenie poziomów produkcji będzie nieznaczne i konsumenci, którzy nie będą chcieli lub mogli zapłacić więcej za soję uprawianą w sposób zrównoważony, będą w dalszym ciągu mieli alternatywę.

4.2. Co nie jest ograniczeniem konkurencji?

- (75) Nie wszystkie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju ograniczają konkurencję. Jeżeli takie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju nie mają wpływu na parametry konkurencji, takie jak cena, ilość, jakość, wybór lub innowacyjność, prawdopodobnie nie ograniczą konkurencji. Przykłady w poniższych punktach mają charakter ilustracyjny i nie są wyczerpujące.
- (76) Po pierwsze, porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które nie dotyczą działalności gospodarczej konkurentów, ale ich wewnętrznych procedur dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, prawdopodobnie nie ograniczą konkurencji. Na przykład konkurenci mogą dążyć do poprawy ogólnej reputacji branży jako odpowiedzialnej ekologicznie. W tym celu mogą uzgadniać środki mające na celu wyeliminowanie jednorazowych elementów z tworzyw sztucznych z ich obiektów handlowych, nieprzekraczanie określonej temperatury otoczenia w budynkach lub ograniczenie liczby drukowanych materiałów dziennie.

- (77) Po drugie, porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju prawdopodobnie nie będą ograniczać konkurencji w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE, jeżeli dotyczą: utworzenia bazy danych zawierającej informacje o dostawcach, którzy mają zrównoważone łańcuchy wartości, stosują zrównoważone procesy produkcji i dostarczają zrównoważonych środków produkcji, lub dystrybutorach sprzedających produkty w sposób zrównoważony, bez nakładania na strony tych porozumień wymogu dokonywania zakupów od tych dostawców lub sprzedawania tym dystrybutorom.
- (78) Po trzecie, porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju zawarte między konkurentami prawdopodobnie nie będą ograniczać konkurencji w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE, jeżeli dotyczą: organizacji ogólnobranżowych kampanii uświadamiających lub kampanii zwiększających świadomość klientów w kwestii śladu środowiskowego ich konsumpcji, gdy kampanie takie nie są równoznaczne ze wspólną reklamą konkretnych produktów.
- (79) Jeżeli w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju nie nakłada się ograniczenia konkurencji, art. 101 ust. 1 TFUE nie będzie miał zastosowania i w związku z tym porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie będzie musiało być objęte wyłączeniem określonym w art. 210a. W takich przypadkach strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju będą mogły realizować to porozumienie.

5. NIEZBEDNOSC, O KTOREJ MOWA W ART. 210A

5.1. Wprowadzenie

- (80) W art. 210a ust. 1 przewidziano, że art. 101 ust. 1 TFUE nie ma zastosowania do porozumień, które odnoszą się do produkcji rolnej lub handlu produktami rolnymi i których celem jest stosowanie normy zrównoważonego rozwoju wyższej niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym, pod warunkiem że te porozumienia nakładają tylko takie ograniczenia konkurencji, które są „niezbędne” do osiągnięcia tej normy zrównoważonego rozwoju. W związku z tym niezbędność jest jednym z warunków, które podmioty gospodarcze muszą spełniać, aby korzystać z wyłączenia zgodnie z art. 210a.
- (81) W niniejszej sekcji wyjaśniono, w jaki sposób należy rozumieć pojęcie niezbędności do celów art. 210a. Przedstawiono w niej wytyczne dotyczące tego, jak stosuje się warunek niezbędności do różnych ograniczeń konkurencji w zależności od norm zrównoważonego rozwoju, do których się dąży. Celem tej sekcji nie jest przedstawienie określonych form i rodzajów ograniczeń, które strony mogą przyjąć lub nie w swoich porozumieniach w sprawie zrównoważonego rozwoju. Chodzi raczej o określenie metodyki służącej ocenie okoliczności, w jakich główne rodzaje ograniczeń mogłyby zostać uznane za niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, oraz zilustrowanie takiej metodyki przy pomocy niewyczerpującego zestawu przykładów.
- (82) Przed oceną tego, czy ograniczenie konkurencji wynikające z porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju jest niezbędne, strony muszą najpierw ustalić, czy takie ograniczenie zachodzi (zob. sekcja 4). Jeżeli dane porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie ogranicza konkurencji, nie ma potrzeby oceny kwestii niezbędności. W takich przypadkach podmioty gospodarcze mogą przejść bezpośrednio do realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.
- (83) Niezbędność ograniczenia konkurencji zgodnie z art. 210a należy oceniać w powiązaniu z normą, jaka ma zostać osiągnięta w wyniku zawarcia porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju może oznaczać produkcję albo sprzedaż produktów rolnych zgodnych z tą normą.
- (84) Ponadto, jeśli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie jest niezbędne, Komisja lub krajowe organy ochrony konkurencji mogą zbadać takie porozumienie i ocenić, czy narusza ono art. 101 ust. 1 TFUE, czy kwalifikuje się do wyłączenia na mocy art. 101 ust. 3 TFUE lub czy może korzystać z innego wyłączenia z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE. Może to prowadzić do nałożenia grzywny w przypadku stwierdzenia naruszenia art. 101 ust. 1 TFUE i gdy nie ma zastosowania żadne inne zwolnienie lub wyłączenie.

5.2. Pojęcie niezbędności

- (85) Pojęcie niezbędności jest już stosowane w unijnym prawie konkurencji. W art. 101 ust. 3 TFUE przewidziano, że zakaz określony w art. 101 ust. 1 TFUE może zostać uznany za niemający zastosowania do porozumień, które przyczyniają się do polepszenia produkcji lub dystrybucji produktów bądź do popierania postępu technicznego lub gospodarczego, przy zastrzeżeniu dla użytkowników słusznej części zysku, który z tego wynika, oraz bez: (i) nakładania ograniczeń, które *nie są niezbędne* do osiągnięcia tych celów; (ii) dawania zainteresowanym przedsiębiorstwom możliwości eliminowania konkurencji w stosunku do znacznej części danych produktów.
- (86) Pojęcie niezbędności, o którym mowa w art. 101 ust. 3 TFUE, wyjaśniono dokładniej w wytycznych w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 TFUE ⁽³⁴⁾ i jest ono regularnie stosowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ⁽³⁵⁾.
- (87) Z uwagi na podobne sformułowanie art. 210a i art. 101 ust. 3 TFUE sprawdzenie, czy dane ograniczenie spełnienia kryterium niezbędności zgodnie z art. 101 ust. 3 TFUE, jest przydatnym punktem wyjścia do oceny kwestii niezbędności na potrzeby art. 210a. Między tymi dwoma artykułami istnieją jednak pewne kluczowe różnice, które sprawiają, że norma dotycząca niezbędności siłą rzeczy się różni.
- (88) W wytycznych w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 TFUE opisano dwuetapowy sposób sprawdzenia, czy ograniczenia konkurencji spełniają kryterium niezbędności. Etap 1 polega na sprawdzeniu, czy samo porozumienie, to znaczy porozumienie wchodzące w zakres art. 101 ust. 1 TFUE, jest racjonalnie konieczne do osiągnięcia korzyści wynikających z porozumienia. Drugi etap polega zaś na ocenie, czy *poszczególne ograniczenia* konkurencji wynikające z porozumienia są również racjonalnie konieczne do osiągnięcia tych korzyści.
- (89) Chociaż ocena niezbędności na podstawie art. 210a również dokonywana jest w dwóch etapach, ma ona zastosowanie w innych ramach prawnych niż dwuetapowa ocena do celów art. 101 ust. 3 TFUE. Unijni współpracownicy, czyli Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej, uznali, że niektóre inicjatywy wertykalne i horyzontalne dotyczące produktów rolnych, mające na celu stosowanie bardziej rygorystycznych wymogów niż wymogi obowiązkowe, mogą mieć pozytywny wpływ na cele zrównoważonego rozwoju ⁽³⁶⁾. Unijni współpracownicy uznali także, że takie porozumienia mogą umocnić pozycję producentów w łańcuchu dostaw i zwiększyć ich siłę przetargową ⁽³⁷⁾. Biorąc pod uwagę wyzwania stojące przed podmiotami gospodarczymi w sektorze rolnym oraz pilną potrzebę osiągnięcia postępów w zakresie zrównoważonego rozwoju, Unia przyjęła art. 210a w celu stworzenia ram umożliwiających wyłączenie stosowania art. 101 ust. 1 TFUE ⁽³⁸⁾, aby zachęcić podmioty gospodarcze do zawierania takich porozumień, pod warunkiem spełnienia określonych warunków. W związku z tym kryteria analizy stosowane przy ocenie charakteru i intensywności ograniczenia konkurencji do celów art. 210a różnią się od tych stosowanych do celów art. 101 ust. 3 TFUE. Oznacza to m.in., że ograniczenia, które uznano by za poważne do celów art. 101 ust. 1 TFUE, takie jak porozumienia dotyczące ustalania cen lub ograniczenia produkcji, mogłyby zostać uznane za niezbędne do celów art. 210a w przypadku spełnienia warunków omówionych w sekcjach 5.3 i 5.4, choć ograniczenia takie prawdopodobnie nie spełniają warunków określonych w art. 101 ust. 3 TFUE.

⁽³⁴⁾ Wytyczne w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 Traktatu (Dz.U. C 101 z 27.4.2004, s. 97).

⁽³⁵⁾ Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 23 stycznia 2018 r., F. Hoffmann-La Roche Ltd i in./Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, C-179/16, EU:C:2018:25, pkt 98; wyrok Trybunału (dziesiąta izba) z dnia 7 lutego 2013 r., Protimonopolný úrad Slovenskej republiky/Slovenská sporiteľňa a.s., C-68/12, EU:C:2013:71, pkt 35; wyrok Sądu (druga izba w składzie powiększonym) z dnia 24 września 2019 r., HSBC Holdings plc i in./Komisja Europejska, T-105/17, EU:T:2019:675, pkt 159.

⁽³⁶⁾ Motyw 62 rozporządzenia 2021/2117.

⁽³⁷⁾ Ibid.

⁽³⁸⁾ Zgodnie z art. 42 TFUE postanowienia rozdziału Traktatu dotyczącego reguł konkurencji stosują się do produkcji rolnej i handlu produktami rolnymi jedynie w zakresie ustalonym przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej.

- (90) W praktyce, aby przeprowadzić ocenę w ramach etapu 1, podmioty gospodarcze muszą: (i) przeanalizować, czy w celu osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju muszą współpracować zamiast działać indywidualnie; oraz (ii) przeanalizować, czy normę zrównoważonego rozwoju można osiągnąć za pomocą innego, mniej restrykcyjnego rodzaju postanowienia. Aby przeprowadzić etap 2 oceny, podmioty gospodarcze muszą rozważyć charakter i intensywność ograniczenia oraz ustalić, czy takie ograniczenie jest najmniej restrykcyjnym dostępnym środkiem do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju.

5.3. **Etap 1 – Niezbędność porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju**

- (91) Etap 1 oceny, czy spełnione jest kryterium niezbędności do celów art. 101 ust. 3 TFUE, polega na sprawdzeniu, czy samo porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju jest racjonalnie konieczne do osiągnięcia korzyści wynikających z porozumienia. Analogicznie co celów art. 210a w ramach etapu 1 należy ocenić, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju jest racjonalnie konieczne do osiągnięcia zamierzonej normy zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju powinno być „uwarunkowane” danym porozumieniem. W niniejszej sekcji wyjaśniono, co to oznacza w praktyce.
- (92) Ogólnie rzecz biorąc, z charakteru i celów art. 210a wynika, że zakres porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju obejmuje co najmniej jedno postanowienie. Każde porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju powinno zawierać co najmniej postanowienie, zgodnie z którym podmioty gospodarcze zgadzają się wspólnie stosować normę zrównoważonego rozwoju wyższą niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym. Możliwe, że oprócz uzgodnienia kwestii dotyczącej normy zrównoważonego rozwoju, aby skutecznie opracować lub wdrożyć normę zrównoważonego rozwoju, podmioty gospodarcze będą musiały uzgodnić co najmniej jedną inną kwestię związaną z produkcją rolną i handlem produktami rolnymi. Takie postanowienia mogłyby dotyczyć parametrów konkurencji, np. ceny, po której sprzedaje się dany produkt, ceny środków produkcji potrzebnych do jego produkcji, ilości produktu, która ma zostać wyprodukowana, sposobu dystrybucji lub wprowadzania produktu do obrotu i certyfikacji produktu.
- (93) Przy ocenie niezbędności porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju należy odrębnie ocenić każde postanowienie porozumienia. Na przykład, chociaż w przypadku określonego porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju postanowienia dotyczące ceny mogą być racjonalnie konieczne do osiągnięcia danej normy zrównoważonego rozwoju, to inne postanowienia tego porozumienia, np. dotyczące wielkości produkcji, mogą nie być z uzasadnionych względów konieczne. Wynika to z tego, że strony mogą w sposób jednostronny – a nie w drodze współpracy – skutecznie zaradzić problemowi, na rozwiązanie którego ukierunkowane jest dane postanowienie dotyczące produkcji, albo z tego, że problem ten można skutecznie rozwiązać również w ramach postanowień, które w mniejszym stopniu ograniczają konkurencję.
- (94) Podmioty gospodarcze muszą jednak przyrzeć się również porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju jako całości, aby ocenić, czy wdrożenie poszczególnych postanowień łącznie przyczyni się do osiągnięcia danej normy zrównoważonego rozwoju. Kwestię tę omówiono szerzej w sekcjach 5.3.1 i 5.3.2.
- (95) Ponadto im łatwiej osiągnąć poprawę w zakresie normy zrównoważonego rozwoju, do osiągnięcia której dążą podmioty gospodarcze w porównaniu z normą przewidzianą w prawie Unii lub prawie krajowym, tym mniej prawdopodobne, że konieczna będzie współpraca podmiotów gospodarczych lub że wybrane ograniczenia będą musiały mieć poważniejszy charakter lub większą intensywność. Mogą jednak wystąpić przypadki, w których osiągnięcie nawet niewielkiej poprawy wykraczającej poza obowiązkową normę w zakresie produkcji lub wymiany handlowej może wiązać się ze znacznymi trudnościami dla podmiotów gospodarczych, co uzasadniałoby współpracę między nimi lub zawarcie porozumienia w sprawie pewnych ograniczeń konkurencji (zaprzeszanie stosowania określonego pestycydu chemicznego, który nie ma na rynku przystępnej cenowo alternatywy organicznej). Jednocześnie mogą również wystąpić sytuacje, w których osiągnięcie znaczącej poprawy wykraczającej poza obowiązkową normę może faktycznie nie wiązać się z trudnościami dla podmiotów gospodarczych i w wyniku tego współpraca lub porozumienie w sprawie ograniczeń nie zostanie uznane za niezbędne (zaprzeszanie stosowania pestycydów, dla których istnieją przystępne cenowo alternatywy organiczne).

Przykład 1: Producenci winogron stosujący niskie marże i zlokalizowani w określonym regionie wspólnie podjęli decyzję o ograniczeniu stosowania pestycydu chemicznego o 52 %, podczas gdy norma przewidziana w prawie zobowiązuje jedynie do 50 % ograniczenia. Postanawiają ograniczyć stosowanie pestycydów chemicznych, kupując zamiast nich pestycydy organiczne. Koszty dodatkowe ponoszone przez producentów w związku z zakupem pestycydów organicznych są nieco wyższe niż koszty, które ponieśliby w przypadku zakupu pestycydów chemicznych. Aby osiągnąć normę, producenci wspólnie uzgadniają cenę stałą, którą będą pobierać za winogrona uprawiane w sposób bardziej zrównoważony.

Biorąc pod uwagę, że pestycydy organiczne są nieco droższe, a producenci stosują niskie marże i w związku z tym nie mają motywacji, aby indywidualnie ponosić takie koszty, współpraca będzie prawdopodobnie konieczna. Jest jednak mało prawdopodobne, aby konieczne było zawarcie porozumienia dotyczącego naliczania ceny stałej na rynku niższego szczebla, biorąc pod uwagę poprawę w zakresie zrównoważonego rozwoju, na którą ukierunkowane jest to porozumienie. Chociaż uzgodnienie ceny stałej stanowiłoby wystarczające wynagrodzenie dla producentów i zapewniłoby osiągnięcie normy, wydaje się, że istnieje alternatywa w mniejszym stopniu ograniczająca konkurencję. W tym przypadku porozumienie o zbiorowym ograniczeniu stosowania pestycydów o dodatkowe 2 % wydaje się najmniej ograniczającym sposobem na osiągnięcie normy, biorąc pod uwagę, że koszty dodatkowe zakupu pestycydów organicznych są niskie i że ponosiliby je wszyscy producenci w regionie. Zapobiegłoby to sytuacji, w której tylko niektórzy producenci przestaliby być konkurencyjni z powodu poniesionych kosztów dodatkowych.

Przykład 2: Aby poprawić dobrostan drobiu chowanego do produkcji mięsa, producenci zgadzają się na przeprowadzanie corocznych kontroli jakości wody spożywanej przez te zwierzęta. Celem kontroli jest ocena poziomu zanieczyszczeń w wodzie, takich jak metale ciężkie i chemikalia, a w przypadku stwierdzenia nadmiernych poziomów tych zanieczyszczeń – przeciwdziałanie im. W ramach porozumienia producenci muszą na własną rękę przeprowadzać kontrole przy użyciu sprzętu, który jest przystępny cenowo i który nabywa się jednorazowo, a jego obsługa nie wymaga specjalistycznej wiedzy naukowej. Nie obowiązują żadne konkretne normy unijne ani krajowe zobowiązujące do przeprowadzania takich kontroli, poza ogólnym wymogiem, zgodnie z którym zwierzęta dostają wodę pitną. Ze względu na coroczne kontrole jakości wody koszty produkcji nieznacznie wzrastają. W rezultacie producenci drobiu zgadzają się na zobowiązanie nabywców mięsa drobiowego do jego zakupu na zasadzie wyłączności, aby odzyskać koszty dodatkowe, ponieważ dzięki temu mają pewność, że ich produkty zostaną zakupione.

Konieczność współpracy producentów drobiu jest mało prawdopodobna, biorąc pod uwagę, że poprawa w zakresie dobrostanu zwierząt nie wydaje się uzasadniać przewidywanych ograniczeń. Każdy producent mógłby skutecznie osiągnąć normę samodzielnie, ponieważ do osiągnięcia normy producenci nie potrzebują umiejętności ani wiedzy fachowej konkurentów. Ponadto indywidualny producent mógłby osiągnąć normę zrównoważonego rozwoju bez ponoszenia znaczących kosztów dodatkowych przyczyniających się – w przeciwnym razie – do osłabienia ich pozycji względem innych producentów, którzy nie wdrażają tej normy. Co więcej, nawet w przypadku uznania współpracy za konieczną, nie jest prawdopodobne, aby zawarcie z nabywcami porozumienia w sprawie zobowiązania ich do zakupu na zasadzie wyłączności zostało uznane za niezbędne dla producentów, biorąc pod uwagę stosunkowo niskie koszty, jakie producenci ponieśliby w związku z badaniem jakości wody.

- (96) Ponadto podmioty gospodarcze muszą dokonywać oceny niezbędności ograniczenia w rzeczywistym kontekście, w jakim funkcjonuje porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem struktury rynku, ryzyka związanego z porozumieniem w sprawie zrównoważonego rozwoju oraz zachęt skierowanych do stron. Jeśli przy braku określonego ograniczenia osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju staje się mniej realne, jest bardziej prawdopodobne, że ograniczenie jest niezbędne do zapewnienia osiągnięcia tej normy.

5.3.1. Czy działanie indywidualne w równym stopniu gwarantuje osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju?

- (97) Aby ocenić, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju jest racjonalnie konieczne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, należy ocenić, czy strony mogą osiągnąć normę zrównoważonego rozwoju samodzielnie, działając indywidualnie, a nie w drodze współpracy. W związku z tym podmioty gospodarcze muszą określić, dlaczego współpraca jest konieczna i co uniemożliwiłoby im samodzielne osiągnięcie normy. W ocenie tej muszą wziąć pod uwagę warunki rynkowe i realia gospodarcze, w których działają i które są istotne dla osiągnięcia danej normy zrównoważonego rozwoju. Mogą wystąpić sytuacje, w których osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju jest możliwe dzięki działaniom indywidualnym, ale podmioty gospodarcze mogą osiągnąć ją szybciej oraz przy mniejszych kosztach i mniejszym wysiłku dzięki współpracy. W rezultacie współpraca ta może być racjonalnie konieczna do osiągnięcia normy, chociaż podmioty gospodarcze nadal musiałyby zapewnić, aby wszystkie ograniczenia konkurencji przewidziane w porozumieniu również były niezbędne, jak wyjaśniono w sekcji 5.4.
- (98) Na przykład, jeżeli producenci produktów rolnych nie są w stanie osiągnąć normy zrównoważonego rozwoju, ponieważ nie posiadają niezbędnego doświadczenia lub wiedzy w danej dziedzinie, wówczas nawiązanie współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi posiadającymi takie doświadczenie lub wiedzę na różnych poziomach łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych może być niezbędne. Jeżeli jednak producenci produktów rolnych mogą z łatwością zdobyć taką wiedzę we własnym zakresie bez znacznych nakładów czasu lub pieniędzy, mało prawdopodobne jest, aby do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju potrzebowali współpracy.
- (99) Podobnie producenci produktów rolnych mogą nie mieć motywacji do ponoszenia niezbędnych kosztów ani do dokonywania inwestycji potrzebnych do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, ponieważ nie byłoby w stanie odzyskać tych kosztów ani inwestycji, lub nie są w stanie pokryć tych kosztów lub inwestycji samodzielnie. Wówczas niezbędna może być współpraca z innymi podmiotami gospodarczymi, które są skłonne współfinansować osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju, na różnych poziomach łańcucha dostaw produktów rolno-spożywczych. Współpraca między producentami może natomiast nie być niezbędna, jeżeli osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju wymaga inwestycji w kwocie niepowodującej zwiększenia w znaczącym stopniu sezonowych ani rocznych inwestycji, które producenci w przeciwnym razie poczyniliby w odniesieniu do konwencjonalnej produkcji.
- (100) Ponadto produkcja produktu lub handel produktem w sposób bardziej zrównoważony mogą być bardziej opłacalne tylko wtedy, gdy systemem zrównoważonej produkcji lub zrównoważonego handlu objęta jest większa ilość produktów. W takim przypadku porozumienie między podmiotami gospodarczymi, zgodnie z którym wszystkie podmioty gospodarcze będą produkować dany produkt lub handlować nim w sposób zrównoważony, można uznać za niezbędne. Przykładem może być stosowanie logo/etykiety w celu identyfikacji produktów spełniających określone wymogi w zakresie zrównoważonego rozwoju, co pomaga zyskać większe zaufanie konsumentów. Innym przykładem może być stosowanie platformy umożliwiającej producentom dzielenie się innowacyjnym sprzętem i kosztami jego zakupu/utrzymania w celu prowadzenia produkcji w sposób bardziej zrównoważony. W pierwszym przykładzie im więcej podmiotów gospodarczych prowadzi produkcję lub handel w sposób zrównoważony i używa odpowiedniego logo, tym bardziej prawdopodobne jest, że sprzedawcy detaliczni i konsumenci będą postrzegać to logo jako godne zaufania, co z kolei przyczyni się do zwiększenia potencjalnego zysku ekonomicznego podmiotów gospodarczych, którzy sprzedawaliby produkty opatrzone tym logo. W drugim przykładzie im więcej producentów zgadza się na korzystanie z platformy i udostępnianie swojego sprzętu innym, tym większe korzyści odniesie każdy indywidualny producent z uczestnictwa w platformie.
- (101) Mogą zaistnieć sytuacje, w których podmioty gospodarcze muszą współpracować, ponieważ w przeciwnym razie istnieje ryzyko, że każdy podmiot gospodarczy przeznaczyłby znaczne środki i czas na opracowanie różnych metod produkcji w celu osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju.
- (102) Możliwe są jednak także sytuacje, w których wspólne opracowanie metody produkcji nie prowadzi do wzrostu efektywności, a niezależne opracowanie metody produkcji przez indywidualnego producenta zapewnia większą wartość dodaną, ponieważ umożliwia szybsze osiągnięcie normy w wyniku konkurencji z innymi podmiotami gospodarczymi. Może również dojść do sytuacji, w których współpraca nie umożliwi podmiotom gospodarczym osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju przy znacznie mniejszych nakładach czasu lub zasobów w porównaniu z działaniem indywidualnym. W takim przypadku można uznać, że współpraca nie jest niezbędna.

Przykład: Producenci w państwie członkowskim przewidują zawarcie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, w ramach którego wyznaczono cel polegający na przeznaczaniu 25 % gruntów na cele związane z różnorodnością biologiczną. Producenci już teraz przeznaczają znaczną część gruntów na cele związane z różnorodnością biologiczną. Popyt ze strony nabywców pokrywa taką ilość produktów, jaką producenci będą mogli uzyskać z pozostałych 75 % gruntów. Nabywcy tych produktów będą również płacić cenę, która zrekompensuje finansowo producentom poprawę różnorodności biologicznej.

W takim przypadku nic nie stoi na przeszkodzie, aby producenci samodzielnie osiągnęli normę zrównoważonego rozwoju, ponieważ każdy producent posiada już doświadczenie i wiedzę potrzebną do wprowadzenia ulepszeń zmierzających do poprawy różnorodności biologicznej. Ponadto producenci będą w stanie odzyskać od nabywców koszty związane z osiągnięciem normy zrównoważonego rozwoju.

- (103) Ponadto mogą wystąpić sytuacje, w których podmioty gospodarcze będą musiały współpracować, aby skutecznie rozwiązać problem braku informacji, jakie konsumenci powinni posiadać na temat zrównoważonych cech kupowanych produktów. Indywidualne działania mogą nie wystarczyć, aby skutecznie zwrócić uwagę konsumentów na daną kwestię i przekonać ich do zakupu bardziej zrównoważonych produktów. Indywidualne działania mogą jednak wystarczyć w przypadkach, gdy istnieje niewykorzystany popyt konsumentów na bardziej zrównoważony produkt, ale produkty oferowane przez poszczególnych producentów nie odzwierciedlają wystarczająco wyraźnie korzyści związanych ze zrównoważonym rozwojem, a każdy producent, działając niezależnie, może z łatwością przekazać takie informacje .
- (104) Jeżeli w związku z dążeniem do niezależnego osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju podmiot gospodarczy znalazłby się w niekorzystnej sytuacji wynikającej z takiej pionierskiej postawy, współpraca może być konieczna, aby zapobiec czerpaniu przez konkurentów korzyści z inwestycji dokonanej przez podmiot będący pionierem. W przeciwnym razie konkurenci mogliby po prostu wdrożyć metodę produkcji lub obrotu opracowaną przez podmiot będący pionierem bez ponoszenia jakichkolwiek kosztów. Jeżeli jednak taki pionier mógłby zapobiec niewłaściwej działalności rynkowej poprzez wykorzystanie praw własności intelektualnej, co uniemożliwiłoby konkurentom stosowanie tej metody bez zapewnienia rekompensaty pionierowi, współpraca podmiotów gospodarczych w celu osiągnięcia normy mogłaby być zbędna.
- (105) Podmiot gospodarczy działający indywidualnie mógłby również znaleźć się w niekorzystnej sytuacji wynikającej z pionierstwa, gdyby chciał wytworzyć bardziej zrównoważony produkt, którego cena byłaby znacznie wyższa niż cena jego alternatywy o charakterze niezrównoważonym. W takim przypadku ten podmiot gospodarczy mógłby mieć trudności z wprowadzeniem bardziej zrównoważonego produktu do obrotu: jego klienci mogą nie mieć motywacji do oferowania konsumentom końcowym droższego produktu, ponieważ konsumenci ci prawdopodobnie nadal kupowaliby tańszą alternatywę. To sprawiłoby, że produkcja zrównoważonego produktu lub obrót nim byłyby mało prawdopodobne. W takim przypadku konieczna może być współpraca między podmiotami gospodarczymi w celu zapewnienia, aby obciążenia finansowe i ryzyko związane z produkcją bardziej zrównoważonego produktu na rynku lub obrotem nim były ponoszone wspólnie przez różne podmioty gospodarcze.
- (106) Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może dotyczyć normy zrównoważonego rozwoju, za której osiągnięcie podmioty gospodarcze będą indywidualnie otrzymywać wynagrodzenie lub dotacje od organu publicznego (np. dopłaty z WPR). Oprócz określenia przyczyny lub przyczyn, dla których współpraca będzie konieczna, podmioty gospodarcze muszą również starannie ocenić niezbędność współpracy w celu osiągnięcia danej normy, mając na uwadze takie wynagrodzenie lub dotacje. Jeżeli – z jednej strony – dane wynagrodzenie lub dotacja są wystarczające, aby podmioty gospodarcze mogły samodzielnie ponieść wydatki niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, współpraca w celu osiągnięcia normy może nie być konieczna. Z drugiej strony, jeżeli wynagrodzenie lub dotacja pokrywa jedynie część kosztów, które należałoby ponieść w celu osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, współpraca między podmiotami gospodarczymi może być konieczna, aby pokryć pozostałe koszty.
- (107) Ponadto przy ocenie, czy indywidualne działanie jest wystarczające do osiągnięcia konkretnej normy zrównoważonego rozwoju, podmioty gospodarcze mogą posłużyć się wyznacznikiem, jakim są istniejące jednostronne inicjatywy, które z powodzeniem osiągnęły tę samą lub podobną normę podczas produkcji podobnej ilości produktów lub obrotu nimi. Jednocześnie istnienie jednostronnych inicjatyw, które osiągnęły tę samą lub podobną normę, nie wyklucza samo w sobie niezbędności współpracy podmiotów gospodarczych. Konieczna będzie raczej indywidualna ocena każdego przypadku, biorąc pod uwagę, że szczególne okoliczności, w jakich znajdują się podmioty gospodarcze zainteresowane podjęciem współpracy, warunki rynkowe panujące w momencie zawierania porozumienia oraz kwestie związane z indywidualnym osiągnięciem danej normy mogą się różnić.

5.3.2. Niezbędność postanowień porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju

(108) Po upewnieniu się, że danej normy zrównoważonego rozwoju nie można osiągnąć, działając indywidualnie, strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju będą musiały przeanalizować, czy poszczególne postanowienia porozumienia, np. dotyczące ceny, wielkości produkcji, innowacji i dystrybucji, powodują ograniczenie konkurencji, a jeżeli tak, to czy są niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju. W ramach etapu 1 oceny, czy spełnione jest kryterium niezbędności, podmioty gospodarcze muszą porównać rodzaje uzgadnianych postanowień z możliwymi alternatywami, np. cena a certyfikacja; wielkość produkcji a wspólne korzystanie z urządzeń; wymiana informacji a promocja. Niezbędność ograniczeń konkurencji wynikających z danego postanowienia, na podstawie którego ustalana jest np. cena całkowita, a nie podwyżka ceny, bada się na etapie 2 oceny spełnienia kryterium niezbędności.

(109) W praktyce, aby ustalić, czy konkretne postanowienie jest niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju muszą wskazać problemy, które uniemożliwiają im osiągnięcie tej normy. W przypadku każdego problemu podmioty gospodarcze muszą ocenić, jakie postanowienie byłoby odpowiednie do jego rozwiązania w celu umożliwienia osiągnięcia danej normy zrównoważonego rozwoju. W niektórych sytuacjach mogą istnieć alternatywne postanowienia odpowiednie do rozwiązania danego problemu. Jeżeli możliwy jest wybór między dwoma takimi postanowieniami lub większą ich liczbą, postanowieniem niezbędnym będzie to, które w najmniejszym stopniu ogranicza konkurencję. Mogą również wystąpić sytuacje, w których dwa odpowiednie postanowienia alternatywne lub większa ich liczba w równym stopniu ograniczają konkurencję albo w których określenie postanowienia najmniej ograniczającego konkurencję jest wyjątkowo złożone. W takim przypadku podmioty gospodarcze mogą same wybrać postanowienie, które zastosują, pod warunkiem że spełnione są pozostałe elementy kryterium niezbędności określone w sekcji 5.4.

(110) Na przykład podmioty gospodarcze mogą mierzyć się z poniższymi problemami:

(a) jeżeli problem dotyczy braku zaufania konsumenta do normy zrównoważonego rozwoju, postanowienia odpowiednie do rozwiązania tego problemu, w zależności od indywidualnych okoliczności danego przypadku, mogą obejmować wymóg utworzenia logo/etykiety, której zgodność jest weryfikowana przez niezależny system certyfikacji; albo wspólną promocję i wprowadzanie produktów do obrotu. Z kolei postanowienie dotyczące ceny płaconej producentom lub wielkości produkcji udostępnianej klientom na rynku niższego szczebla prawdopodobnie nie byłoby odpowiednie do rozwiązania tego problemu, ponieważ nie przyczyniłoby się do zwiększenia zaufania konsumenta do normy zrównoważonego rozwoju.

Jeżeli dwa potencjalnie odpowiednie postanowienia określone powyżej są jedynymi odpowiednimi rozwiązaniami prowadzącymi do zwiększenia zaufania konsumenta, postanowienie dotyczące utworzenia logo/etykiety będzie prawdopodobnie w najmniejszym stopniu ograniczać konkurencję, a zatem to ono będzie niezbędne;

(b) jeżeli problem dotyczy braku wiedzy i doświadczenia w zakresie bardziej zrównoważonych metod produkcji, postanowienia odpowiednie do rozwiązania tego problemu, w zależności od indywidualnych okoliczności danego przypadku, mogą obejmować wymianę informacji dotyczących metod produkcji, na przykład wykorzystania określonych środków produkcji lub sprzętu; wspólne podejmowanie określonych działań, wspólne korzystanie z infrastruktury i urządzeń; lub wspólne prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej. Z kolei postanowienie dotyczące ilości produktów, które można wytworzyć, lub dystrybucji czy promocji produktów prawdopodobnie nie byłoby odpowiednie do rozwiązania tego problemu, ponieważ nie przyczyniłoby się do zwiększenia poziomu wiedzy ani doświadczenia podmiotów gospodarczych.

Jeżeli trzy potencjalnie odpowiednie postanowienia określone w pierwszym akapicie są jedynymi dostępnymi rozwiązaniami prowadzącymi do rozwiązania problemu braku wiedzy i doświadczenia w zakresie produkcji, postanowienie dotyczące wspólnego prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej prawdopodobnie będzie tym, które w najmniejszym stopniu ogranicza konkurencję, a zatem to ono będzie niezbędne. Jeżeli postanowienia dotyczące wymiany informacji na temat metod produkcji i łączenia działań są jedynymi potencjalnie odpowiednimi postanowieniami, należy dokonać szczegółowej oceny okoliczności danego przypadku w celu ustalenia, które postanowienie byłoby najmniej ograniczające;

- (c) jeżeli problem dotyczy niepewności związanej z komercjalizacją produktu, tj. niepewności co do ilości, których sprzedaż byłaby możliwa, postanowienia odpowiednie do rozwiązania tego problemu, w zależności od indywidualnych okoliczności danego przypadku, mogą obejmować zobowiązanie niektórych klientów do odbioru (np. zakup minimalnych ilości produktu rocznie) oraz postanowienie obejmujące szczególne ustalenia między producentami lub między producentami a ich klientami dotyczące dystrybucji, takie jak podział klientów i wyłączność dostaw lub zakupów. Z kolei postanowienie dotyczące ceny, po której produkty mogą być dalej odsprzedawane na rynku niższego szczebla, lub postanowienie dotyczące zaprzestania produkcji alternatywnych produktów o charakterze niezrównoważonym prawdopodobnie nie byłyby odpowiednie do rozwiązania problemu, ponieważ dotyczą innych kwestii niż niepewności co do wielkości komercjalizacji.

Jeżeli dwa potencjalnie odpowiednie postanowienia, tj. dotyczące zobowiązań do odbioru i ustaleń w zakresie dystrybucji, są jedynymi, które przyczyniają się do rozwiązania problemu niepewności co do wielkości komercjalizacji, należy dokonać szczegółowej oceny okoliczności danego przypadku w celu ustalenia, które postanowienie byłoby najmniej ograniczające;

- (d) jeżeli problem dotyczy pokrycia kosztów dodatkowych powstałych w wyniku przestrzegania normy, postanowienia odpowiednie do rozwiązania tego problemu, w zależności od indywidualnych okoliczności danego przypadku, mogą obejmować zobowiązania do zapłaty lub zobowiązania cenowe ze strony nabywców lub zobowiązania do zakupu minimalnych ilości produktów. Z kolei postanowienie obejmujące zakaz opracowywania innych produktów zrównoważonych lub produktów o charakterze niezrównoważonym prawdopodobnie nie jest odpowiednie, ponieważ nie przyczyniłoby się bezpośrednio do obniżenia kosztów produkcji zgodnie z daną normą zrównoważonego rozwoju.

Jeżeli dwa potencjalnie odpowiednie postanowienia są jedynymi, które przyczyniają się do rozwiązania problemu dotyczącego pokrycia kosztów dodatkowych, należy dokonać szczegółowej oceny okoliczności danego przypadku w celu ustalenia, które postanowienie byłoby najmniej ograniczające;

- (e) jeżeli problem dotyczy braku wiedzy po stronie konsumentów na temat wartości dodanej wynikającej z produkcji lub sprzedaży produktu w sposób bardziej zrównoważony, do rozwiązania tego problemu mogłoby być odpowiednie postanowienie dotyczące wspólnej promocji produktu przez producentów lub klientów na rynku niższego szczebla. Z kolei postanowienie dotyczące podziału klientów lub rynku prawdopodobnie nie byłoby odpowiednie do rozwiązania danego problemu, ponieważ nie przyczyniłoby się do zwiększenia wiedzy konsumenta na temat wartości dodanej wynikającej z bardziej zrównoważonej produkcji lub sprzedaży.

W takiej sytuacji, jeżeli tylko jedno postanowienie (wspólna promocja) jest odpowiednie do rozwiązania danego problemu, uznaje się je również za najmniej ograniczające konkurencję, a zatem niezbędne;

- (f) jeżeli problem dotyczy niekorzystnej sytuacji podmiotu wynikającej z pionierstwa (bardziej zrównoważony produkt narażony na silną konkurencję z produktami alternatywnymi o mniej zrównoważonym charakterze, które są tańsze), postanowienia odpowiednie do rozwiązania tego problemu, w zależności od indywidualnych okoliczności danego przypadku, mogą obejmować wspólne promowanie bardziej zrównoważonego produktu; zobowiązanie sprzedawców detalicznych do pokrycia określonej części ich zapotrzebowania u producentów bardziej zrównoważonego produktu, wyrażonego jako procentowy udział wszystkich produktów substytucyjnych; lub zobowiązanie określonej liczby sprzedawców detalicznych do pokrycia ich zapotrzebowania wyłącznie u producentów bardziej zrównoważonych produktów. Z kolei postanowienie dotyczące wymiany informacji na temat produkcji prawdopodobnie nie byłoby odpowiednie do rozwiązania danego problemu, ponieważ nie dotyczy kwestii związanej z substytucyjnością w sprzedaży produktów.

Jeżeli trzy postanowienia, tj. dotyczące wspólnej promocji, minimalnych zakupów i zakupów na zasadzie wyłączności, są jedynymi odpowiednimi do rozwiązania danego problemu, postanowieniem prawdopodobnie najmniej ograniczającym konkurencję, a zatem niezbędnym, jest postanowienie dotyczące wspólnego promowania bardziej zrównoważonego produktu. Jeżeli postanowienia dotyczące minimalnych zakupów dokonywanych przez sprzedawców detalicznych oraz zakupów na zasadzie wyłączności dokonywanych przez sprzedawców detalicznych są jedynymi odpowiednimi rozwiązaniami, postanowienie dotyczące minimalnych zakupów będzie prawdopodobnie najmniej ograniczało konkurencję, a zatem będzie niezbędne.

Przy dokonywaniu oceny podmioty gospodarcze muszą uwzględnić realistyczne, a nie czysto hipotetyczne rozwiązania alternatywne dla postanowień, które mogłyby przyczynić się do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju.

- (111) Jeżeli możliwy jest wybór między alternatywnymi postanowieniami, to podmioty gospodarcze wybiorą spośród nich to, które: (i) nie jest odpowiednie do rozwiązania danego problemu, co uniemożliwi osiągnięcie danej normy zrównoważonego rozwoju, ani (ii) nie jest najmniej ograniczające w porównaniu z pozostałymi, wówczas wybrane postanowienie zostanie uznane za niezgodne z art. 210a i tym samym nie będzie objęte zakresem wyłączenia. W przypadku jednak, gdy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju zawiera również inne postanowienia umożliwiające podmiotom gospodarczym osiągnięcie zamierzonej normy zrównoważonego rozwoju, postanowienia te mogą być nadal niezbędne, a tym samym wymagać stosowania art. 210a, jeżeli samodzielnie, bez konieczności odwoływania się do postanowienia, które zostałyby unieważnione, prowadzą do osiągnięcia danej normy zrównoważonego rozwoju.
- (112) Ponadto porozumienia, które wykluczają podmioty gospodarcze z innych państw członkowskich z uczestnictwa w normie zrównoważonego rozwoju bez uzasadnionego uzasadnienia, nie spełnią kryterium niezbędności do celów art. 210a.

Przykład 1: Producenci produktów mlecznych z regionu w państwie członkowskim uzgadniają z wytwórcą sera, że będą produkować jedynie ser miękki i świeży, ponieważ produkcja sera twardego prowadzi do stosunkowo wyższych emisji CO₂. Ponadto producenci produktów mlecznych zgadzają się na wykorzystanie obornika krowiego do produkcji energii w procesie fermentacji metanowej w komorze fermentacyjnej. Aby zmniejszyć ślad węglowy transportu sera, w porozumieniu określa się również, że ser miękki i świeży będzie sprzedawany wyłącznie w państwie członkowskim, w którym znajdują się producenci. Niektóre sąsiadujące państwa członkowskie znajdują się jednak w takiej samej odległości jak inne regiony w państwie członkowskim, w którym producenci mają siedzibę.

Takie porozumienie nie będzie niezbędne do osiągnięcia normy w zakresie redukcji emisji CO₂ związanych z produkcją i handlem serem, ponieważ istnieje mniej ograniczający sposób zapewnienia zmniejszenia emisji CO₂, a mianowicie określenie obiektywnego warunku opartego na odległości, obliczonej od obszaru produkcji do obszaru sprzedaży, na przykład 200 km.

Przykład 2: Scenariusz ten jest taki sam jak w przykładzie 1. Producenci produktów mlecznych podejmują jednak decyzję o ograniczeniu uczestnictwa w porozumieniu do producentów produktów mlecznych mających siedzibę w tym samym państwie członkowskim: ma to ułatwić kontrolę zgodności z kryteriami produkcji, ponieważ producenci od dawna współpracowali z audytorem krajowym, który nie prowadzi działalności poza tym państwem członkowskim.

Takie porozumienie nie będzie niezbędne do osiągnięcia normy, ponieważ istnieje mniej ograniczający sposób zapewnienia zmniejszenia emisji CO₂, a mianowicie proces kontroli może być przeprowadzony w innych państwach członkowskich lub może być przeprowadzony przez ten sam organ kontrolny albo przez inny organ, który jest skłonny wykonać usługę.

5.4. Etap 2 – Niezbędność ograniczeń konkurencji

- (113) Jeżeli zawarcie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju jest racjonalnie konieczne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, należy następnie ustalić, czy każde ograniczenie konkurencji nałożone w ramach porozumienia jest niezbędne do osiągnięcia tej normy.
- (114) Do celów art. 210a ograniczenie konkurencji jest niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, jeżeli jest ono racjonalnie konieczne do osiągnięcia tej normy.
- (115) W ramach etapu 1 w analizie należało skoncentrować się na tym, czy rodzaj wybranego postanowienia jest odpowiedni do wyeliminowania przeszkody stojącej na drodze do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju oraz czy istnieją alternatywne postanowienia, które w odpowiedni sposób przyczyniłyby się do rozwiązania problemu w mniej ograniczający sposób. Natomiast w ramach etapu 2 w analizie należy skoncentrować się na tym, czy ograniczenie konkurencji zawarte w każdym postanowieniu porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju jest najmniej ograniczającą opcją pozwalającą osiągnąć daną normę. To z kolei zależy zarówno od charakteru ograniczenia, jak i jego intensywności.

5.4.1. *Charakter ograniczenia*

- (116) Charakter ograniczenia odnosi się do parametru konkurencji, który jest ograniczany postanowieniem lub postanowieniami porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, takiego jak cena, produkcja, jakość, wybór lub innowacyjność.
- (117) Ocena „charakteru” ograniczenia wymaga rozważenia: (i) sposobu, w jaki konkretny parametr konkurencji podlega ograniczeniu za sprawą poszczególnych postanowień, oraz (ii) tego, czy istnieje realistyczne i mniej ograniczające alternatywne postanowienie. Strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju muszą wybrać to ograniczenie, które ma najmniej negatywny wpływ na konkurencję, a jednocześnie umożliwia osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju.
- (118) Jeżeli postanowienie dotyczy cen, w celu dokonania oceny charakteru ograniczenia konieczne może być, aby podmioty gospodarcze zdecydowały, czy zgadzają się na ograniczenie w postaci ustalania cen, tj. ustalania cen minimalnych lub łącznych, w postaci podwyżki cen lub na inne ograniczenie dotyczące kształtowania cen. Na przykład, jeżeli przestrzeganie normy zrównoważonego rozwoju wiąże się z ponoszonymi przez podmioty gospodarcze kosztami, które można łatwo oddzielić od pozostałych kosztów zwykle przez nie ponoszonych, odpowiednim ograniczeniem może być podwyżka cen. Wynika to z faktu, że wyższa cena odzwierciedlałaby koszty poniesione przez podmioty gospodarcze w związku z przestrzeganiem normy zrównoważonego rozwoju, nie wpływając na pozostałe koszty, które podmioty te poniosłyby niezależnie od normy zrównoważonego rozwoju.
- (119) Przykładem w tym względzie może być postanowienie, w którym wymaga się zapłaty wyższej ceny w celu rekompensowania producentom drobiu stosowania paszy ekologicznej zamiast konwencjonalnej. Alternatywą dla tego postanowienia mogłoby być ustalenie łącznej ceny, po której przetwórcy mogą kupować drób, na poziomie, który rekompensuje producentom dodatkowe koszty poniesione w związku ze stosowaniem ekologicznych pasz. W takim przypadku ustalenie łącznej ceny, po której przetwórcy mogą kupować drób, miałyby prawdopodobnie bardziej ograniczający charakter niż uzgodnienie podwyżki ceny, odrębnej od ceny zakupu. Wynika to z faktu, że to ograniczenie dotyczące podwyżki ceny dotyczy tylko jednego składnika całkowitej ceny mięsa drobiowego, pozostawiając tym samym pole dla konkurencji w zakresie pozostałych składników, które mają wpływ na cenę hurtową drobiu, np. infrastruktura, gospodarowanie gruntami, zaopatrzenie w wodę i energię elektryczną.
- (120) Natomiast jeżeli osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju wiązałoby się z dodatkowymi kosztami w całym procesie produkcji, racjonalnie konieczne może być ustalenie łącznej ceny, po której producenci mogą kupować drób. Na przykład może to mieć miejsce w przypadku, gdy norma zrównoważonego rozwoju odnosi się do wyższych wymogów dotyczących dobrostanu i zdrowia zwierząt w odniesieniu do drobiu, takich jak zapewnienie bardziej zrównoważonej paszy, większej przestrzeni w klatkach, wydłużenie czasu spędzanego na zewnątrz i zapewnienie profesjonalnej opieki weterynaryjnej. Ustalenie łącznej ceny może być konieczne, jeżeli koszty produkcji lub handlu w sposób bardziej zrównoważony stanowią większość ogólnych kosztów produkcji lub handlu. Może się tak zdarzyć, gdy istnieje niewiele elementów produkcji lub handlu, na które porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie ma wpływu, lub nie ma takich elementów. Niemniej jednak podmioty gospodarcze muszą mieć świadomość, że ustalanie łącznej ceny stanowi poważne ograniczenie konkurencji i w związku z tym należy je postrzegać jako ostateczność w sytuacji, w której żadne inne ograniczenie nie pozwoliłoby skutecznie osiągnąć danej normy zrównoważonego rozwoju.
- (121) Postanowienie może odnosić się do odsetka wymogów, które nabywcy uzyskują od producentów będących stronami porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Aby ocenić charakter ograniczenia, podmioty gospodarcze mogą być zmuszone do wyboru, czy uzgodnić wymogi dotyczące zakupu minimalnych ilości, wymogi dotyczące zakupu ustalonych ilości czy też inne zobowiązania do zakupu. Jeżeli producenci muszą mieć pewność, że są w stanie sprzedać wystarczające ilości swoich produktów, aby pokryć swoje koszty, ale nie znają dokładnych ilości tych produktów, uzgodnienie ilości minimalnej może być najmniej ograniczającym postanowieniem pozwalającym na osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju. Na przykład, jeśli norma dotycząca chowu kaczek ma na celu zmniejszenie nabytej oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe przez zakaz stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych i stosowanie w zamian środków alternatywnych, np. szczepionek, probiotyków i prebiotyków, producenci mogą potrzebować pewności, że będą w stanie sprzedać minimalną ilość mięsa z kaczek rocznie, aby pokryć dodatkowe koszty wynikające ze stosowania środków alternatywnych wobec środków przeciwdrobnoustrojowych. Jeżeli jednak ilość mięsa, które może zostać przetworzone, jest ograniczona, wówczas racjonalnie konieczne może być przyjęcie ilości dokładnej lub maksymalnej, co pozwoli zapewnić, aby całe wyprodukowane mięso z kaczek faktycznie zostało przetworzone.

5.4.2. Intensywność ograniczenia

- (122) Określenie intensywności ograniczenia wymaga przeprowadzenia oceny ilościowego poziomu ograniczenia w odniesieniu do ceny, produkcji i ewentualnie jakości, wyboru i innowacyjności oraz czasu trwania ograniczenia.

5.4.2.1. Ilościowy poziom ograniczenia

- (123) Pojęcie ilościowego poziomu ograniczenia odnosi się do stopnia, w jakim dane ograniczenie może wpłynąć na istotne parametry konkurencji. Ilościowy poziom ograniczenia zostanie uznany za niezbędny, jeżeli uzgodnienie niższego poziomu ograniczenia zmniejsza prawdopodobieństwo osiągnięcia przez strony normy zrównoważonego rozwoju.
- (124) Jeżeli dane ograniczenie prowadziło bezpośrednio lub pośrednio do wzrostu cen, w ocenie należy skoncentrować się na poziomie wzrostu cen, który jest racjonalnie konieczny, aby podmioty gospodarcze były w stanie osiągnąć daną normę zrównoważonego rozwoju. Ocena ta powinna uwzględniać trzy elementy: (i) szacowane poniesione koszty i szacowane utracone dochody; (ii) poziom pewności, że spełnią się szacunki w zakresie poniesionych kosztów i utraconych dochodów; oraz (iii) prawdopodobny zwrot z inwestycji w stosunku do inwestycji alternatywnych.
- (125) Biorąc pod uwagę, że oszacowanie poniesionych kosztów i utraconych dochodów zależy od wielu niepewnych czynników, nie można oczekiwać, że podmioty gospodarcze będą potrafiły obliczyć dokładny wzrost cen, przy którym będą w stanie osiągnąć normę zrównoważonego rozwoju. Powinny one raczej dążyć do obliczenia średniego oszacowania poniesionych kosztów i utraconych dochodów w odniesieniu do wszystkich podmiotów gospodarczych, które ponoszą takie koszty i zrzekają się takiego dochodu w najbardziej prawdopodobnym scenariuszu pod względem warunków rynkowych i rozwoju sytuacji rynkowej. Jest mało prawdopodobne, aby ograniczenie spełniało kryterium niezbędności na tym etapie analizy, jeżeli ostateczny wynik oszacowania kosztów i utraconych dochodów jest błędny. Miałoby to miejsce w przypadku, gdy wynik opiera się na mało prawdopodobnych założeniach dotyczących rozwoju sytuacji na rynku w odniesieniu do kosztów nakładów lub w przypadku, gdy przy obliczaniu utraconych dochodów nie uwzględniono w pełni możliwych dochodów, do których mogłaby doprowadzić zrównoważona produkcja lub handel.
- (126) Trzy opisane powyżej elementy służą celom uzupełniającym. Element (i) ma na celu zapewnienie, aby strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju otrzymały rekompensatę za dodatkowe koszty i dochody utracone w wyniku wdrożenia normy zrównoważonego rozwoju. Element (ii) ma na celu zapewnienie ochrony stron porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju przed nieoczekiwanymi wahaniami kosztów i utraty dochodów. Element (iii) ma na celu zapewnienie, aby strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju uznały wdrożenie normy zrównoważonego rozwoju za bardziej opłacalne niż niewdrożenie jakiegokolwiek normy albo podjęcie innej inwestycji, która może prowadzić do mniej zrównoważonej produkcji lub handlu.
- (127) Elementy (ii) i (iii), o których mowa w poprzednim punkcie, stanowią zatem płatność motywacyjną dla stron zachęcającą do zawarcia porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Poziom płatności motywacyjnej, tj. suma elementów (ii) i (iii), o których mowa w ust. (124), prawdopodobnie spełnia ilościową część kryterium niezbędności, jeżeli nie przekracza 20 % rekompensaty należnej z tytułu poniesionych kosztów i utraconych dochodów (element (i)). W przypadkach gdy płatność motywacyjna przekracza 20 %, należy przeprowadzić indywidualną analizę niezbędności.
- (128) Poświadczenie, że odpowiednia płatność jest otrzymywana przez podmioty gospodarcze, które faktycznie ponoszą koszty i rezygnują z dochodów, może być zapewnione w drodze kontroli przeprowadzanej przez osoby trzecie. Można to również zapewnić poprzez zapewnienie konsumentom końcowym przejrzystości w odniesieniu do odsetka lub kwoty, jakie z ostatecznej ceny konsumpcyjnej za zakup produktu rolnego otrzymują odpowiednie podmioty gospodarcze.

Przykład: Chociaż istnieje popyt na truskawki wolne od pestycydów, konsumenci nie zgadzają się na wyższe ceny. Produkcja truskawek wolnych od pestycydów wymagałaby dodatkowych inwestycji w sprzęt i generowałaby dodatkowe koszty pracy, a tym samym skutkowałaby wzrostem cen. Konsumenci będą mniej skłonni kupować droższe truskawki niezawierające pestycydów, w związku z czym sprzedaż producentów może się zmniejszyć. Ponadto, jeżeli konsumenci nie będą kupować truskawek wolnych od pestycydów, zepsuje się większa niż zwykle część plonów. Każdy, kto chce produkować truskawki wolne od pestycydów, znajdzie się w niekorzystnej sytuacji wynikającej z pionierstwa.

Grupa producentów i sprzedawców detalicznych podejmuje inicjatywę, w ramach której sprzedawcy detaliczni zgadzają się płacić biorącym w niej udział rolnikom dodatkowe 1,20 EUR za kilogram truskawek wolnych od pestycydów. Wysokość płatności motywacyjnej określono na podstawie badania, w którym ustalono, że:

- a) oczekuje się, że dodatkowe koszty pracy i sprzętu w produkcji truskawek wolnych od pestycydów wyniosą średnio 1 EUR za kilogram dla wszystkich producentów uczestniczących w porozumieniu;
- b) producenci potrzebują dodatkowej zachęty w wysokości 0,12 EUR za kilogram, aby zawrzeć porozumienie, ponieważ konsumenci mogą stracić zainteresowanie zakupem truskawek wyprodukowanych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, truskawki mogą się psuć, a zatem koszty produkcji mogą wzrosnąć. W związku z tym może również zaistnieć potrzeba rozwiązania umowy, co prowadzi do strat dla producentów, którzy dokonali niezbędnych inwestycji;
- c) producenci mogą uzyskać równoważny zwrot z inwestycji w wysokości 0,05 EUR za kilogram dzięki przejściu na inny zestaw pestycydów, bez zwiększonego ryzyka psucia się owoców. W związku z tym musieliby osiągnąć zwrot z inwestycji w produkcję truskawek wolnych od pestycydów wyższy niż 0,05 EUR.

Ogólna podwyżka ceny w wysokości 1,20 EUR za kilogram jest wyższa niż 1 EUR za kilogram poniesionych kosztów i dochodów utraconych w celu osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju. Niemniej jednak wyższa cena obejmuje również płatność motywacyjną w wysokości do 20 % rekompensaty za poniesione koszty i utracone dochody, w tym przypadku 0,20 EUR za kilogram. Jest to niezbędne: (i) w celu zapewnienia skutecznego stosowania normy zrównoważonego rozwoju przez producentów, (ii) biorąc pod uwagę ryzyko, że porozumienie może zostać rozwiązane przez producentów ze względu na potencjalną utratę zainteresowania konsumentów zakupem truskawek zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju i biorąc pod uwagę wzrost kosztów produkcji, oraz (iii) biorąc pod uwagę fakt, że producenci mogą uzyskać zwrot z alternatywnej inwestycji w wysokości 0,05 EUR za kilogram, jeżeli zdecydują się nie zawierać porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Kwota 0,12 EUR za kilogram w związku z niepewnością (zob. lit. b) powyżej) odpowiada oczekiwanemu wzrostowi kosztów i utraconych dochodów. Kwota przeznaczona na zwrot z inwestycji w wysokości 0,08 EUR za kilogram (zob. lit. c) powyżej) przekracza alternatywną niezrównoważoną możliwość inwestowania wynoszącą 0,05 EUR za kilogram.

Jeżeli jednak płatność motywacyjna przekracza 0,20 EUR za kilogram, należałoby dokonać indywidualnej oceny zgodności podwyżki cen z warunkiem niezbędności.

5.4.2.2. Czas trwania ograniczenia

- (129) Przy ocenie czasu trwania ograniczenia, tj. liczby miesięcy lub lat, w których miałyby ono obowiązywać, należy odpowiedzieć na pytanie, czy krótszy czas trwania ograniczenia zmniejszyłby prawdopodobieństwo osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju. Z jednej strony, jeżeli koszty wdrożenia normy zrównoważonego rozwoju ponoszone są przez cały okres wdrożenia, może być konieczne wprowadzenie ograniczenia na cały okres obowiązywania porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy do wytworzenia bardziej zrównoważonego produktu potrzebny jest zakup droższych środków produkcji, które nabywcy produktu musieliby finansować w sposób ciągły przez cały okres obowiązywania porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Z drugiej strony jeżeli inwestycja potrzebna do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju jest jednorazowa (np. norma wymaga jednorazowego zakupu sprzętu lub infrastruktury, która może być następnie ponownie wykorzystana w przyszłości), wprowadzenie ograniczenia może być konieczne jedynie na okres potrzebny do zapewnienia zwrotu środków wydanych na inwestycję.

Przykład 1: Sprzedawcy detaliczni zgadzają się płacić rolnikom uprawiającym arbuzy wyższą cenę, aby ci mogli zakupić innowacyjne narzędzia do nawadniania. Płatność wyższej ceny jest potrzebna przez okres trzech lat, ponieważ rolnicy nie dysponują wymaganą sumą, którą mogliby wyłożyć z góry. Po upływie trzech lat rolnicy odzyskają koszty poniesione na zakup sprzętu i dzięki zastosowaniu narzędzi będą mogli zacząć ograniczać zużycie wody. Dlatego też kontynuacja płatności wyższej ceny po upływie trzech lat nie byłaby niezbędna z punktu widzenia czasu trwania.

Przykład 2: W scenariuszu podobnym do tego przedstawionego w przykładzie 1 rolnicy uprawiający arbuzy zgadzają się, wraz ze sprzedawcami detalicznymi, na produkcję arbułów wolnych od pestycydów i stosowanie pestycydów organicznych zamiast pestycydów chemicznych tylko wtedy, gdy nie mają innej możliwości. Sprzedawcy detaliczni zgadzają się płacić wyższą cenę niż ta, o której mowa w przykładzie 1. Płatność wyższej ceny zapewnia również rekompensatę za zakup narzędzi do nawadniania. Ponieważ rezygnacja ze stosowania pestycydów lub stosowanie wyłącznie pestycydów ekologicznych jest jednak stałym kosztem dla rolników uprawiających arbuzy, część płatności wyższej ceny związanej z niestosowaniem pestycydów lub, w razie potrzeby, stosowaniem ekologicznych alternatyw, będzie musiała być wypłacana w sposób ciągły przez cały okres obowiązywania porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, natomiast płatność związana z narzędziami nawadniania będzie musiała zostać zakończona po 3 latach.

5.4.2.3. Brak wymogu oceny zasięgu rynkowego ograniczenia

- (130) Przygotowując projekt art. 210a, współprawodawcy dążyli do zapewnienia jak najpowszechniejszego przyjęcia norm zrównoważonego rozwoju przez podmioty gospodarcze. Aby zachęcić podmioty gospodarcze do osiągnięcia norm wyższych niż przewidziane w prawie Unii lub prawie krajowym, stworzyli oni swoistą równowagę pomiędzy: (i) warunkami *ex ante* koniecznymi do stwierdzenia niezbędności a (ii) możliwością interwencji *ex post*. Ma to na celu zachęcanie do przyjmowania na szeroką skalę norm zrównoważonego rozwoju bez ryzyka interwencji organów ochrony konkurencji, chyba że wystąpi pewien wysoki stopień negatywnych skutków rynkowych. Ponadto ocena zasięgu rynkowego jest uciążliwa dla podmiotów gospodarczych, ponieważ wymagałaby od nich określenia dokładnej liczby podmiotów gospodarczych, z którymi będą musiałyby współpracować na początkowych etapach porozumienia, potencjalnie wykluczając inne podmioty. Może to ostatecznie doprowadzić do rzadszego stosowania normy zrównoważonego rozwoju.
- (131) Na przykład, jeżeli grupa producentów z powodzeniem osiągnie normę zrównoważonego rozwoju w danym regionie, a jej sukces staje się znany drugiej grupie producentów działających również w tym regionie, którzy chcą przystąpić do porozumienia pierwszej grupy, art. 210a zezwala drugiej grupie na przystąpienie do porozumienia i wdrożenie normy zrównoważonego rozwoju, mimo że norma zrównoważonego rozwoju mogłaby zostać osiągnięta, i być może została już osiągnięta, przy mniejszym udziale producentów w rynku.
- (132) Dlatego też, inaczej niż w przypadku art. 101 ust. 3 TFUE, w odniesieniu do art. 210a nie wymaga się przeanalizowania zasięgu rynkowego ograniczenia konkurencji w celu ustalenia, czy ograniczenie to jest niezbędne. Zasięg rynkowy może natomiast prowadzić do interwencji *ex post* organów ochrony konkurencji, jeżeli prowadzi do wysokiego stopnia negatywnych skutków rynkowych, jak wyjaśniono w sekcji 8.
- (133) Brak konieczności oceny zasięgu rynkowego nie eliminuje jednak potrzeby oceny rodzaju podmiotów gospodarczych, z którymi producent lub producenci muszą współpracować, jak opisano w etapie 1 oceny kryterium niezbędności.

Przykład 1: 10 producentów z Ekwadoru podejmuje decyzję o poprawie standardów uprawy kakao, produkując wyłącznie kakao ekologiczne. Uzgadniają oni z wytwórcą czekolady, że otrzymają płatność wyższej ceny w wysokości 0,50 EUR za kilogram ekologicznego kakao, która będzie wykorzystywana jako składnik wyrobów czekoladowych opatrzonych logo poświadczającym pochodzenie ze zrównoważonych upraw. Przed wdrożeniem porozumienia również inna grupa producentów i inny wytwórca czekolady wykazują zainteresowanie uczestnictwem. Pierwszych dziesięciu producentów ocenia, że dziesięciu producentów i wytwórca czekolady, którzy początkowo podjęli decyzję o zawarciu porozumienia, mogliby osiągnąć normę samodzielnie (jako grupa) bez pomocy drugiej grupy producentów i wytwórcy czekolady. Niemniej jednak zachęcają oni tę drugą grupę producentów i wytwórcę czekolady do przyłączenia się.

W tym przykładzie kryterium niezbędności nie wyklucza uczestnictwa w porozumieniu wszystkich zainteresowanych producentów i wytwórców czekolady. Wynika to z faktu, że zawarcie porozumienia pokazuje, że aby osiągnąć normę, producenci muszą połączyć siły z co najmniej jednym nabywcą (w tym przypadku wytwórcą czekolady). Fakt, że początkowa grupa producentów i nabywcy zostaje rozszerzona, co prowadzi do większego zasięgu rynkowego porozumienia, nie stanowi problemu pod kątem kryterium niezbędności.

Przykład 2: W tym samym scenariuszu, który przedstawiono w przykładzie 1, po wdrożeniu porozumienia przez 10 producentów i wytwórcę czekolady dostawca nasion, czyli dostawca środków produkcji, wskazuje, że chce przystąpić do porozumienia.

W tym przykładzie kryterium niezbędności wyklucza późniejsze uczestnictwo dostawcy środków produkcji. Analiza niezbędności wykazała bowiem, że wystarczające jest uczestnictwo producentów i co najmniej jednego nabywcy. Uczestnictwo dostawcy środków produkcji nie jest zatem niezbędne.

5.5. Przykłady stosowania kryterium niezbędności

Przykład 1: Jedna z technik uprawy ryżu wymaga zużycia mniejszej ilości wody niż techniki tradycyjne i nie wykorzystuje się w niej nawozów sztucznych ani pestycydów. Stosowanie tej techniki przyczynia się do zrównoważonego wykorzystania i ochrony krajobrazów, wody i gleby oraz do ograniczenia stosowania pestycydów. Technika ta wymaga jednak dodatkowych inwestycji środków finansowych i czasu ze strony producentów ryżu i jest opłacalna tylko wtedy, gdy jest prowadzona na średnią lub dużą skalę. Trzy spółdzielnie zajmujące się uprawą ryżu zgadzają się na prowadzenie produkcji „ryżu ze zrównoważonej uprawy” zgodnie z wyżej wymienioną techniką uprawy. Sprzedawca detaliczny zobowiązuje się do zakupu określonej ilości ryżu ze zrównoważonej uprawy – 100 ton rocznie przez trzy lata.

Trzy spółdzielnie obliczyły, że musiałyby produkować co najmniej 95 ton ryżu rocznie przez trzy lata, aby ich inwestycja osiągnęła niezbędne korzyści skali, pozwalające na osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju i uzyskanie racjonalnego zwrotu z inwestycji. Aby zachęcić konsumentów do zakupu ryżu ze zrównoważonej uprawy, te trzy spółdzielnie i sprzedawca detaliczny uzgadniają, że cena odsprzedaży przez sprzedawcę detalicznego będzie wynosiła nie więcej niż 15 % od średniej ceny naliczanej przez sprzedawcę detalicznego za ryż z uprawy konwencjonalnej. Biorąc jednak pod uwagę koszty środków produkcji i koszty pracy, ryż ze zrównoważonej uprawy kosztuje sprzedawcę detalicznego o 30 % więcej niż ryż z uprawy konwencjonalnej.

Większość pozostałych nabywców na rynku, takich jak sprzedawcy detaliczni, wytwórcy i hurtownicy, jest w przeważającej mierze zainteresowana zakupem ryżu z uprawy konwencjonalnej, sprzedawanego po niższej cenie. Konsumenty wykazują zainteresowanie kupnem ryżu z bardziej zrównoważonej uprawy, ale nie są świadomi tego, w jak dużym stopniu konwencjonalna produkcja ryżu wiąże się ze stosowaniem nawozów i pestycydów oraz jak duża jest ilość zużywanej w tym celu wody.

Etap 1:

Czy działanie indywidualne również gwarantuje osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju?

Spółdzielnie zajmujące się produkcją ryżu nie byłyby w stanie samodzielnie finansować zrównoważonej produkcji ryżu. Wynika to z faktu, że nie miałyby pewności, czy uda im się wprowadzić ten ryż do obrotu, biorąc pod uwagę, że większość nabywców jest zainteresowana zakupem ryżu z uprawy konwencjonalnej, który jest sprzedawany po niższej cenie. Działając indywidualnie, trzy spółdzielnie nie są więc w stanie skutecznie przyjąć normy. W takim przypadku porozumienie ze sprzedawcą detalicznym dotyczące zobowiązania go do zakupu co najmniej 100 ton ryżu ze zrównoważonej uprawy rocznie prawdopodobnie zostałyby uznane za niezbędne.

Odrębnie należy ocenić porozumienie, zgodnie z którym cena odsprzedaży ryżu ze zrównoważonej uprawy przez sprzedawcę detalicznego nie będzie wyższa o więcej niż 15 % od średniej ceny ryżu z uprawy konwencjonalnej. Ryż ze zrównoważonej uprawy jest sprzedawany po cenie o 30 % wyższej niż ryż z uprawy konwencjonalnej i istnieje ryzyko, że konsumenci kupowaliby niewystarczające ilości tego ryżu. Z tego względu porozumienie dotyczące promowania ryżu ze zrównoważonej uprawy prawdopodobnie zostałyby uznane za niezbędne, ponieważ w przeciwnym razie sprzedawca detaliczny nie byłby w stanie kontynuować zakupów od trzech spółdzielni. Działając indywidualnie, żadna z trzech spółdzielni ani sprzedawca detaliczny nie są w stanie promować tego ryżu, ponieważ potrzebują w tym celu wzajemnej pomocy, biorąc pod uwagę, że produkcja i sprzedaż ryżu ze zrównoważonej uprawy są ze sobą powiązane.

Niezbędność postanowień porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju

Porozumienie dotyczące zakupu określonej ilości ryżu ze zrównoważonej uprawy rocznie prawdopodobnie zostałyby uznane za niezbędne, ponieważ w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju uczestniczy tylko jeden sprzedawca detaliczny, a produkcja ryżu ze zrównoważonej uprawy wiąże się z dodatkowymi kosztami dla producentów. Alternatywne postanowienie przyczyniające się do rozwiązania problemu pokrycia kosztów mogłoby polegać na tym, że sprzedawca detaliczny zobowiązałby się jedynie do promowania ryżu pochodzącego ze zrównoważonej uprawy, nie zobowiązując się do zakupu minimalnej ilości. Nie zapewniłoby to jednak trzem spółdzielniom wystarczającej pewności, ponieważ ryż z uprawy konwencjonalnej jest o 30 % tańszy, a konsumenci nie są na ogół świadomi skutków konwencjonalnej produkcji ryżu.

W przypadku porozumienia, zgodnie z którym cena odsprzedaży ryżu ze zrównoważonej uprawy nie będzie wyższa o więcej niż 15 % od ceny ryżu z uprawy konwencjonalnej, mamy do czynienia z mniej ograniczającym sposobem promowania zakupu ryżu ze zrównoważonej uprawy. Ponieważ problemem jest brak świadomości konsumentów co do korzyści płynących ze zrównoważonej uprawy ryżu, trzy spółdzielnie mogłyby zawrzeć ze sprzedawcą detalicznym porozumienie w sprawie certyfikacji, np. obejmujące korzystanie z usług osoby trzeciej, która opracowałaby etykietę dla ryżu ze zrównoważonej uprawy. Ta osoba trzecia oceniłaby zgodność ryżu z metodami zrównoważonej produkcji i potwierdziłaby jego zgodność. Etykieta mogłaby informować konsumentów o wpływie konwencjonalnej produkcji ryżu na środowisko. Sprzedawca detaliczny miałby zatem swobodę w ustalaniu ceny odsprzedaży ryżu ze zrównoważonej uprawy, natomiast stosowanie etykiety pozwoliłoby zaspokoić popyt konsumentów na ryż ze zrównoważonej uprawy.

Etap 2: Niezbędność charakteru i intensywności ograniczenia

Przy ocenie charakteru zobowiązania do zakupu 100 ton ryżu ze zrównoważonej uprawy rocznie alternatywą mogłoby być zobowiązanie sprzedawcy detalicznego do zakupu całej ilości ryżu ze zrównoważonej uprawy, której potrzebuje sprzedawca w celu odsprzedaży, od tych trzech spółdzielni. Nie pozwoliłoby to jednak na osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju, ponieważ trzy spółdzielnie nie miałyby pewności, czy sprzedawca detaliczny faktycznie zakupi konieczną ilość wyprodukowanego ryżu. Wynika to z faktu, że w danym roku sprzedawca detaliczny może nie potrzebować wszystkich 100 ton ryżu ze zrównoważonej uprawy. W związku z tym spółdzielnie nie miałyby motywacji do dokonywania niezbędnych inwestycji.

Przy ocenie intensywności ograniczenia polegającego na zobowiązaniu do zakupu 100 ton ryżu ze zrównoważonej uprawy rocznie przez trzy lata ograniczenie to wydaje się niezbędne, ponieważ aby uzyskać zwrot z dokonanych dodatkowych inwestycji, trzy spółdzielnie muszą wyprodukować co najmniej 95 ton ryżu ze zrównoważonej uprawy rocznie przez trzy lata. Ze względu na nowość i niepewność normy zrównoważonego rozwoju zakup dodatkowych pięciu ton ryżu ze zrównoważonej uprawy przez sprzedawcę detalicznego ma na celu zapewnienie zabezpieczenia w przypadku błędnych obliczeń. Zobowiązanie do zakupu 100 ton ryżu ze zrównoważonej uprawy zostałyby więc prawdopodobnie uznane za niezbędne do osiągnięcia danej normy zrównoważonego rozwoju.

Przykład 2: W danym regionie powstaje inicjatywa mająca na celu poprawę warunków bytowych świń. Uczestniczący w niej rolnicy uzgadniają z rzeźnią i dwoma przetwórcami mięsa zwiększenie przestrzeni przypadającej na jedną świnie w ich gospodarstwach powyżej minimalnej przestrzeni określonej przepisami prawa. Ze względu na przepisy prawa miejscowego dotyczące utrzymania gruntów w celu zwiększenia bioróżnorodności dla większości rolników zwiększenie przestrzeni przeznaczonej na chów świń jest utrudnione, ponieważ zmusiłoby ich to do zmniejszenia liczby świń w chowie w celu spełnienia normy. W rezultacie rolnicy uczestniczący w inicjatywie znaleźliby się w niekorzystnej sytuacji finansowej w porównaniu z rolnikami, którzy nie biorą w niej udziału.

W związku z tym w inicjatywie przewidziano, że przetwórcy będą płacić rolnikom dodatkowo 1 EUR za kilogram sprzedanego mięsa jako premię cenową, aby zrekompensować im zmniejszenie produkcji i wzrost kosztów. Ta płatność wyższej ceny odpowiada zyskowi, który uzyskaliby rolnicy w przypadku większej liczby świń w chowie konwencjonalnym, oraz niewielkiej marży, aby zachęcić rolników do zawarcia porozumienia. Jeden przetwórca byłby w stanie przetworzyć całą produkcję dostarczaną przez tych rolników i pokryć związane z nią obciążenia finansowe. Do inicjatywy przyłączył się jednak drugi przetwórca, który chciałby wejść na rynek bardziej zrównoważonych produktów. W inicjatywie przewidziano również, że uczestnicząca w niej rzeźnia będzie dokonywać wyłącznie uboju świń odchowanych zgodnie z odpowiednimi normami dobrostanu zwierząt, aby uniknąć mieszania ich mięsa ze zwierzętami z chowu konwencjonalnego.

Etap 1:**Czy działanie indywidualne w równym stopniu gwarantuje osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju?**

W pierwszej kolejności należy rozważyć, czy norma zrównoważonego rozwoju mogłaby zostać osiągnięta przez uczestników porozumienia działających indywidualnie, a nie wspólnie. Rolnik, który indywidualnie zwiększyłby przestrzeń przypadającą na jedną świnie w swoim gospodarstwie, straciłby część swoich dochodów, a być może także dostęp do nabywców na rzecz innych rolników, ze względu na ilościowe zmniejszenie podaży lub ze względu na wzrost ceny sprzedaży. Jednocześnie, chociaż rolnicy działający wspólnie bez udziału przetwórców konkurowaliby ze sobą na równych warunkach, nadal znajdowałiby się w niekorzystnej sytuacji w porównaniu z rolnikami, którzy zdecydowali się nie uczestniczyć w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju. Mieliby też trudności ze znalezieniem nabywców, którzy zgodziliby się zapłacić wyższą cenę za mięso zwierząt ze zrównoważonego chowu. W związku z tym porozumienie między samymi rolnikami oraz między rolnikami a przetwórcami jako nabywcami produktów mięsnych prawdopodobnie zostałyby uznane za niezbędne, w przeciwieństwie do działań podejmowanych indywidualnie. Wreszcie zaangażowanie ubojni jest co do zasady konieczne, ponieważ zapewnia oddzielenie mięsa pochodzącego ze świń, które są przedmiotem porozumienia, od mięsa pochodzącego ze świń nieobjętych porozumieniem.

Niezbędność postanowień porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju

Następnie, jeżeli chodzi o płatność wyższej ceny, alternatywnym rozwiązaniem mogłoby być zobowiązanie przetwórców do zakupu całego mięsa pochodzącego ze świń odchowywanych zgodnie z inicjatywą w cenie mięsa świń z chowu konwencjonalnego. Rolnicy nie mają zazwyczaj problemów ze znalezieniem nabywców i z łatwością mogliby sprzedawać produkty mięsne pochodzące z ich świń. Gdyby jednak zastosowali kryteria zrównoważonego rozwoju, musieliby sprzedawać ze stratą, ponieważ musieliby zmniejszyć liczbę zwierząt, nie otrzymując nic w zamian. Dlatego płatność wyższej ceny prawdopodobnie zostałaby uznana za niezbędną.

Jeśli chodzi o zobowiązanie rzeźni do dokonywania uboju wyłącznie zwierząt odchowywanych zgodnie z normą zrównoważonego rozwoju, alternatywą mogłoby być zażądanie przez rolników od rzeźni oddzielenia i wyraźnego oznaczenia mięsa pochodzącego z ich świń. Spowodowałoby to prawdopodobnie powstanie pewnych dodatkowych kosztów, ponieważ utrzymanie dwóch oddzielnych linii w rzeźni może prowadzić do nieefektywnego uboju zwierząt. Niemniej jednak, o ile rzeźnia zdoła znaleźć skuteczny sposób zarządzania tymi dwoma liniami, ubój obu rodzajów zwierząt pozwoliłby jej osiągnąć wyższy obrót, a tym samym otrzymać rekompensatę za koszty oddzielenia tych dwóch rodzajów mięsa przeznaczonego do przetworzenia. Porozumienie z rzeźnią o dokonywaniu uboju wyłącznie zwierząt ze zrównoważonego chowu prawdopodobnie nie zostałoby więc uznane za niezbędne.

Etap 2: Niezbędność charakteru i intensywności ograniczenia

W przypadku płatności wyższej ceny otrzymywanej przez rolników za przeznaczenie dla świń większej przestrzeni, alternatywnym ograniczeniem mogłoby być porozumienie w sprawie łącznej ceny lub minimalnej ceny produktów mięsnych. Porozumienie w sprawie łącznej ceny obejmowałoby jednak wiele aspektów kosztów produkcji, które nie są związane z normą zrównoważonego rozwoju, na przykład ceny środków produkcji, zdarzenia pogodowe i choroby. Co więcej, chociaż cena minimalna, ustalona na wystarczająco wysokim poziomie, aby uwzględnić koszty poprawy zrównoważonego rozwoju, mogłaby zapewnić producentom rekompensatę za podjęte przez nich wysiłki, nie uwzględniałaby możliwości, że pozostałe składniki ceny wierzchniej, takie jak środki produkcji, infrastruktura i sezonowość produktu, mogą ulec zmianie w przyszłości, a uzgodniona cena minimalna nie odzwierciedlałaby już dokładnie kosztów ponoszonych przez rolników. W związku z tym płatność wyższej ceny prawdopodobnie zostałaby uznana za niezbędną, ponieważ odpowiada ona utracie zysku, którą rolnicy ponoszą w związku z chowem mniejszej liczby świń, i pozostawia możliwość swobodnych wahań innych składników ceny w zależności od zmian na rynku.

Ustalenie płatności wyższej ceny w wysokości 1 EUR na kilogram wyprodukowanego mięsa prawdopodobnie również zostałoby uznane za niezbędne. Miałoby to miejsce, gdyby płatność ta odzwierciedlała utratę zysku, jaką ponieśliby rolnicy, nie uzyskując takiej samej wielkości produkcji, jaką uzyskaliby w przypadku konwencjonalnego chowu świń, a także niewielką marżę wynoszącą mniej niż 20 % rekompensaty za poniesione koszty i utracone dochody, aby zachęcić rolników do zawarcia porozumienia. Bez tej marży rolnicy, jeżeli otrzymaliby jedynie rekompensatę za poniesione dodatkowe koszty i utracone dochody, mogą nie być zainteresowani podjęciem niezbędnych wysiłków w celu osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju.

Nie ma potrzeby dokonywania oceny, czy liczba rolników lub przetwórców, którzy przystąpili do inicjatywy, jest niezbędna, jak wyjaśniono w sekcji 5.4.2.3.

Przykład 3: Grupa trzech spółdzielni mleczarskich opracowuje znak jakości sera. Znak ten wymaga od producentów potwierdzenia, że mleko używane do produkcji ich sera jest wytwarzane wyłącznie metodami ekologicznymi. Warunkiem uzyskania znaku jakości jest, aby cała produkcja mleka używanego do produkcji sera odbywała się z wykorzystaniem określonego wstępnego wykazu metod ekologicznych, co gwarantuje, że nie dochodzi do mieszania mleka ekologicznego z innymi rodzajami mleka. Taka metoda produkcji wiąże się z dodatkowymi kosztami dla producentów, ogranicza ich swobodę wyboru alternatywnych metod produkcji serów ekologicznych oraz ich zdolność do dalszego oferowania mleka na sery wytwarzanego metodami konwencjonalnymi. Z powodzeniem wprowadzono na rynek produkty podobne do tych przewidzianych przez spółdzielnię mleczarską i wyprodukowanych za pomocą podobnych metod produkcji. Popyt na sery ekologiczne jest wysoki, a konsumenci już teraz płacą wyższą cenę za ten produkt. To z kolei prowadzi do popytu wśród klientów spółdzielni na pozyskiwanie ekologicznego sera i sprawia, że spółdzielnie mleczarskie mogą odzyskać koszty związane z dodatkowymi wymogami.

Etap 1: Czy działanie indywidualne w równym stopniu gwarantuje osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju?

Niektórzy producenci stosują już indywidualnie normy zrównoważonego rozwoju wyższe niż normy przewidziane w prawie Unii lub prawie krajowym, a produkty wytwarzane zgodnie z tymi normami mają jakość i wielkość porównywalną do jakości i ilości przewidzianych w porozumieniu. Istnieje również popyt na ser ekologiczny zarówno wśród konsumentów, jak i wśród nabywców. Spółdzielnie będą zatem mogły stosować normę indywidualnie i zaspokoić rosnący popyt klientów na sery produkowane w sposób zrównoważony, opracowując własną etykietę. Potrzeba współpracy nie wydaje się zatem niezbędna.

Przykład 4: W pewnych okresach każdego roku ilość niektórych dostępnych warzyw przekracza popyt. W efekcie marnuje się od 7 % do 15 % rocznych zbiorów szpinaku. Spółdzielnie próbują indywidualnie wdrażać różne strategie planowania lub przechowywania nadwyżek produkcji, ale nie udaje im się utrzymać strat poniżej średniej wynoszącej 7 %. Próbuje też suszyć szpinak i sprzedawać go, ale nie ma popytu klientów na taki produkt.

Aby ograniczyć takie marnotrawstwo, grupa spółdzielni produkujących szpinak decyduje się na wymianę informacji o comiesięcznych dostawach szpinaku do klientów, aby móc dokładniej zaplanować podaż i popyt. Spółdzielnie uzasadniają taką wymianę twierdzeniem, że wprowadzą system rotacyjny, w którym poszczególne spółdzielnie będą co miesiąc zmniejszać wielkość produkcji o określony procent, aby dostosować ją do oczekiwanego popytu na szpinak w następnym miesiącu.

Etap 1:

Czy działanie indywidualne w równym stopniu gwarantuje osiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju?

Potrzeba współpracy wydaje się niezbędna, ponieważ indywidualne działania podejmowane w celu rozwiązania problemu marnowania żywności nie przyniosły rezultatów.

Niezbędność postanowień porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju

Spółdzielnie produkujące szpinak dążą do osiągnięcia normy poprzez wymianę informacji na temat podaży i popytu. Ewentualnie mogłyby one uzgodnić zmniejszenie wielkości produkcji dla każdej spółdzielni. To jednak nie rozwiązałoby problemu, ponieważ trudno byłoby z całą pewnością przewidzieć, o ile spółdzielnia powinna zmniejszyć swoją produkcję. Ponadto nadal występowałyby okresy, w których popyt jest większy, więc spółdzielnie nie byłyby w stanie zrealizować zamówień klientów. Ponadto porozumienie dotyczące wielkości produkcji miałooby charakter bardziej ograniczający niż porozumienie dotyczące wymiany informacji.

Porozumienie dotyczące wymiany informacji rozwiązuje ten problem, ponieważ zapewnia wymianę regularnych informacji o stanie rynku, i umożliwia precyzyjne dostosowanie podaży w kolejnym miesiącu. Wydaje się zatem, że jest ono racjonalnie konieczne do osiągnięcia normy w zakresie ograniczenia marnotrawienia żywności.

Etap 2: Niezbędność charakteru i intensywności ograniczenia

Jeśli chodzi o niezbędną ograniczenia konkurencji, które wynika z porozumienia, wymiana informacji na temat takiego parametru jak wielkość miesięcznych dostaw do klientów stanowi istotne ograniczenie konkurencji. Mniej ograniczającą i bardziej realistyczną alternatywą byłoby udostępnianie zagregowanych informacji co dwa lub trzy miesiące, a nie co miesiąc. Rzadsze agregowanie i zestawianie danych uniemożliwia zidentyfikowanie sprzedaży dokonywanej przez poszczególne spółdzielnie na rzecz poszczególnych klientów. Jednocześnie, udostępniając dane co dwa lub trzy miesiące, producenci nadal dysponowałiby wiedzą na temat popytu rynkowego na szpinak w poprzednich 2–3 miesiącach, dzięki czemu mogliby dostosować wielkość własnej produkcji w kolejnych miesiącach.

W rezultacie porozumienie o comiesięcznej wymianie informacji nie spełniłoby kryterium niezbędności na drugim etapie oceny.

6. ZAKRES CZASOWY ART. 210A

6.1. Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju zawarte przed publikacją wytycznych

(134) Art. 210a wszedł w życie 8 grudnia 2021 r. Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które zawarto przed tą datą, mogą korzystać z wyłączenia określonego w art. 210a dopiero od 8 grudnia 2021 r. Przed 8 grudnia 2021 r. porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju nie mogą być objęte wyłączeniem określonym w art. 210a i podlegają obowiązującym w danym czasie regułom konkurencji.

(135) Wszelkie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju zawarte między 8 grudnia 2021 r. a dniem publikacji niniejszych wytycznych powinny zostać niezwłocznie dostosowane do art. 210a i art. 101 TFUE po dacie publikacji niniejszych wytycznych.

Przykład: Kilku producentów zawiera porozumienie przed publikacją tych wytycznych. Zobowiązują się do zaprzestania stosowania dozwolonego herbicydu, który jest często wykrywany w wodzie pitnej. Aby sfinansować przejście na bardziej zrównoważoną metodę produkcji, uzgadniają oni tymczasowe ustalenie cen na poziomie 0,50 EUR za kilogram produktu.

Po opublikowaniu wytycznych dla stron staje się jasne, że do osiągnięcia normy wystarczyłaby płatności wyższej ceny; Porozumienie to nie spełnia zatem kryterium niezbędności na drugim etapie oceny. W związku z tym strony powinny jak najszybciej zaktualizować porozumienie w celu zapewnienia jego zgodności z art. 210a, zastępując ustalenie cen płatnością wyższej ceny.

6.2. Siła wyższa

(136) Jeżeli niektóre warunki porozumienia, które mają zasadnicze znaczenie dla zastosowania art. 210a, czasowo nie są spełniane z powodu siły wyższej, porozumienie może nadal przez pewien czas być objęte wyłączeniem, pod warunkiem że: (i) strony niezwłocznie podejmują wszelkie niezbędne działania w celu ponownego spełnienia danego warunku oraz (ii) porozumienie spełnia pozostałe wymogi wyłączenia.

- (137) Siła wyższa nie ogranicza się do bezwzględnej niemożliwości, ale musi być rozumiana jako nadzwyczajne i nieprzewidywalne okoliczności, pozostające poza kontrolą producenta lub podmiotu gospodarczego. Jej skutków, mimo zachowania należytej staranności, nie można by uniknąć inaczej niż kosztem nadmiernego poświęcenia ⁽³⁹⁾. Siła wyższa obejmuje ekstremalne zdarzenia pogodowe, np. nadmierne susze lub powodzie, klęski żywiołowe (np. trzęsienia ziemi), awarie infrastruktury (np. awaria systemu transportowego i przypadkowe zniszczenie budynków inwentarskich), niepokoje społeczne (np. szeroko zakrojone i długotrwałe protesty podmiotów gospodarczych w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych), wystąpienie ogniska choroby (np. epidemia COVID-19, wystąpienie choroby epizootycznej lub choroby roślin) lub inne wyjątkowe okoliczności na poziomie poszczególnych podmiotów. Takie nadzwyczajne okoliczności muszą mieć bezpośredni i znaczący wpływ na produkcję lub handel produktami rolnymi.

6.3. Okres przejściowy

- (138) Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju może pozostać objęte wyłączeniem przez pewien okres po jego zawarciu, a przed rozpoczęciem zrównoważonej działalności. Może to mieć miejsce jedynie w przypadku, gdy do wdrożenia zrównoważonej działalności konieczne są określone ramy czasowe, a także pod warunkiem że ograniczenie konkurencji w okresie przejściowym jest niezbędne. Oznacza to, że prawdopodobieństwo podjęcia zrównoważonej działalności jest mniejsze, jeśli w tym okresie nie stosuje się ograniczenia konkurencji.

Przykład: Kilku producentów rolnych zawarło w styczniu 2023 r. porozumienie o zmianie metody produkcji w celu zaprzestania stosowania dozwolonego herbicydu zanieczyszczającego środowisko, który jest często wykrywany w zasobach wody pitnej. Ponieważ zmiana metody produkcji wymagała czasu, wprowadzenie na rynek ostatecznego, mniej zanieczyszczającego środowisko produktu ma nastąpić we wrześniu 2023 r. Producenci zgodzili się stosować od stycznia 2023 r. płatność wyższej ceny za produkt wytwarzany z wykorzystaniem problematycznego herbicydu, aby sfinansować inwestycje niezbędne do przejścia na nową metodę produkcji.

Płatność wyższej ceny może zostać przyznana od stycznia 2023 r., jeżeli producenci nie są w stanie pokryć kosztów inwestycji wyłącznie przy przyznaniu płatności wyższej ceny dopiero od września 2023 r., po wprowadzeniu produktu alternatywnego. W przypadku braku podwyżki cen począwszy od stycznia 2023 r., nie rozważaliby oni podjęcia inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju. Jeżeli jednak strony są w stanie pokryć koszty inwestycji przy przyznaniu płatności wyższej ceny od września 2023 r., to zastosowanie tej płatności wyższej ceny przed tą datą nie jest niezbędne.

6.4. Nieosiągnięcie normy

- (139) W przypadku braku siły wyższej, jeżeli strony nie osiągną normy zrównoważonego rozwoju, nie mogą nadal korzystać z wyłączenia.
- (140) Nieosiągnięcie normy zrównoważonego rozwoju może mieć miejsce na przykład wtedy, gdy stronom nie uda się osiągnąć normy w zaplanowanym czasie. Mogłoby się to również zdarzyć w sytuacji, gdy z powodu początkowego błędu w obliczeniach zastosowanie normy stanowiłoby dla stron koszt, którego nie byłyby w stanie ponieść. Może się również zdarzyć, ponieważ wdrożenie normy nie jest możliwe w praktyce z powodu czynnika, który nie stanowi siły wyższej, takiego jak nieoczekiwane trudności ekonomiczne stron lub tymczasowy niedobór istotnych środków produkcji, dla których istnieją substytuty lub alternatywne rozwiązania.
- (141) W takich przypadkach strony nie mogą nadal korzystać z wyłączenia i powinny zaprzestać stosowania ograniczenia konkurencji. Wyłączenie przestaje obowiązywać, gdy osiągnięcie normy nie jest już możliwe. Jeżeli natychmiastowe wycofanie się z porozumienia ma znaczące konsekwencje ekonomiczne dla stron, mogą one nadal stosować je przez niezbędny okres przejściowy, zgodnie z sekcją 6.5 dotyczącą bieżącego i ciągłego przeglądu kryterium niezbędności.
- (142) Strony mogą również zdecydować się na obniżenie poziomu ambicji, do którego dążyły przez stosowanie normy zrównoważonego rozwoju. W takim przypadku powinny one dostosować poziom ograniczenia lub zmienić rodzaj ograniczenia, zgodnie z wymogami kryterium niezbędności.

⁽³⁹⁾ Więcej informacji na temat siły wyższej – zob. (odpowiednio) zawiadomienie Komisji w sprawie „siły wyższej” w europejskim prawie rolnym, C(88) 1696.

Przykład: Dwóch producentów uzgodniło, że wspólnie zainwestują w badania i rozwój dotyczące opracowania nowej metody produkcji, która może mieć bardziej zrównoważony charakter. Oznacza to konieczność ustalenia cen w celu sfinansowania takiej nowej inwestycji. Ponieważ po zawarciu porozumienia zaczął się kryzys gospodarczy, strony nie są już w stanie finansować badań i decydują się na przerwanie inwestycji badawczej.

W związku z tym, że strony nie wdrożyły normy z przyczyny niezwiązanej z siłą wyższą, nie mogą nadal stosować ograniczenia konkurencji, czyli ustalania cen.

6.5. Bieżący i ciągły przegląd kryterium niezbędności

6.5.1. W jakich przypadkach kryterium niezbędności może przestać być spełnione?

- (143) Spełnienie kryterium niezbędności, o której mowa w art. 210a, na początkowym etapie procesu nie gwarantuje, że kryterium to będzie spełnione na późniejszych etapach, w szczególności w przypadku istotnych zmian w kontekście gospodarczym i prawnym, w którym funkcjonuje porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju. Dlatego strony muszą stale sprawdzać, czy porozumienie nadal realizowane jest zgodnie z kryterium niezbędności.
- (144) W przypadku gdy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju lub zawarte w nim ograniczenia konkurencji przestają być uważane za niezbędne, art. 210a przestaje mieć zastosowanie. Wszelkie ograniczenia konkurencji, które strony utrzymują po tym, jak przestają być niezbędne, nie wchodzą już w zakres art. 210a.
- (145) Przykładem zmiany istotnych okoliczności, powodującej konieczność ponownej oceny niezbędności porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub ograniczenia, jest zmiana kosztów opracowania lub wdrożenia porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub normy zrównoważonego rozwoju. W wyniku zmian kosztów niezbędność porozumienia lub konkretnych ograniczeń konkurencji ustalonych pierwotnie przez uczestników może być podważona.

Przykład: Producenci i sprzedawcy detaliczni zawierają porozumienie w sprawie uprawy nowej odmiany kukurydzy, która jest bardziej odporna na szkodniki, a więc wymaga stosowania mniejszej ilości pestycydów niż inne odmiany kukurydzy. Nasiona nowej odmiany są jednak droższe i sprzedawane po 6 EUR za kilogram. Sprzedawcy detaliczni uzgadniają, że będą finansować zakup droższego materiału siewnego przez oferowanie płatności wyższej ceny za uprawianą kukurydzę. Na późniejszych etapach wdrażania porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju koszt materiału siewnego spada do 1 EUR za kilogram, ponieważ uprawa staje się bardziej rozpowszechniona i na rynku pojawia się więcej materiału siewnego.

Ta zmiana ceny materiału siewnego, który stanowi środek produkcji kukurydzy, oznacza, że strony muszą ponownie ocenić, ile powinna wynosić podwyżka cen i czy w ogóle konieczne jest wspieranie porozumienia przez sprzedawców detalicznych za pomocą płatności wyższej ceny.

- (146) Inną zmianą wymagającą ponownej oceny niezbędności ograniczenia konkurencji byłaby interwencja regulacyjna zwiększająca poziom ambicji dotychczas obowiązującej normy zrównoważonego rozwoju na danym obszarze. W takim przypadku należy ponownie ocenić niezbędność porozumienia lub zawartych w nim ograniczeń, ponieważ początkowo zdecydowano o nich na podstawie innych obowiązujących ram prawnych. Gdy przepisy bezwzględnie obowiązujące narzucają wyższą normę, może zaistnieć konieczność zmiany porozumienia lub ograniczeń, aby odpowiednio dostosować obecnie niższy poziom ambicji pierwotnego porozumienia. Potrzeba współpracy może już nie być niezbędna i bardziej odpowiednie może być ograniczenie o innym charakterze lub intensywności. W niektórych przypadkach ponowna ocena może doprowadzić strony do wniosku, że ograniczenie konkurencji nie jest już niezbędne.

Przykład: Producenci, przetwórcy i sprzedawcy detaliczni uzgadniają, że będą płacić wyższą cenę za chów zwierząt bez użycia klatek. Zgodnie z prawem każde zwierzę musi mieć zapewnioną powierzchnię co najmniej 0,2 m². Po pewnym czasie obowiązujące przepisy zostają zmienione i nakładają nowy wymóg zapewnienia 0,5 m² powierzchni.

Norma zrównoważonego rozwoju nakładająca wymóg prowadzenia „chowu wolnowybiegowego” zwierząt może nadal uzasadniać stosowanie podwyższonej ceny. Ponieważ jednak w przepisach podniesiono normę obowiązkową, należy ponownie ocenić poziom podwyżki cen, co w niektórych przypadkach może prowadzić do obniżenia ceny.

- (147) Innym przykładem jest sytuacja, gdy strony chcą zmienić normę zrównoważonego rozwoju, której spełnienie jest celem porozumienia. Strony mogą chcieć ustanowić normę zrównoważonego rozwoju, która nadal będzie wyższa niż obowiązujące przepisy Unii lub przepisy krajowe, ale mniej ambitna niż pierwotnie ustalona norma zrównoważonego rozwoju. W takim przypadku samo porozumienie lub wprowadzone początkowo ograniczenia mogą nie być już niezbędne do osiągnięcia nowo ustanowionej normy. W związku z tym uzasadnione może być odpowiednie dostosowanie porozumienia lub ograniczeń.
- (148) Fakt, że produkty o podobnej jakości i ilości do tych objętych porozumieniem zostały z powodzeniem wprowadzone na rynek jednostronnie lub bez takich samych ograniczeń konkurencji, może potencjalnie wskazywać na istotną zmianę okoliczności. Popyt na zrównoważony produkt może wzrosnąć dzięki porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju lub z powodu innych czynników, takich jak wzrost zainteresowania konsumentów zakupem produktów o podobnej jakości w zakresie zrównoważonego rozwoju. W rezultacie znaczna większość podmiotów gospodarczych, jeśli nie wszyscy, może mieć silną motywację do przejścia na zrównoważoną metodę produkcji lub obrotu tym produktem. W takim przypadku strony powinny ponownie ocenić niezbędność takiego porozumienia lub ograniczenia.
- (149) Innowacje w procesach produkcji lub dystrybucji mogą również wymagać ponownej oceny niezbędności przewidzianego w porozumieniu ograniczenia. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy porozumienie było konieczne do wspólnego opracowania określonego produktu lub procesu lub do wspólnego wprowadzenia określonego produktu do obrotu, ale po pewnym czasie i po dokonanych inwestycjach strony byłyby w stanie produkować i wprowadzać do obrotu towary bez konieczności współpracy.

Przykład: Porozumienie między organizacją producentów a wytwórcami umożliwia wytwórcom inwestowanie w technologię sztucznej inteligencji, która pozwala na wczesne wykrywanie chorób u roślin, co prowadzi do zwiększenia plonów. Wytwórcy zgadzają się na zakup technologii dla producentów i pokrycie kosztów operacyjnych technologii poprzez uzgodnienie minimalnej ceny produktów wytwarzanych przez organizację producentów. W zamian za to zgodnie z porozumieniem członkowie organizacji producentów są zobowiązani do udzielenia licencji na tę technologię, tak aby zapewnić wystarczającą liczbę licencjobiorców, a tym samym wystarczającą wpływ z opłat licencyjnych, żeby pokryć koszty inwestycji.

Po przetestowaniu technologii i uzyskaniu wyższych plonów producenci będą musieli ponownie ocenić niezbędność minimalnej ceny. Ponieważ teraz ich produkcja wzrosła, być może będą w stanie samodzielnie pokryć koszty eksploatacji technologii.

- (150) Nie ma dokładnego wymogu co do tego, jak często podmioty gospodarcze muszą dokonywać przeglądu kryterium niezbędności. Podmioty gospodarcze zaangażowane w porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju są najlepiej przygotowane do oceny, kiedy zachodzą istotne zmiany w kontekście gospodarczym i prawnym, w którym prowadzą działalność. Powinny one z należytą starannością informować się o istotnych zmianach i działać w dobrej wierze.

6.5.2. *Jakie są możliwości stron w przypadku uznania, że ograniczenia nie są już niezbędne?*

6.5.2.1. *Możliwość 1: zmiana porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju*

(151) Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie jest już niezbędne, można je zmienić. Na przykład, jeśli okaże się, że uzgodniona norma zrównoważonego rozwoju nie jest już możliwa do osiągnięcia, strony mogą uzgodnić inną normę, która nadal będzie wyższa niż przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym. W przypadku gdy dany rodzaj postanowienia nie jest już niezbędny do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, strony mogą przyjąć taki rodzaj postanowienia, który jest niezbędny. Podobnie, jeśli okaże się, że konkretne ograniczenia nałożone w porozumieniu przestają być niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, strony mogą je zmienić, tak aby stały się one niezbędne, lub po prostu całkowicie je znieść.

6.5.2.2. *Możliwość 2: rozwiązanie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju*

(152) Jeżeli strony nie są w stanie lub nie chcą zmienić swojego porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, tak aby nadal spełniało ono wymogi określone w art. 210a, powinny rozwiązać porozumienie, gdy tylko przestanie ono być niezbędne.

(153) Jeżeli jednak strony dokonały inwestycji w oparciu o istniejące ograniczenia konkurencji, które były niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju w chwili ich dokonania, w art. 210a nie zabrania się im odzyskania wszystkich kosztów, które poniosły przy opracowywaniu lub wdrażaniu danej normy zrównoważonego rozwoju. W związku z tym porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nadal może być objęte wyłączeniem przewidzianym w art. 210a przez okres niezbędny do rozwiązania porozumienia i odzyskania kosztów inwestycji. Nie miałyby to miejsca w przypadku, gdyby porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju przestało być niezbędne z powodu zmiany regulacyjnej ustanawiającej obowiązkową normę unijną lub krajową równą normie określonej w porozumieniu lub wyższą od niej, jeżeli przyjęcie zmiany regulacyjnej było możliwe do przewidzenia w chwili zawarcia porozumienia.

Przykład: Lokalni rolnicy zajmujący się chowem drobiu wspólnie zgadzają się zapewnić zwierzętom większą przestrzeń do życia. Aby ograniczyć koszty takiej zmiany, rolnicy zawierają porozumienie z nabywcami, na mocy którego nabywcy zgadzają się na ustaloną wyższą cenę, aby pokryć koszty dodatkowe związane z nową normą zrównoważonego rozwoju. Porozumienie zostaje podpisane w marcu 2024 r., z rocznym okresem wypowiedzenia w przypadku jednostronnego rozwiązania. Okres wypowiedzenia zapewnia odpowiednie planowanie nabywcom, którzy chcą znaleźć się na rynku jako dostawcy drobiu ze zrównoważonej hodowli i którzy dokonali inwestycji w tym celu. W czerwcu 2024 r. zostają przyjęte nowe przepisy lokalne, które zaczną obowiązywać od grudnia 2024 r. Nałożono w nich wymóg, aby w ramach całej produkcji rolnej w tym regionie przeznaczono dla zwierząt dokładnie tyle samo przestrzeni, ile przewidziano w porozumieniu.

Jako że w grudniu 2024 r. wymóg zapewnienia minimalnej przestrzeni będzie zobowiązaniem prawnym, ograniczenie konkurencji nie jest już niezbędne. Rozwiązanie porozumienia z nabywcami przed upływem okresu wypowiedzenia może mieć jednak poważne konsekwencje finansowe dla stron. Strony działały w dobrej wierze, ponieważ w momencie zawierania porozumienia nie można było przewidzieć nowej ustawy. Porozumienie może zatem nadal być objęte wyłączeniem określonym w art. 210a, aż do zakończenia okresu wypowiedzenia, tj. do czerwca 2025 r.

7. SYSTEM WYDAWANIA OPINII NA PODSTAWIE ART. 210A UST. 6.

7.1. Wnioskodawcy

(154) Zgodnie z art. 210a ust. 6 od 8 grudnia 2023 r. producenci lub zrzeszenia producentów mogą zwrócić się do Komisji z wnioskiem o wydanie opinii na temat zgodności ich porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju z art. 210a. Strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które nie są producentami, mogą przyłączyć się do wniosku. Organizacje międzybranżowe mogą również złożyć wniosek o wydanie opinii na podstawie art. 210a ust. 6.

- (155) Wniosek o wydanie opinii może zostać złożony wyłącznie zgodnie z procedurą określoną w art. 210a ust. 6 rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych. W przypadku wyłączeń określonych w art. 209 i 210 rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych podmioty gospodarcze powinny stosować odpowiednią procedurę wnioskowania o wydanie opinii wskazaną w tych artykułach. W razie jakichkolwiek wątpliwości w przypadkach, które dotyczą nowych lub nierozwiązanych kwestii związanych ze stosowaniem art. 101 lub 102 TFUE, zachęca się podmioty gospodarcze do konsultacji z Komisją w sprawie zgodności porozumienia z prawem konkurencji na podstawie odpowiedniego zawiadomienia Komisji ⁽⁴⁰⁾.
- (156) Producenci lub zrzeszenia producentów mogą zwrócić się z wnioskiem o wydanie opinii w dowolnym momencie po zawarciu porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, w tym przed jego realizacją.
- (157) Wniosek należy złożyć do EC-210A-CMO-OPINION-REQUEST@ec.europa.eu. Ewentualnie wniosek można przesłać na jeden z poniższych adresów:
- European Commission; DG Competition; Antitrust and General Registry; Avenue de Bourget/Bourgetlaan 1; 1140 Bruxelles/Brussel; BELGIQUE/BELGIË;
  - European Commission; DG Agriculture and Rural Development; Rue de la Loi/Wetstraat 130; 1049 Bruxelles/Brussel; BELGIQUE/BELGIË.

7.2. Treść wniosku

- (158) Nie ma standardowego formularza wniosku o wydanie opinii na podstawie art. 210a ust. 6.
- (159) Aby jednak wniosek mógł zostać oceniony, powinien zawierać:
- (a) dane dotyczące tożsamości wszystkich stron porozumienia, w tym, w stosownych przypadkach, ich numer identyfikacyjny;
  - (b) pojedynczy punkt kontaktowy, w tym imię i nazwisko lub nazwę, adres e-mail lub adres pocztowy (lub oba te adresy) do celów wszelkiej komunikacji z Komisją;
  - (c) kopię każdego dokumentu określającego warunki porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub, jeśli jest to porozumienie ustne – szczegółowe pisemne objaśnienie porozumienia, w tym zasięg rynkowy porozumienia, jeśli jest dostępny, okres obowiązywania porozumienia oraz nałożone ograniczenia konkurencji;
  - (d) opis celów w zakresie zrównoważonego rozwoju, które mają być osiągnięte;
  - (e) objaśnienie normy zrównoważonego rozwoju określonej w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju oraz odniesienie do istniejących norm obowiązkowych, w tym wyjaśnienia i dowody wykazujące, dlaczego norma zrównoważonego rozwoju określona w porozumieniu jest wyższa niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym;
  - (f) szczegółowe wyjaśnienie, w jaki sposób spełnione są poszczególne warunki określone w art. 210a ust. 1, 3 i 7;
  - (g) informacje na temat wszelkich postępowań toczących się przed sądem krajowym lub krajowym organem ochrony konkurencji w sprawie zgodności porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, którego dotyczy wniosek, z art. 210a lub art. 101 TFUE;
  - (h) wszelkie odniesienia i źródła, w tym strony internetowe, na których wnioskodawca udostępnił publicznie warunki porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub jego części;
  - (i) wszelkie inne informacje lub dokumenty istotne przy ocenie porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.

7.3. Ocena Komisji i treść opinii

- (160) Komisja oceni wniosek na podstawie przekazanych informacji. Może również zwrócić się do wnioskodawcy, innych stron porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub stron trzecich o udzielenie dodatkowych informacji niezbędnych do oceny wniosku.

⁽⁴⁰⁾ Zawiadomienie Komisji w sprawie nieformalnych wskazówek dotyczących nowych lub nierozwiązanych kwestii, które występują w indywidualnych przypadkach w związku ze stosowaniem art. 101 i 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wskazówki pisemne) (Dz.U. C 381 z 4.10.2022, s. 9).

- (161) Komisja może udostępnić przedłożone jej informacje odpowiednio krajowym organom lub ministerstwom ds. konkurencji i rolnictwa, pod warunkiem że te organy i ministerstwa podlegają obowiązkowi wykorzystania tych informacji wyłącznie do celów, w których zostały pozyskane przez Komisję. Komisja może również zwrócić się do wspomnianych organów i ministerstw o przekazanie uwag. Wnioskodawca może w każdej chwili wycofać swój wniosek. Komisja może jednak zatrzymać wszelkie informacje przekazane w kontekście wniosku o wydanie opinii na podstawie art. 210a ust. 6 i może je wykorzystać w każdym postępowaniu mającym na celu egzekwowanie przepisów określonych w art. 210a lub art. 101 TFUE.
- (162) W opinii wydanej przez Komisję zostanie stwierdzone, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju jest zgodne z art. 210a, i przedstawione zostanie uzasadnienie tego stwierdzenia.
- (163) Komisja powiadomi o opinii pojedynczy punkt kontaktowy.
- (164) Stwierdzenie w opinii, że porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie jest zgodne z art. 210a, nie przesądza o tym, czy porozumienie na rzecz zrównoważonego rozwoju jest zgodne z art. 101 ust. 3 TFUE lub innymi przepisami prawa Unii.
- (165) W stosownych przypadkach Komisja może stwierdzić, że opinia jest ważna tylko przez pewien okres lub że opinia uwarunkowana jest istnieniem lub brakiem pewnych okoliczności faktycznych.
- (166) Opinia zostanie opublikowana na stronie internetowej Komisji, z uwzględnieniem uzasadnionego interesu wnioskodawcy lub wnioskodawców w zakresie ochrony ich tajemnic handlowych. Przed opublikowaniem opinii Komisja uzgodni z wnioskodawcą lub wnioskodawcami wersję nieopatrzoną klauzulą poufności.

7.4. Termin na wydanie opinii

- (167) Komisja przekaze wnioskodawcy lub wnioskodawcom swoją opinię w terminie czterech miesięcy od otrzymania kompletnego wniosku, tj. po otrzymaniu wszystkich informacji niezbędnych do oceny wniosku. Bieg tego terminu rozpoczyna się następnego dnia po otrzymaniu kompletnego wniosku.

7.5. Zmiana okoliczności po przyjęciu opinii

- (168) Komisja wyda opinię na podstawie informacji dostarczonych przez wnioskodawcę.
- (169) W art. 210a ust. 6 przewidziano, że jeżeli Komisja uzna w dowolnym momencie po wydaniu opinii, że warunki, o których mowa w art. 210a ust. 1, 3 i 7, nie są już spełnione, musi stwierdzić, że w przyszłości zastosowanie do danego porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju będzie miało art. 101 ust. 1 TFUE, i odpowiednio poinformować o tym wnioskodawcę. Komisja może dokonać takiego ustalenia z własnej inicjatywy lub na wniosek państwa członkowskiego. Chociaż takie ustalenie nie doprowadzi do nałożenia przez Komisję jakiegokolwiek kary, może ono mieć wpływ na ocenę porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju przez krajowe organy ochrony konkurencji lub sądy krajowe.
- (170) Jeżeli Komisja ma powody przypuszczać, że wnioskodawca przedstawił nieprawidłowe informacje, może zwrócić się do niego o udzielenie dodatkowych informacji.
- (171) Po wejściu w życie unijnych lub krajowych przepisów ustanawiających normy zrównoważonego rozwoju Komisja może mieć powody, aby uznać, że norma zrównoważonego rozwoju, której osiągnięcie jest celem porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, nie jest już wyższa niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym. Komisja może wówczas zwrócić się do wnioskodawcy o wykazanie, że norma, której osiągnięcie jest celem porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, jest faktycznie wyższa niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym. Jeżeli wnioskodawca tego nie wykaże, Komisja może poinformować go, że opinia nie jest już ważna, i opublikować ustalenia na swojej stronie internetowej.

7.6. Skutki opinii

- (172) Zgodnie z art. 288 akapit piąty TFUE opinie nie mają mocy wiążącej. Mają one natomiast pomóc podmiotom gospodarczym w przeprowadzeniu samooceny zgodności porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju z art. 210a. Krajowe organy ochrony konkurencji i sądy krajowe mogą jednak uwzględniać opinie wydane przez Komisję, jeżeli uznają to za stosowne w kontekście danej sprawy.
- (173) Opinia nie może przesądzać o ocenie tej samej kwestii przez Trybunał Sprawiedliwości, krajowe sądy lub organy ochrony konkurencji.
- (174) Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju stanowi podstawę faktyczną opinii, Komisja może następnie przeprowadzić ocenę tego samego porozumienia w ramach procedury na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 ⁽⁴¹⁾. W takim przypadku Komisja uwzględni swoją wcześniejszą opinię, z zastrzeżeniem w szczególności: (i) zmian stanu faktycznego; (ii) wszelkich nowych aspektów odkrytych przez Komisję lub podniesionych w skardze; (iii) zmian w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości lub (iv) szerszych zmian w polityce Komisji i rozwoju sytuacji na danych rynkach.

8. INTERWENCJA EX POST KRAJOWYCH ORGANÓW OCHRONY KONKURENCJI I KOMISJI NA PODSTAWIE ART. 210A UST. 7

- (175) W art. 210a ust. 7 ustanowiono mechanizm zabezpieczający, za pomocą którego krajowy organ ochrony konkurencji albo Komisja („odpowiedni organ ochrony konkurencji”) może po zawarciu lub realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju podjąć decyzję o jego zmianie, zakończeniu lub uniemożliwieniu jego realizacji. Decyzja taka może być niezbędna, aby zapobiec wykluczeniu konkurencji na rynku lub gdy zagrożone są cele WPR określone w art. 39 TFUE.

8.1. Zagrożenie celów WPR

- (176) Zgodnie z art. 42 TFUE reguły konkurencji mają zastosowanie do produkcji rolnej i handlu produktami rolnymi jedynie w zakresie ustalonym przez współprawodawców na podstawie art. 43 ust. 2 TFUE, z uwzględnieniem pięciu celów WPR określonych w art. 39 ust. 1 TFUE ⁽⁴²⁾.
- (177) Na tej podstawie w art. 210a ust. 7 upoważniono organy ochrony konkurencji do interwencji w przypadku, gdy zawarte lub realizowane porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju zagraża pięciu celom WPR określonym w art. 39 TFUE. W przypadku takiej interwencji odpowiedni organ ochrony konkurencji musi rozważyć wpływ porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju na wszystkie pięć celów. W niektórych przypadkach wystarczy, że jeden z pięciu celów będzie zagrożony, aby spełnić wymóg określony w art. 210a ust. 7. W przypadkach, w których porozumienie może mieć negatywny wpływ na niektóre cele, ale pozytywny na pozostałe, konieczne może być jednak pogodzenie tych pięciu celów ⁽⁴³⁾.

⁽⁴¹⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.U. L 1 z 4.1.2003, s. 1).

⁽⁴²⁾ Są to następujące cele:

- zwiększenie wydajności rolnictwa przez wspieranie postępu technicznego, racjonalny rozwój produkcji rolnej, jak również optymalne wykorzystanie czynników produkcji, zwłaszcza siły roboczej;
- zapewnienie w ten sposób odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej, zwłaszcza przez podniesienie indywidualnego dochodu osób pracujących w rolnictwie;
- stabilizacja rynków;
- zagwarantowanie bezpieczeństwa dostaw;
- zapewnienie rozsądnych cen w dostawach dla konsumentów.

⁽⁴³⁾ Wyrok z dnia 14 maja 1997 r. w sprawach połączonych T-70/92 i T-71/92 Florimex i VGB/Komisja, ECLI:EU:T:1997:69, pkt 153, utrzymany w mocy w postępowaniu odwoławczym wyrokiem z dnia 30 marca 2000 r., C-265/97 P, ECLI:EU:C:2000:170.

- (178) Cel określony w art. 39 ust. 1 lit. a) TFUE, czyli zwiększenie wydajności rolnictwa, może być zagrożony w przypadkach, w których porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju osłabia zachęty dla stron do wprowadzania innowacji. Na przykład może to mieć miejsce, gdy w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju określono normę zrównoważonego rozwoju, która ogranicza zachęty dla stron do inwestowania w nowe technologie, które mogłyby pomóc w osiągnięciu jeszcze wyższej normy zrównoważonego rozwoju, lub gdy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju obejmuje tak dużą część rynku, że ogranicza również zachęty dla innych uczestników rynku do wprowadzania innowacji.
- (179) Cel określony w art. 39 ust. 1 lit. b) TFUE polega na zapewnieniu odpowiedniego poziomu życia rolników. Przy ustalaniu, czy cel ten może być zagrożony, odpowiedni organ ochrony konkurencji powinien ocenić, w jaki sposób porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju wpływa na poziom życia wszystkich rolników, a nie tylko tych, którzy są stronami porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.

Przykład: Aby ograniczyć stosowanie pestycydów w większym stopniu niż przewidziano w prawie Unii lub prawie krajowym, trzech producentów kukurydzy reprezentujących jedynie niewielką część liczby producentów na rynku uzgodniło z producentem pasz, że przejdą na ekologiczne metody produkcji. Ponieważ zmiana ta doprowadzi to zwiększenia ich kosztów, strony uzgodniły wspólnie, że trzech producentów kukurydzy ustali ceny na okres dwóch lat. Po roku realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju trzech producentów kukurydzy zdało sobie sprawę, że nie doszacowali stopnia, w jakim przejście na produkcję ekologiczną zwiększy ich koszty, oraz że cena stała nie pokrywa tych dodatkowych kosztów. Trzech producentów kukurydzy zmniejszyło zatem swoje przychody, aby pokryć te koszty, ponieważ nie mogą zwiększyć ceny stałej.

W tym przypadku zmniejszenie przychodów wynika jedynie z błędnego obliczenia dokonanego przez trzech producentów kukurydzy. Ponadto przypadek ten dotyczy jedynie ograniczonej liczby producentów. W związku z tym jest mało prawdopodobne, aby porozumienie to zagrażało celom WPR określonym w art. 39 TFUE.

- (180) Cele określone w art. 39 ust. 1 lit. c), d) i e) TFUE dotyczą stabilizacji rynków, zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw i zapewnienia rozsądnych cen konsumentom. Cele te są często powiązane ze sobą.

Przykład: Kilku producentów nasion zboża stanowiącego 80 % zboża produkowanego na danym obszarze geograficznym zgodziło się zaprzestać sprzedaży nasion zboża poddanych działaniu określonego rodzaju pestycydu chemicznego. Ponieważ producenci mają duży udział w produkcji nasion, spowoduje to niedobór środków produkcji dla przetwórców wykorzystujących zboże, a to z kolei doprowadzi do znacznego wzrostu cen chleba. Mogłoby to zagrazić realizacji celów związanych z zagwarantowaniem bezpieczeństwa dostaw i rozsądnych cen w dostawach dla konsumentów.

- (181) Próg pozwalający uznać, że cele wspólnej polityki rolnej określone w art. 39 TFUE są zagrożone, powinien być wysoki. Gdyby uznać, że cele te są zagrożone, zawsze wtedy, gdy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju ma choćby najmniejszy wpływ na jeden z tych celów, byłoby to sprzeczne z duchem art. 210a i orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym konieczności pogodzenia tych pięciu celów WPR.
- (182) Ponadto cel, jakim jest zagwarantowanie dostępności dostaw, różni się od samowystarczalności⁽⁴⁴⁾. Bezpieczeństwo dostaw odnosi się do bezpieczeństwa żywnościowego, niekoniecznie do największego zróżnicowania segmentów rynku tej samej żywności. Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju prowadzi do zmniejszenia udziału w rynku mniej zrównoważonych segmentów tych samych produktów rolnych, niekoniecznie musi ono zagrażać realizacji celu dotyczącego zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw. Podobnie cel zapewnienia „rozsądnych cen” nie powinien być rozumiany jako odnoszący się do możliwie najniższej ceny⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁴⁾ Wyrok z dnia 14 lipca 1994 r., Grecja/Rada, C-353/92, ECLI:EU:C:1994:295.

⁽⁴⁵⁾ Wyrok z dnia 15 lipca 1963 r., Niemcy/Komisja, sprawa 34/62, ECLI:EU:C:1963:18.

- (183) Zagrożenie celów WPR określonych w art. 39 ust. 1 TFUE różni się również od wykluczenia konkurencji. W niektórych sytuacjach może dojść do wykluczenia konkurencji bez stwarzania zagrożenia dla realizacji tych celów. Ponadto realizacja tych celów może być zagrożona, nawet jeśli konkurencja nie jest wykluczona.

8.2. Wykluczenie konkurencji

- (184) W art. 210a ust. 7 umożliwiono krajowym organom ochrony konkurencji i Komisji interweniowanie również już po zawarciu lub realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, jeżeli interwencja stanie się niezbędna, aby zapobiec wykluczeniu konkurencji.
- (185) Ocena przez odpowiedni organ ochrony konkurencji tego, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju wyklucza konkurencję, różni się od oceny tego, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju jest niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że ograniczenie konkurencji określone w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju może być niezbędne do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju, ale nadal wykluczać konkurencję. Nie każde ograniczenie konkurencji musi jednak wykluczać konkurencję, ponieważ pozbawiłoby to skuteczności wyłączenie, o którym mowa w art. 210a ust. 1. Z tego wynika, że wykluczenie konkurencji musi być na tyle poważne, aby przesłonić fakt, że porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju spełnia kryterium niezbędności zawarte w art. 210a ust. 1.
- (186) Pojęcie wykluczenia konkurencji różni się także od pojęcia zagrożenia celów określonych w art. 39 ust. 1 TFUE, w szczególności tych związanych z zapewnieniem rozsądnych cen i zagwarantowaniem bezpieczeństwa dostaw. W związku z tym próg dotyczący wykluczenia konkurencji powinien być wysoki, aby uniknąć nakładania się tych dwóch odrębnych podstaw do interwencji *ex post*.
- (187) Do wykluczenia konkurencji w rozumieniu art. 210a ust. 7 może dojść wówczas, gdy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju prowadzi do wykluczenia konkurencyjnych produktów, które mogłyby zaspokoić znaczną część popytu wśród konsumentów. Dotyczy to produktów, które spełniają wyższe normy zrównoważonego rozwoju niż te określone w porozumieniu, lub produktów, które nie spełniają tak wysokich norm zrównoważonego rozwoju niezależnie od tego, czy ograniczenie dotyczy towarów dostarczanych przez strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju czy przez osoby trzecie.
- (188) Taka sytuacja może mieć miejsce na przykład, gdy w ramach porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju uniemożliwiono wprowadzenie alternatywnych produktów, które spełniają wyższe normy zrównoważonego rozwoju niż te ustanowione w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju i na które istnieje znaczny popyt wśród konsumentów.
- (189) Do wykluczenia konkurencji w rozumieniu art. 210a ust. 7 może dojść również wtedy, gdy z porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju wyłączone są produkty spożywcze o niższym standardzie niż te, które zostały określone w porozumieniu w sprawie zrównoważonego rozwoju, ale które spełniają obowiązkowe normy żywnościowe i na które istnieje znaczny popyt wśród konsumentów.
- (190) Fakt, że niektóre produkty spełniające niższe normy zrównoważonego rozwoju są wycofywane z rynku, nie oznacza jednak wykluczenia konkurencji w rozumieniu art. 210a ust. 7, jeżeli produkty te zostały wycofane, ponieważ konsumenci zgłaszają coraz większy popyt na bardziej zrównoważone produkty. W związku z tym konieczne jest przeprowadzenie oceny tego, czy wykluczenie konkurencji wynika z preferencji konsumentów dotyczących zrównoważonych produktów, lub tego, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju doprowadziło do wycofania z obrotu produktu, na który istnieje znaczny, niezaspokojony popyt konsumpcyjny.
- (191) Co do zasady ryzyko wykluczenia konkurencji związane jest z poziomem koncentracji na rynku. To, czy konkurencja jest wykluczona, zależy również od stopnia konkurencji przed zawarciem porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. W przypadku gdy konkurencja była już osłabiona, np. z powodu stosunkowo niewielkiej liczby konkurentów lub występowania barier wejścia, nawet niewielkie ograniczenie konkurencji spowodowane porozumieniem w sprawie zrównoważonego rozwoju mogłoby skutkować jej wykluczeniem.
- (192) Czynnikiem decydującym o podjęciu interwencji na podstawie art. 210a ust. 7 będzie prawdopodobnie zasięg rynkowy porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Ocenę tego, czy porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju przyczynia się do wykluczenia konkurencji, należy przeprowadzić oddzielnie dla każdego przypadku, w zależności od stopnia, w jakim popyt konsumpcyjny pozostaje niezaspokojony. Sam fakt, że porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju obejmuje cały rynek, nie musi prowadzić do wykluczenia konkurencji.

Przykład 1: Producenci drobiu stanowiącego około 50 % rynku zgadzają się na zawarcie umowy sprzedaży w celu wspólnego zakupu wyższej jakości pasz dla drobiu. Dzięki oszczędnościom kosztów wynikających ze wspólnego zakupu producentom udaje się utrzymać cenę paszy, która jest mniej więcej równa cenie paszy dla drobiu nieobjętego porozumieniem w sprawie zrównoważonego rozwoju. Zgadzają się również na wspólne sfinansowanie kampanii reklamowej mającej na celu podniesienie wiedzy na temat tego, że lepiej karmiony drób jest lepszy dla zdrowia ludzi i dobrostanu zwierząt. W wyniku tej kampanii większość konsumentów zdecydowała się kupować lepiej karmiony drób. Ten wzrost popytu stanowi zachętę dla innych producentów do przystąpienia do porozumienia i zmiany metod produkcji. W szczególności wspólny zakup zachęca małych producentów do stosowania wyższej normy, ponieważ w przeciwnym razie nie mogliby oni pozwolić sobie na zakup paszy o wyższej jakości. W rezultacie producenci reprezentujący ponad 90 % całkowitej podaży przechodzą na bardziej zrównoważoną normę.

Chociaż porozumienie przyczynia się do wycofania z obrotu praktycznie całego drobiu z mniej zrównoważonego chowu, jest mało prawdopodobne, aby stanowiło ono wyłączenie konkurencji na mocy art. 210a ust. 7. Wynika to z faktu, że art. 210a nie ma na celu zapobiegania porozumieniom, które są na tyle skuteczne w dostarczaniu zrównoważonych produktów, że większość konsumentów chce kupować produkty spełniające tę samą normę, a inne podmioty gospodarcze chcą przyjąć tę normę.

Przykład 2: Hodowcy indyków, odpowiadający za 60 % rynku, decydują się na poprawę warunków życia indyków, ustanawiając nową normę w zakresie dobrostanu zwierząt, która wykracza poza to, co przewidziano w obowiązującym prawie. Wymaga to zwiększenia przestrzeni do życia dla indyków oraz zainstalowania systemów wymiany powietrza i uzdatniania wody. Zgodnie z nową normą zrównoważonego rozwoju indyki mają być również karmione wyłącznie paszami najwyższej jakości. Producenci uzgadniają z nabywcami, że otrzymają od nich wyższą cenę na pokrycie kosztów związanych ze zrównoważonym chowem indyków.

Platność wyższej ceny powoduje, że cena mięsa indyczego z chowu zrównoważonego jest o 150 % wyższa od ceny mięsa indyczego z chowu niezrównoważonego. Wzrost ten jest konieczny ze względu na potrzebę zapewnienia zwrotu znacznych dodatkowych kosztów związanych z nową normą. W ciągu kilku miesięcy wszyscy inni hodowcy indyków na danym rynku przystępują do nowego porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju. Bariery w przywozie mięsa indyczego znacznie ograniczają na rynku ilość przywożonego mięsa indyczego z chowu niezrównoważonego. W rezultacie nie ma już dostępnego mięsa indyczego pochodzącego z chowu niezrównoważonego. Ponadto cena mięsa indyczego z chowu zrównoważonego wzrasta o 200 % w porównaniu z pierwotną ceną mięsa indyczego z chowu niezrównoważonego.

Dowody wskazują, że z powodu porozumienia od 45 % do 50 % konsumentów indyków nie jest już w stanie pozwolić sobie na zakup jakiegokolwiek indyka.

W rezultacie konsumenci, którzy byli skłonni zapłacić jedynie za tańszą i mniej zrównoważoną alternatywę, nie będą już mogli kupić indyka, ponieważ wzrost cen o 200 % przekracza ich możliwości finansowe. Taka sytuacja może stanowić wyłączenie konkurencji na mocy art. 210a ust. 7.

8.3. Aspekty proceduralne

- (193) Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju obejmuje tylko jedno państwo członkowskie, krajowy organ ochrony konkurencji tego państwa członkowskiego może podjąć decyzję na podstawie art. 210a ust. 7. Jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju obejmuje co najmniej dwa państwa członkowskie, jedynie Komisja może podjąć decyzję na podstawie art. 210a ust. 7.
- (194) Przy ustalaniu, czy należy zastosować art. 210a ust. 7, Komisja będzie opierać się na własnym monitorowaniu rynku i uwagach przedstawionych przez każdą osobę fizyczną lub prawną. Każda osoba fizyczna lub prawna, która dysponuje informacjami na temat porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, może powiadomić o tym Komisję lub odpowiedni krajowy organ ochrony konkurencji w ramach odpowiedniej procedury krajowej. W zgłoszeniach należy zawrzeć informacje dotyczące treści porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju i stron umowy oraz uzasadnienie zarzutów. Komisja może zwrócić się do stron porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju o udzielenie dodatkowych niezbędnych informacji w terminie dwóch miesięcy od wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego, uwzględniając poufność informacji handlowych. Komisja może również zwrócić się do osób trzecich o udzielenie dodatkowych informacji niezbędnych do oceny danego porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.

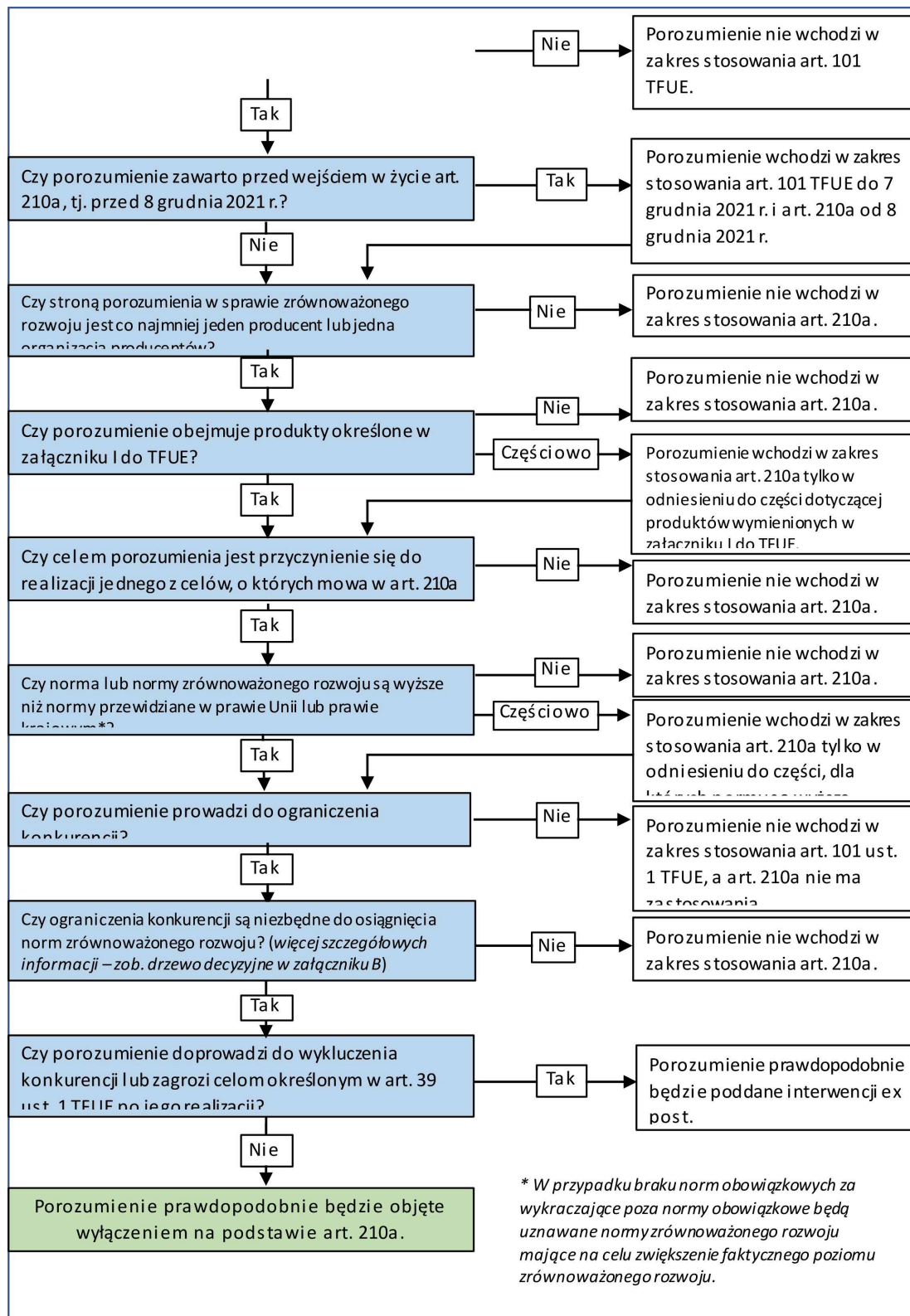
- (195) Po wszczęciu postępowania wyjaśniającego Komisja zazwyczaj wydaje decyzję w ciągu 6 miesięcy od daty wszczęcia postępowania lub w ciągu 6 miesięcy od daty otrzymania niezbędnych informacji. Strony mogą swobodnie kontynuować realizację porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju w okresie od wszczęcia postępowania wyjaśniającego do wydania decyzji.
- (196) Jeżeli Komisja stwierdzi, że konkurencja jest wykluczona lub że zagrożone są cele określone w art. 39 ust. 1 TFUE, może podjąć następujące środki:
- (a) **jeżeli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju zostało zawarte, ale nie zostało jeszcze zrealizowane**, i nie może zostać zmienione w taki sposób, aby spełniało warunki wykluczenia zgodnie z art. 210a, Komisja może przyjąć decyzję nakazującą zaniechanie realizacji porozumienia;
  - (b) **Jeśli porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju zostało już zrealizowane**, Komisja może zdecydować, że strony powinny:
    - (i) zmienić porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, w przypadku gdy zmiana ta byłaby wystarczająca, aby zaradzić wykluczeniu konkurencji lub zagrożeniu celów określonych w art. 39 ust. 1 TFUE lub
    - (ii) zaniechać realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju lub je rozwiązać, w przypadku gdy zmiana porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju byłaby niewystarczająca, aby zaradzić wykluczeniu konkurencji lub zagrożeniu celów określonych w art. 39 ust. 1 TFUE.
- (197) W wyniku podjęcia przez Komisję decyzji nakazującej zaniechanie realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju porozumienie to nie będzie już wyłączone z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE. Jeżeli strony porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju nadal realizują porozumienie na rzecz zrównoważonego rozwoju po dacie wydania decyzji Komisji, w odniesieniu do realizacji porozumienia na rzecz zrównoważonego rozwoju po tej dacie można wszcząć postępowanie na podstawie art. 101 TFUE. Takie postępowanie może prowadzić do nałożenia grzywny.

9. CIĘŻAR DOWODU DOTYCZĄCY SPEŁNIENIA WARUNKÓW OKREŚLONYCH W ART. 210A

- (198) W ramach interwencji *ex post* na Komisji i krajowych organach ochrony konkurencji spoczywa ciężar udowodnienia, że decyzja wydana na podstawie art. 210a ust. 7 jest niezbędna do uniknięcia wykluczenia konkurencji lub zagrożenia celów określonych w art. 39 ust. 1 TFUE.
- (199) W kontekście postępowania wyjaśniającego przed organem ochrony konkurencji lub postępowania przed sądem osoby prywatne lub podmioty niebędące stronami danego porozumienia (np. konsumenci lub organizacje konsumenckie, organizacje pozarządowe, inne podmioty gospodarcze w łańcuchu itp.) mogą twierdzić, że porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie spełnia warunków określonych w art. 210a. W takich przypadkach na tych osobach prywatnych lub podmiotach spoczywa ciężar udowodnienia, że porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie spełnia warunków określonych w art. 210a. Jeżeli strony, które zawarły porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju i korzystają z wyłączenia na mocy art. 210a, twierdzą, że warunki określone w art. 210a ust. 1, 2 i 3 zostały spełnione, muszą przedstawić uzasadnione argumenty na poparcie swojego twierdzenia.

ZAŁĄCZNIK A

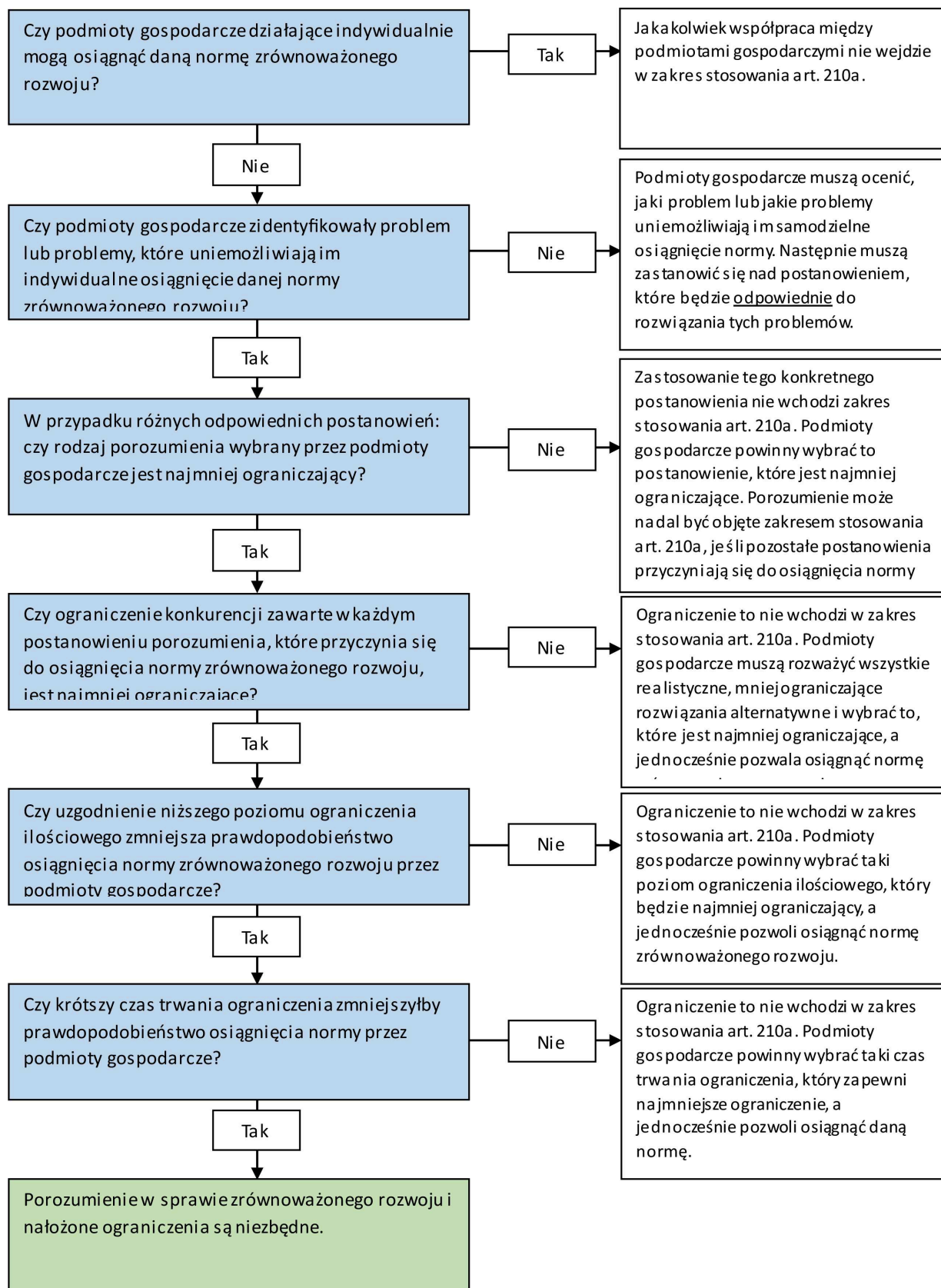
DRZEWO DECYZYJNE NA POTRZEBY OCENY NA PODSTAWIE ART. 210A

ZAŁĄCZNIK B

DRZEWO DECYZYJNE NA POTRZEBY OCENY KRYTERIUM NIEZBĘDNOŚCI

ZAŁĄCZNIK C

GLOSARIUSZ

Termin	Definicja
Porozumienie	Każdy rodzaj porozumienia, decyzji lub praktyki uzgodnionej między przedsiębiorstwami. Porozumienia wchodzące w zakres stosowania art. 210a to porozumienia, w których uczestniczy co najmniej jeden producent i które dotyczą produkcji rolnej lub handlu produktami rolnymi, niezależnie od formy współpracy. Do celów art. 210a inne podmioty gospodarcze na różnych poziomach w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych, w tym produkcji, przetwarzania i handlu, również mogą być stronami porozumienia.
Wspólna polityka rolna („WPR”)	Wspólna polityka rolna jest polityką rolną Unii Europejskiej.
Rozporządzenie o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 ⁽¹⁾ .
Trybunał Sprawiedliwości	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w tym Sąd.
Siła wyższa	Nie ogranicza się do bezwzględnej niemożliwości, ale musi być rozumiana jako nadzwyczajne okoliczności, które pozostają poza kontrolą producenta lub podmiotu gospodarczego i których skutków – mimo zachowania należytej staranności – nie można było uniknąć inaczej niż kosztem nadmiernego poświęcenia.
Porozumienie horyzontalne	Porozumienie między podmiotami gospodarczymi na tym samym poziomie łańcucha dostaw, np. porozumienie między producentami rolnymi.
Norma obowiązkowa	Norma określająca poziomy, substancje, produkty lub techniki, które poszczególni producenci lub inne podmioty gospodarcze powinni osiągnąć lub których powinni unikać, z wyłączeniem norm lub celów, które nie są prawnie wiążące dla poszczególnych producentów lub podmiotów gospodarczych.
Norma krajowa	Norma obowiązkowa ustalona na poziomie krajowym państwa członkowskiego, z wyłączeniem norm lub celów, które są prawnie wiążące wyłącznie dla państwa członkowskiego lub na terytorium lub w regionie państwa członkowskiego, ale nie są prawnie wiążące dla poszczególnych producentów lub podmiotów gospodarczych działających w danym państwie członkowskim.
Podmiot gospodarczy	Producenci produktów rolnych, w tym producenci surowych produktów rolnych oraz producenci określonych przetworzonych produktów rolnych, które wymieniono w załączniku I; podmioty gospodarcze na „poziomie produkcji”, takie jak dostawcy środków produkcji rolnej i opakowań; podmioty gospodarcze na „poziomie przetwarzania”, takie jak przetwórcy/wytwórcy przetwarzający produkty rolne; oraz podmioty gospodarcze na „poziomie handlu, w tym dystrybucji” takie jak: handlowcy, hurtownicy, sprzedawcy detaliczni i dostawcy usług gastronomicznych oraz przedsiębiorstwa transportowe i logistyczne w zakresie, w jakim wszystkie te podmioty gospodarcze chcą przyczynić się do osiągnięcia normy zrównoważonego rozwoju określonej w sekcji 3.2, dzięki realizacji porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.
Producent	Producent produktów rolnych wymienionych w załączniku I do TFUE.
Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju	Porozumienie, którego celem jest stosowanie normy zrównoważonego rozwoju wyższej niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym.

(¹) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671).

TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Przedsiębiorstwo	Każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego i sposobu jego finansowania. W skład przedsiębiorstwa może wchodzić wiele osób prawnych.
Norma unijna	Norma obowiązkowa ustalona na poziomie Unii, z wyłączeniem norm lub celów, które są wiążące w państwach członkowskich, ale nie są prawnie wiążące dla poszczególnych przedsiębiorstw.
Porozumienie wertykalne	Porozumienie między podmiotami gospodarczymi na różnych poziomach łańcucha dostaw, np. porozumienie, którego stronami są zarówno producenci, jak i inne podmioty gospodarcze działające w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych.

ZAŁĄCZNIK D

ART. 210A ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1308/2013 – INICJATYWY WERTYKALNE I HORYZONTALNE NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1. Art. 101 ust. 1 TFUE nie ma zastosowania do porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk producentów produktów rolnych, które odnoszą się do produkcji rolnej lub handlu produktami rolnymi i których celem jest stosowanie normy zrównoważonego rozwoju wyższej niż norma przewidziana w prawie Unii lub prawie krajowym, pod warunkiem że te porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki nakładają tylko takie ograniczenia konkurencji, które są niezbędne do osiągnięcia tej normy.
2. Ust. 1 ma zastosowanie do porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk producentów produktów rolnych, których stroną jest kilku producentów lub których stroną jest co najmniej jeden producent i co najmniej jeden podmiot gospodarczy na różnych poziomach produkcji, przetwarzania oraz handlu w łańcuchu dostaw żywności, w tym dystrybucji.
3. Do celów ust. 1 „norma zrównoważonego rozwoju” oznacza normę, która ma przyczynić się do osiągnięcia co najmniej jednego z następujących celów:
  - a) cele środowiskowe, w tym łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej, zrównoważone wykorzystanie i ochrona krajobrazów, wody i gleby, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym ograniczenie marnotrawienia żywności, zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola oraz ochrona i odbudowa różnorodności biologicznej i ekosystemów;
  - b) wytwarzanie produktów rolnych w sposób, który ogranicza stosowanie pestycydów i polega na zarządzaniu ryzykiem związanym z takim stosowaniem lub zmniejsza ryzyko oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe w produkcji rolnej; oraz
  - c) zdrowie zwierząt i dobrostan zwierząt.
4. Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki, które spełniają warunki, o których mowa w niniejszym artykule, nie są zakazane ani nie wymaga się uprzedniej decyzji w tym względzie.
5. Do dnia 8 grudnia 2023 r. Komisja wydaje wytyczne dla podmiotów gospodarczych dotyczące warunków stosowania niniejszego artykułu.
6. Od dnia 8 grudnia 2023 r. producenci, o których mowa w ust. 1, mogą zwrócić się do Komisji z wnioskiem o wydanie opinii na temat zgodności porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk, o których mowa w ust. 1, z niniejszym artykułem. Komisja przesyła wnioskodawcy swoją opinię w terminie czterech miesięcy od otrzymania kompletnego wniosku.

Jeżeli Komisja uzna w dowolnym momencie po wydaniu opinii, że warunki, o których mowa w ust. 1, 3 i 7 niniejszego artykułu, nie są już spełnione, stwierdza, że w przyszłości do danego porozumienia, decyzji lub uzgodnionej praktyki będzie mieć zastosowanie art. 101 ust. 1 TFUE i informuje o tym odpowiednio producentów.

Komisja może zmienić treść opinii z własnej inicjatywy lub na wniosek państwa członkowskiego, w szczególności jeśli wnioskodawca przekazał nieprawidłowe informacje lub wykorzystał opinię w sposób niewłaściwy.

7. Krajowy organ ochrony konkurencji, o którym mowa w art. 5 rozporządzenia (WE) nr 1/2003, może w indywidualnych przypadkach zdecydować, że w przyszłości co najmniej jedno z porozumień, jedna z decyzji lub jedna z uzgodnionych praktyk, o których mowa w ust. 1, mają być zmienione, zakończone lub nie powinno się ich wcale realizować, jeśli uzna, że decyzja taka jest niezbędna, aby zapobiec wykluczeniu konkurencji, lub jeśli uzna, że zagrożone są cele określone w art. 39 TFUE.

W odniesieniu do porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk obejmujących więcej niż jedno państwo członkowskie, decyzję, o której mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu, podejmuje Komisja bez stosowania procedur, o których mowa w art. 229 ust. 2 i 3.

W przypadku gdy krajowy organ ochrony konkurencji działa na mocy akapitu pierwszego niniejszego ustępu, informuje Komisję na piśmie po rozpoczęciu pierwszego formalnego działania w ramach dochodzenia oraz powiadamia Komisję o wszelkich wynikłych decyzjach niezwłocznie po ich przyjęciu.

Decyzje, o których mowa w niniejszym ustępie, stosuje się nie wcześniej niż z dniem powiadomienia o nich zainteresowanych przedsiębiorstw.

ZAŁĄCZNIK E

PRZYKŁADY OGRANICZEŃ KONKURENCJI

- (1) W niniejszym załączniku przedstawiono przykłady porozumień, które prawdopodobnie są objęte zakazem ograniczenia konkurencji zawartym w art. 101 ust. 1 TFUE, oraz przykłady porozumień, które prawdopodobnie nie są objęte tym zakazem. Mają one pomóc czytelnikowi w zrozumieniu rodzajów sytuacji, w których powinien on rozważyć, czy zastosowanie ma wyłączenie przewidziane w art. 210a, ponieważ art. 210a ma znaczenie tylko wtedy, gdy rozważane porozumienie naruszałoby art. 101 ust. 1 TFUE. Innymi słowy, przykłady te mają pomóc czytelnikowi zrozumieć, kiedy art. 210a nie ma zastosowania, ponieważ rozważane porozumienie wyraźnie nie ogranicza konkurencji.
- (2) Co ważne, przykłady przedstawione w niniejszym załączniku nie są i nie powinny być rozumiane jako przykłady porozumień, które spełniają lub nie spełniają kryteriów wyłączenia na podstawie art. 210a.

1. Ograniczenia dotyczące cen

- (3) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które bezpośrednio lub pośrednio ograniczają swobodę strony w negocjowaniu ceny zakupu lub sprzedaży produktu, mogą ograniczać konkurencję.

Przykład 1: Jedna z technik uprawy ryżu wymaga zużycia mniejszej ilości wody niż techniki tradycyjne i nie wykorzystuje się w niej nawozów sztucznych ani pestycydów. Stosowanie tej techniki przyczynia się do zrównoważonego wykorzystania i ochrony krajobrazów, wody i gleby oraz do ograniczenia stosowania pestycydów. Hurtownik zboża uzgadnia ze spółdzielnią produkującą ryż, że zapłaci wyższą cenę za tonę w stosunku do ceny referencyjnej za ryż arborio uprawiany przy pomocy tej techniki. Podwyżkę ceny oblicza się na podstawie złożonego wskaźnika cen towarów. Spółdzielnia zajmująca się produkcją ryżu może swobodnie produkować ryż przy użyciu tradycyjnych metod oraz może sprzedawać dowolną ilość ryżu innym klientom.

Płatność wyższej ceny prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. Jest to po prostu uzgodniony między kupującym a sprzedającym wzór ustalania ceny, którą nabywca płaci sprzedającemu za produkt.

Przykład 2: Organizacja pozarządowa promująca technikę uprawy ryżu, o której mowa w pierwszym przykładzie 1, opracowuje znak jakości, który będzie stosowany przy wprowadzaniu do obrotu ryżu arborio wyprodukowanego przy użyciu tej techniki. Udziela hurtownikom i producentom licencji na korzystanie ze znaku jakości. Jeden z warunków korzystania ze znaku jakości polega na tym, że hurtownik zboża musi zapłacić wyższą cenę za tonę w stosunku do ceny referencyjnej, o której mowa w przykładzie 1.

Taka podwyżka ceny prawdopodobnie ograniczy konkurencję. Chociaż hurtownik zboża w tym przykładzie zapłaciłby taką samą cenę jak w przykładzie 1, nie jest to już wynik bezpośrednich negocjacji między nabywcą a sprzedającym, lecz raczej porozumienie dotyczące warunków, na jakich jeden podmiot może negocjować z niezależną osobą trzecią.

Przykład 3: Znak jakości został opracowany przez grupę spółdzielni zajmujących się produkcją ryżu, a nie przez organizację pozarządową. Grupa ta zdecydowała się także na podwyżkę ceny w celu promowania wykorzystania danej techniki uprawy ryżu.

Taka podwyżka ceny prawdopodobnie ograniczy konkurencję. Chociaż w tym przypadku stronami są nabywcy i sprzedający, każdy sprzedający ustala cenę, po której inni sprzedający również będą sprzedawać swoje produkty.

Przykład 4: Aby wesprzeć upowszechnianie wśród konsumentów ryżu wyprodukowanego za pomocą techniki uprawy, o której mowa w przykładach 1, 2 i 3, spółdzielnia i sprzedawca detaliczny uzgadniają, że cena odsprzedaży ryżu arborio opatrzonego znakiem jakości nie będzie wyższa o więcej niż określony procent średniej ceny, jaką sprzedawca detaliczny pobiera za ryż arborio.

Takie porozumienie może ograniczyć konkurencję, ponieważ ogranicza swobodę sprzedawcy detalicznego w ustalaniu ceny odsprzedaży ryżu jego klientom. Ponadto, ponieważ maksymalną cenę odsprzedaży określa się w odniesieniu do ceny innych rodzajów ryżu arborio, ogranicza to również swobodę sprzedawcy detalicznego w ustalaniu ceny tych innych rodzajów ryżu arborio. Zamiast zmniejszać cenę ryżu opatrzonego znakiem jakości, sprzedawca detaliczny mógłby osiągnąć pułap cenowy poprzez zwiększenie średniej ceny odsprzedaży innych rodzajów ryżu arborio.

2. Ograniczenia dotyczące produkcji

- (4) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają produkcję, są równoważne porozumieniom w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają zdolność strony do ustalania cen. Jeśli zmniejszono ilość wprowadzoną do obrotu, a popyt pozostaje taki sam, efektem będzie prawdopodobnie wzrost cen.

Przykład 1: Chcąc przyczynić się do łagodzenia zmiany klimatu i przywrócenia bioróżnorodności, organizacja pozarządowa umówiła się z poszczególnymi rolnikami na dzierżawę 20 % powierzchni ich gruntów rolnych. Organizacja ta pozostawi grunty odłogiem w celu zwiększenia lokalnej bioróżnorodności. Skutkiem tych porozumień byłoby zmniejszenie powierzchni gruntów, którą poszczególni rolnicy wykorzystują w danym czasie, a tym samym zmniejszenie ich plonów, choć może się to przyczynić do innych działań, takich jak produkcja miodu.

Takie porozumienia prawdopodobnie nie ograniczą konkurencji, ponieważ w rzeczywistości są to tylko transakcje na rynku nieruchomości. Rolnicy mogą swobodnie korzystać z zachowanych gruntów w sposób, jaki uznają za stosowny.

Przykład 2: W tym przykładzie to grupa rolników uprawiających podobne rośliny w tym samym regionie, a nie organizacja pozarządowa dzierżawiąca grunt, zgodziła się zachować co najmniej 20 % powierzchni swoich gruntów ornych do wykorzystania jako obszary proekologiczne. Takie porozumienie skutkuje zmniejszeniem powierzchni gruntów, którą rolnicy wykorzystują w danym czasie, a tym samym zmniejszeniem ich plonów, choć może się to przyczynić do innych działań, takich jak produkcja miodu.

Prawdopodobnie takie porozumienie ograniczy konkurencję, ponieważ rolnicy zgadzają się na zmniejszenie powierzchni gruntów, którą każdy z nich wykorzystuje do produkcji.

Przykład 3: W ramach regionalnej inicjatywy na rzecz dobrostanu zwierząt mającej na celu poprawę warunków życia świń uczestniczący w niej rolnicy są zobowiązani do zwiększenia w swoich gospodarstwach przestrzeni przypadającej na jedną świnie znacznie powyżej ustawowego minimum. Ze względu na przepisy prawa krajowego dla większości rolników zwiększenie powierzchni przeznaczonej na chów świń jest utrudnione. W rezultacie rolnicy uczestniczący w inicjatywie zmniejszą liczbę świń w chowie w danym roku. W związku z tym w inicjatywie zapewniono, aby rolnicy otrzymali zapłatę w celu zrekompensowania kosztów ich inwestycji i zmniejszonej produkcji.

Prawdopodobnie taka zapłata ograniczy konkurencję, ponieważ uczestniczący w inicjatywie rolnicy w sposób dorozumiany zgadzają się na chów mniejszej liczby świń.

3. Ograniczenia dotyczące środków produkcji

- (5) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają wybór w odniesieniu do środków produkcji, mogą wpływać na koszty produkcji, co z kolei wpływa na cenę sprzedaży produktu z zyskiem, lub ograniczać rodzaj produktów, które mogą być produkowane, ponieważ potencjalnie ograniczają zdolność producenta do zaspokojenia popytu konsumentów.

Przykład 1: Grupa spółdzielni mleczarskich opracowuje znak jakości serów, który wymaga od producentów potwierdzenia, że mleko używane do produkcji ich sera jest produkowane wyłącznie metodami „biodynamicznymi”, które przewyższają normy dla rolnictwa ekologicznego określone w prawie Unii. Uczestniczący producenci serów mogą produkować inne sery z mleka, które nie jest produkowane przy użyciu wspomnianych metod biodynamicznych.

Taki wymóg w zakresie certyfikacji prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. Mimo że w porozumieniu określono stosowanie konkretnych środków produkcji, uczestniczący producenci sera mogą produkować sery przy użyciu innych źródeł mleka.

Przykład 2: Grupa spółdzielni mleczarskich opracowuje znak jakości serów, który wymaga od producentów potwierdzenia, że mleko używane do produkcji ich sera jest produkowane wyłącznie metodami biodynamicznymi, o których mowa w pierwszym przykładzie. W przeciwieństwie jednak do scenariusza w przykładzie nr 1 warunkiem uzyskania znaku jakości jest, aby cała produkcja mleka w mleczarni odbywała się metodami biodynamicznymi, co zagwarantuje, że nie dojdzie do mieszania się mleka produkowanego metodami biodynamicznymi z innymi rodzajami mleka.

Ten wymóg certyfikacji prawdopodobnie ograniczy konkurencję, ponieważ w przeciwieństwie do scenariusza w przykładzie 1, w którym rolnicy mogli produkować tyle sera, ile chcieli, bez korzystania z mleka produkowanego metodami biodynamicznymi, w tym przypadku porozumienie pozbawia uczestniczące mleczarnie swobody wykorzystywania innych rodzajów mleka do produkcji serów, które nie są opatrzone znakiem jakości, zmuszając je w ten sposób do korzystania z mleka produkowanego metodami biodynamicznymi.

4. Ograniczenia dotyczące klientów, dostawców lub terytoriów

- (6) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które wymagają od przedsiębiorstwa, aby nie prowadziło sprzedaży na rzecz określonych klientów lub grup klientów lub aby nie prowadziło sprzedaży poza określonym terytorium lub na określone terytoria, mogą ograniczyć konkurencję. Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które zakazują przedsiębiorstwu nabywania od innych dostawców lub z innych terytoriów, również mogą ograniczyć konkurencję. To samo dotyczy porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają zdolność konkurujących ze sobą odsprzedawców do sprzedaży określonej grupie klientów lub na określonych terytoriach bądź do nabywania od określonych dostawców lub z określonych terytoriów.
- (7) W przypadku gdy porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju zawierane są między dostawcą a odsprzedawcą, prawdopodobieństwo ograniczenia konkurencji przez porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju będzie uzależnione od pozycji dostawcy i odsprzedawcy na ich rynkach. Na przykład, jeżeli dostawca ma duży udział w dostawach dla odsprzedawców na rynku właściwym, porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju zawarte między sprzedawcą detalicznym a dostawcą, które ogranicza swobodę dostawcy w zakresie sprzedaży innym odsprzedawcom, może ograniczać konkurencję, w przypadku gdy w wyniku porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju inni odsprzedawcy nie byłoby w stanie uzyskać niezbędnych dostaw. Podobnie jeśli odsprzedawca ma duży udział w zakupie danego produktu, porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ogranicza jego zdolność do zaopatrywania się u innych dostawców, mogłoby ograniczyć zdolność tych dostawców do sprzedaży ich produktów. Ponadto, mimo że indywidualne porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju zawarte między sprzedawcą detalicznym a dostawcą nie może samo w sobie ograniczać konkurencji, to jeśli inni odsprzedawcy i dostawcy, którzy mają duży udział w dostawach lub zakupach na rynku, również zawarli podobne porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, łączny wpływ tych porozumień może ograniczać konkurencję.

Przykład 1: Stowarzyszenie rozwoju regionalnego opracowuje inicjatywę w zakresie agroturystyki, aby chronić i przywrócić bioróżnorodność przy jednoczesnym zaspokojeniu coraz większego popytu konsumentów na zrównoważoną turystykę. Uczestniczące gospodarstwa zgadzają się obsadzić określony odsetek swoich gruntów kwiatami, które sprzyjają rozrostowi populacji owadów, a jednocześnie uatrakcyjniają krajobraz. W zamian otrzymują wynagrodzenie lub dotacje z funduszu finansowanego przez uczestniczących sprzedawców detalicznych, przetwórców żywności i restauracje. Przedsiębiorstwa te otrzymują prawo do korzystania ze specjalnego logo dla kwiatów, a także wymienia się je w lokalnych materiałach dla turystów, w których wyróżnia się zrównoważone przedsiębiorstwa w okolicy. Uczestnictwo jest dobrowolne i otwarte dla wszystkich gospodarstw i przedsiębiorstw w regionie.

To porozumienie prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. Porozumienie w sprawie zrównoważonego rozwoju nie odnosi się bezpośrednio do żadnych parametrów konkurencji. Chociaż logo dla kwiatów i program marketingowy mogą mieć wpływ na rentowność gospodarstw lub na zdolność lokalnych przedsiębiorstw do przyciągania klientów, uczestnictwo w programie jest dobrowolne i otwarte dla wszystkich.

Przykład 2: W tym przykładzie ten sam program dotyczący agroturystyki wdraża się w regionie, który rozciąga się na granicy dwóch państw członkowskich. Gospodarstwa zazwyczaj zaopatrują klientów po obu stronach granicy, przy czym turyści, którzy przyjeżdżają do danego regionu, zwykle odwiedzają miejsca po obu stronach granicy. Uczestnictwo w programie jest dostępne wyłącznie dla gospodarstw i przedsiębiorstw w jednym z tych dwóch państw członkowskich.

System ten prawdopodobnie ograniczy konkurencję. W przeciwieństwie do scenariusza w przykładzie 1, gdzie uczestnictwo było otwarte dla wszystkich, w tym przypadku do uczestnictwa dopuszczono jedynie gospodarstwa i przedsiębiorstwa po jednej stronie granicy. Ponieważ program może wpłynąć zarówno na rentowność uczestniczących w nim gospodarstw, jak i na zdolność uczestniczących w nim przedsiębiorstw do przyciągania klientów, prawdopodobnie ograniczy on konkurencję w odniesieniu do konkurencyjnych gospodarstw i przedsiębiorstw po drugiej stronie granicy.

Przykład 3: W celu ograniczenia marnotrawienia żywności grupa spółdzielni opracowała kodeks dobrego postępowania, w którym szczegółowo określono działania, które producenci rolni, przetwórcy i sprzedawcy detaliczni powinni podjąć, aby zmniejszyć ilość marnowanej żywności. Kodeks opracowano z udziałem przedstawicieli środowisk akademickich i organizacji pozarządowych, przy czym nie faworyzuje on żadnych konkretnych producentów rolnych, przetwórców ani sprzedawców detalicznych. Uczestnictwo jest dobrowolne.

Ten kodeks prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. Uczestnictwo jest dobrowolne, a kodeks nie dyskryminuje uczestników.

Przykład 4: W tym przykładzie na podstawie kodeksu opisanego w przykładzie 3 członkowie spółdzielni zgadzają się sprzedawać swoje produkty tylko tym sprzedawcom detalicznym, którzy zobowiązali się do przestrzegania kodeksu.

Taki kod prawdopodobnie ograniczy konkurencję, ponieważ sprzedawcy detaliczni niebędący uczestnikami nie będą już mogli kupować produktów rolnych od tak szerokiej grupy dostawców, tak jak to miało miejsce przed zawarciem porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju.

5. Ograniczenia dotyczące wymiany informacji

- (8) Porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju mogą wiązać się z wymianą informacji niepublicznych między konkurentami. Wymiana informacji niepublicznych może ograniczać konkurencję, jeżeli informacje te będą miały wpływ na sposób konkurowania odbiorcy na rynku. Informacje te określa się często mianem „szczególnie chronionych informacji handlowych”.
- (9) Podstawową zasadą konkurencji jest to, że każde przedsiębiorstwo samodzielnie określa swoją politykę handlową. Dzięki wymianie szczególnie chronionych informacji handlowych w ramach porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju konkurujące ze sobą przedsiębiorstwa mogą wyeliminować wszelkie wątpliwości dotyczące swojego działania na rynku. Może to ułatwić osiągnięcie wspólnego zrozumienia w sprawie ich postępowania na rynku, a tym samym zmniejszyć lub wyeliminować konkurencję między przedsiębiorstwami.
- (10) Uznanie informacji wymienianych w ramach porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju za szczególnie chronione informacje handlowe będzie zależało od charakteru tych informacji i kontekstu, w jakim są one ujawniane. Niektóre informacje są z natury szczególnie chronionymi informacjami istotnymi dla konkurencji. Na przykład informacje dotyczące zamiarów w odniesieniu do cen lub planów strategicznych podmiotu gospodarczego są zazwyczaj szczególnie chronionymi informacjami handlowymi, ponieważ konkurenci, którzy uzyskają te informacje, mogą odpowiednio dostosować swoje zachowanie konkurencyjne.
- (11) Inne informacje mogą być szczególnie chronionymi informacjami handlowymi w zależności od stopnia ich szczególności. Im bardziej szczegółowe są informacje, tym bardziej prawdopodobne jest, że konkurenci mogą je wykorzystać do przewidywania zamiarów drugiej strony.
- (12) Podobnie o tym, czy określone informacje są one szczególnie chronionymi informacjami handlowymi, może decydować to, od jak dawna są one dostępne. Im starsze informacje, tym mniej prawdopodobne, że ujawnią one zamierzone zachowanie konkurentów lub przyczynią się do osiągnięcia wspólnego porozumienia w sprawie sposobu konkurowania na rynku.
- (13) W innych przypadkach niektóre informacje mogą mieć zasadnicze znaczenie dla umożliwienia konkurencji. W takich przypadkach porozumienia w sprawie zrównoważonego rozwoju, które ograniczają zdolność niektórych przedsiębiorstw do uzyskania dostępu do tych informacji, mogą utrudnić wykluczonym przedsiębiorstwom konkurowanie lub stworzyć bariery wejścia na nowy rynek lub ekspansji konkurencyjnych przedsiębiorstw.

Przykład 1: Każdego lata zdarzają się okresy, w których podaż niektórych warzyw przekracza popyt, w wyniku czego pewna część zbiorów gnieje na polach lub w magazynach. Aby ograniczyć to marnotrawstwo, grupa spółdzielni gromadzi informacje na temat obsadzonych gruntów i plonów poszczególnych warzyw w minionym roku, a także na temat ilości odpadów poźniwnych we wszystkich gospodarstwach będących członkami. Informacje te są agregowane na poziomie regionalnym i zamieszczane na publicznie dostępnej stronie internetowej. Spółdzielnie przygotowują dla swoich członków wspólne zalecenie dotyczące sposobu postępowania z odpadami poźniwnymi w oparciu o najlepsze praktyki swoich członków.

Ta praktyka prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. W tym przypadku informacje są historyczne i zagregowane, co sprawia, że mało prawdopodobne jest, aby jakiekolwiek gospodarstwo było w stanie szczegółowo przewidzieć zachowanie swoich konkurentów na rynku.

Przykład 2: W tym przypadku grupa spółdzielni umawia się, że przed każdym sezonem sadzenia każdy członek spółdzielni przedstawi spółdzielni swój plan nasadzeń. Spółdzielnie niezwłocznie zamieszczają indywidualne plany nasadzeń na publicznie dostępnej stronie internetowej, dzięki czemu każde gospodarstwo będzie mogło dostosować swoje plany nasadzeń, aby uniknąć nadprodukcji, która prowadziłaby do marnotrawienia żywności.

Porozumienie to prawdopodobnie ograniczy konkurencję. Wymieniane informacje są szczególnie chronione, ponieważ odnoszą się do planów na przyszłość, które są szczegółowe i niezagregowane, dzięki czemu każda spółdzielnia wie, co jej konkurenci planują produkować w przyszłym sezonie, i może odpowiednio zmniejszyć swoją produkcję.

Przykład 3: W tym przykładzie, zamiast wymieniać się planami nasadzeń w celu ograniczenia marnotrawienia żywności przez zapewnienie większej równowagi między podażą a popytem, spółdzielnie wymieniają się informacjami na temat swoich cotygodniowych dostaw do konkretnych klientów.

Taka wymiana prawdopodobnie również ograniczy konkurencję. Przedmiotowe informacje, w tym wielkość sprzedaży i tożsamość klientów, są szczególnie chronione, a dane są aktualne. Wymiana tych danych może ułatwić spółdzielniom zawarcie milczącego porozumienia, że nie powinny one ze sobą aktywnie konkurować o niektórych klientów.

- (14) Więcej informacji na temat analizy porozumień w sprawie zrównoważonego rozwoju na podstawie art. 101 TFUE, w tym porozumień nieobjętych zakresem stosowania art. 210a, można znaleźć w sekcji 9 wytycznych horyzontalnych ⁽¹⁾.

6. Ograniczenia dotyczące sposobu ustanawiania norm zrównoważonego rozwoju

- (15) W niektórych przypadkach sam sposób ustanawiania normy zrównoważonego rozwoju może ograniczać konkurencję. W szczególności obawy mogą pojawić się, gdy stosowanie normy zrównoważonego rozwoju zapewnia uczestnikom przewagę konkurencyjną nad podmiotami niebędącymi uczestnikami, lub gdy sposób ustanowienia normy może zapewnić niektórym uczestnikom przewagę nad pozostałymi uczestnikami. Przyjęcie normy zrównoważonego rozwoju siłą rzeczy uniemożliwia przedsiębiorstwom przyjęcie innych norm zrównoważonego rozwoju, co również może budzić obawy.

Przykład 1: Aby zaradzić problemowi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe, przedsiębiorstwa nasienne i zrzeszenia reprezentujące producentów dyni wspólnie opracowują normę dotyczącą zwalczania mączniaka prawdziwego, która ogranicza konieczność stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych podczas uprawy. Rolnicy stosujący normę mają prawo do korzystania z określonego znaku jakości, a zrzeszenie reprezentujące producentów dyni inwestuje w podnoszenie świadomości konsumentów na temat odporności na środki przeciwdrobnoustrojowe. Norma ta obejmuje różne praktyki rolnicze i wymaga stosowania tych odmian dyni, w przypadku których wykazano, że spełniają określony poziom oporności na mączniaka prawdziwego. Członkostwo w zrzeszeniu jest otwarte dla wszystkich producentów dyni i przedsiębiorstw nasiennych, a także dla badaczy w tej dziedzinie. Wszyscy członkowie mają prawo uczestniczyć w opracowywaniu normy. Posiedzenia komitetu normalizacyjnego zrzeszenia są transmitowane na żywo, a wszystkie istotne dokumenty przygotowawcze są publikowane na stronie internetowej zrzeszenia. Przyjęcie normy jest poddawane pod głosowanie wszystkich członków zrzeszenia, przy czym na każdego członka przypada jeden głos. Uczestnictwo w opracowywaniu normy i znaków jakości jest dobrowolne.

⁽¹⁾ Komunikat Komisji – Wytyczne w sprawie stosowania art. 101 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do horyzontalnych porozumień kooperacyjnych, Dz.U. C 259 z 21.7.2023, s. 1.

Ta norma prawdopodobnie nie ograniczy konkurencji. Uczestnictwo w ustanawianiu norm jest otwarte dla wszystkich członków zrzeszenia, a normy przyjmuje się w sposób otwarty i przejrzysty. Członkowie zrzeszenia mogą swobodnie decydować o przyjęciu normy.

Przykład 2: W tym przypadku okoliczności są takie same jak w przykładzie 1, z tą różnicą, że norma wymaga stosowania własnych odmian hybrydowych, mimo że inne odmiany oferują podobną oporność na mączniaka prawdziwego.

Ten konkretny wymóg prawdopodobnie ograniczy konkurencję. Mimo że uczestnictwo w procesie opracowywania normy jest dobrowolne, kampania uświadamiająca ma skłonić producentów dyni do dostosowania się do normy. Może to również wpłynąć na konkurencję zarówno między producentami dyni, jak i między przedsiębiorstwami nasiennymi, ponieważ norma faworyzuje niektóre odmiany dyni w stosunku do innych. Co więcej, przez ograniczenie swobody producentów dyni co do wyboru innych odmian norma mogłaby uniemożliwić producentom dyni stosowanie bardziej skutecznych odmian, które w jeszcze większym stopniu zmniejszyłyby konieczność stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych.

Przykład 3: W tym przypadku zrzeszenie opisane w przykładzie 1 ma inne zasady i warunki członkostwa. Członkostwo jest tym razem otwarte nie tylko dla wszystkich producentów dyni, ale również dla producentów nasion. Składki roczne są ustalane na podstawie rocznego obrotu każdego członka, przy czym prawo głosu ustala się proporcjonalnie do składek rocznych każdego członka. W rezultacie mała liczba dużych przedsiębiorstw nasiennych dysponuje liczbą głosów wystarczającą do przyjęcia normy niezależnie od głosów producentów dyni.

Określenie prawa głosu prawdopodobnie ograniczy konkurencję. Proces ustanawiania norm stanowiłby dla dużych przedsiębiorstw nasiennych zachętę do faworyzowania własnych odmian względem odmian innych producentów nasion.

Przykład 4: W tym przypadku okoliczności są takie same jak w przykładzie 1, z tą różnicą, że zrzeszenie reprezentujące producentów dyni przyjmuje decyzję zobowiązującą wszystkich członków do przyjęcia normy. Producenci dyni, którzy nie chcą przyjąć normy, mogą swobodnie wystąpić ze zrzeszenia, ale w ten sposób tracą dostęp do cennego wsparcia marketingowego i technicznego.

Decyzja ta prawdopodobnie ograniczy konkurencję. Chociaż producenci dyni mogą zdecydować o nieprzyjęciu normy, konieczność wystąpienia ze zrzeszenia w tym celu sprawia, że istnieje prawdopodobieństwo, że wielu producentów dyni przyjmie normę, w związku z czym konkurencja w zakresie jakości i ceny zostanie ograniczona.